VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
Fakulta mezinárodních vztahů
Hlavní specializace: Evropská integrace

Veřejná a kulturní diplomacie malých a středních států: porovnání České a Rakouské republiky

Diplomová práce

Vypracovala: Bc. Romana Šumpichová

Vedoucí diplomové práce: Ing. Jana Peterková, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „**Veřejná a kulturní diplomacie malých a středních států: Porovnání České a Rakouské republiky“** vypracovala samostatně a vyznačila všechny citace z pramenů.

V Praze dne 20. 4. 2016

……

podpis studenta

Na tomto místě bych především velmi ráda poděkovala vedoucí diplomové práce doktorce Janě Peterkové za její podnětné připomínky, vstřícnost a podporu během tvorby diplomové práce. V druhé řadě bych zde ráda zmínila doktorku Janu Stárek, historičku a překladatelku působící ve Vídni a profesorku vídeňské univerzity Mariji Wakounig, Mag. Dr. MAS, jejichž cenné doplňující informace ke zvolenému tématu a doporučení k vybrané literatuře mi byly přínosem.

V neposlední řadě patří mé díky Ing. Janu Sechterovi, velvyslanci České republiky v Rakousku a Ing. Martinu Kraflovi, řediteli Českého centra Vídeň, kteří mi byli oporou při metodologickém výzkumu založeném na relevantních interview.

Seznam zkratek:

BMEIA	Spolkové ministerstvo evropských a zahraničních věcí Rakouska
BMBF	Spolkové ministerstvo pro vzdělání a ženy Rakouska
BMWFW	Spolkové ministerstvo pro vědu, výzkum a hospodářství Rakouska
ČC	Česká centra
ČCV	České centrum Vídeň
ČCZ	Česká centra v zahraničí
ČR	Česká republika
DG	Directorate - General
EU	Evropská unie
EUNIC	Sdružení evropských národních kulturních institutů
EUNIC Austria	EUNIC spolupráce ve Vídni
EUNIC Czech Republic	EUNIC spolupráce v Praze
EUNIC GLOBAL	Hlavní sekretariát EUNIC v Bruselu
MK	Ministerstvo kultury
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NATO	Severoatlantická aliance
NGO	Nezisková organizace
OSN	Organizace spojených národů
PCCE	Platform Culture Central Europe – (Středoevropská kulturní platforma)
PR	Public relations
RP	Regionální partnerství
V4	Visegrádské uskupení

Obsah

Úvod ... 1
1. Veřejná a kulturní diplomacie s dopadem na malé a střední státy ... 5
1.1. Zahraniční kulturní politika ... 6
1.2. Veřejná diplomacie ... 7
1.2.1. Nástroje a prvky veřejné diplomacie ... 9
1.2.2. Konkurenční vs. spolupracující veřejná diplomacie ... 13
1.2.3. Veřejná diplomacie malých a středních států ... 14
1.3. Kulturní diplomacie ... 15
1.3.1. Role kulturních institutů ... 16
1.3.2. Význam a nástroje kulturní diplomacie ... 18
1.4. Multilaterální aspekt spolupráce malých a středních států ... 19
1.4.1. Důvody, které státy vedou ke spolupráci ... 20
1.5. Multilaterální spolupráce v mezinárodní diplomacii ... 21
1.5.1. Mezivládní spolupráce ... 22
1.5.2. Nadnárodní spolupráce ... 23
2. Veřejná a kulturní diplomacie České republiky ... 27
2.1. Aktéři české veřejné a kulturní diplomacie ... 30
2.2. Ostatní významní aktéři ... 37
2.3. Czech Republic nebo Czechia? ... 39
3. Veřejná a kulturní diplomacie Rakouské republiky ... 41
3.1. Rakouská zahraniční kulturní politika ... 42
3.2. Aktéři rakouské veřejné a kulturní diplomacie ... 45
4. Zaměřeno na česko-rakouské vztahy ... 51
Exkurz do minulosti ... 54
4.1. Vzájemná česko-rakouská zahraniční politika v letech 2012 – 2014 ... 56
4.2. Česko-rakouské kulturní vztahy ... 57
4.3. Společné kulturní projekty a platformy ... 58
4.4. Konkurenční nebo spolupracující veřejná diplomacie? ... 62
Závěr ... 63
Prameny ... 68
Seznam příloh ... 75

Úvod

Jak již z názvu vyplývá, diplomová práce je zaměřena na rozdílnost a efektivnost používání veřejné a kulturní diplomacie mezi Českou republikou a Rakouskem. Téma diplomové práce jsem si vybrala z důvodu studia vedlejší specializace, která se zaměřuje na diplomatickou praxi. Oblast diplomacie mne zaujala natolik, že jsem zažádala o možnost stáže v Českém centru ve Vídni, kde jsem působila více jak jeden rok na pozici asistentky ředitele Českého centra a zároveň prezidenta kulturní sítě EUNIC Austria. Díky pracovní náplni a zkušenostem v oblasti diplomacie na území Rakouska jsem se rozhodla věnovat se ve své závěrečné práci právě danému tématu, které je mi velmi blízké a do budoucna bych se zkoumanou oblastí ráda ubírala i profesně a měla možnost zastupovat český stát, stejně tak jako budovat jeho dobrou image za hranicemi. Jak jsem již výše uvedla, práce je srovnáním dané problematiky výše zmíněných států, kdy jsem díky pracovnímu pobytu v Rakousku a získanému stipendiu v rámci programu AKTION využila intenzivnější spolupráce s místními orgány a institucemi zabývajícími se veřejnou a kulturní diplomacií.

Hlavním smyslem práce je upozornit na odlišnosti, změnu pohledu, postojů a na současné rozdíly existující ve veřejné diplomacii ve zmíněných státech, které budu z pohledu diplomatické praxe zkoumat. Výkon veřejné a kulturní diplomacie vybraných států posoudím na základě současné praxe, a to jak v rovině kvalitativní, kdy bude zhodnocena role kultury v zahraniční politice státu, existence strategií, schopnost multilaterální spolupráce a efektivita činnosti provádění této politiky, tak v rovině kvantitativní, v níž se výzkum zaměří na počet aktérů veřejné a kulturní diplomacie a jejich aktivit prováděných v rámci jejich činnosti.

Diplomová práce bude podložena kvalitativním výzkumem spojeným se studiem pramenů, odborné literatury a dalších dostupných materiálů a dat souvisejících s předmětem výzkumu, které budou nosnými body k vypracování zvoleného výzkumného projektu. Plán výzkumu zahrnuje analýzu dokumentů cíl výzkumu, jeho průběh a vyjasňuje rámcové podmínky, které určují komunikační možnosti mezi zkoumanými a výzkumníky.

Za výzkumné metody zvolím metodu pozorování, srovnávání neboli komparace, metodu evaluace a v neposlední řadě bude práce obohacena metodou rozhovorů poskytnutých osobnostmi českého diplomatického prostředí. V rámci této metody bude využito strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami, kdy za účelem komparace odpovědí následně zpracuji a zodpovím jednu z výzkumných otázek. Metodu pozorování

využiji při návštěvách tematických seminářů konajících se na půdě vídeňské Diplomatické akademie a při dalších událostech uspořádaných národními kulturními instituty. Dále je práce založena na vlastních zkušenostech nabytých během výkonu stáže v kulturním institutu, který je zároveň součástí evropské kulturní sítě národních institutů EUNIC, čímž se zároveň dotýká problematiky multilaterální diplomacie. Zjišťování efektivních nástrojů veřejné a kulturní diplomacie obou států bude proveditelné metodou komparace, díky které zjistím shodné a rozdílné stránky dané problematiky, na kterou se ve druhé a třetí kapitole zaměřím. Za poslední typ metody výzkumu uvádím metodu evaluace, jíž se budu zabývat v poslední kapitole a která bude sloužit ke zhodnocení celkového stavu a porovnání postavení zkoumaných států k veřejné a kulturní diplomacii.

Diplomová práce je členěna do čtyř kapitol, z nichž první kapitola je obecným úvodem do veřejné a kulturní diplomacie malých a středních států, kde je kladen důraz na pojmy veřejné, kulturní a multilaterální diplomacie. Pozornost bude patřit i úvodu do zahraniční kulturní politiky, ze které téma diplomové práce vychází. K sepsání tématu první kapitoly budu čerpat z literatury Elišky Tomalové, Jany Peterkové a Filipa Tesaře, kteří se ve svých publikacích danou problematikou podrobně zabývají. V rámci úvodu do diplomacie objasním význam veřejné a kulturní diplomacie, jejichž činnosti spolu úzce souvisí. Podkapitola patřící veřejné diplomacii neopomene vysvětlení odlišných forem provádění veřejné diplomacie - spolupracující a konkurenční. Zmíněny budou nástroje veřejné diplomacie, které státům umožňují dostat se do povědomí cílové skupiny, na kterou se orientují. Jelikož je diplomová práce cílena na malé a střední státy, uvedu specifika diplomacie těchto aktérů s rozdílným pohledem na prováděnou veřejnou diplomacií států velkých. V návaznosti na výše uvedené bude objasněno využití a oblíbenost multilaterální diplomacie mezi menšími státy, které ji v současnosti do svých zahraničních politik čím dál tím více zařazují. Podkapitola zabývající se danou problematikou zodpoví otázky, jak lze z multilaterální diplomacie těžit, jaká je míra ochoty spolupráce těchto států a jaké důvody je ke spolupráci vedou. Multilaterální diplomacie může být chápana v rámci mezivládní, ale i nadnárodní diplomacie. K tomuto účelu si dovolím uvést ke každému typu příklad dané spolupráce států, které mají zájem podílet se na společných projektech. K nastínění mezivládní multilaterální diplomacie využiji platformy Regionálního partnerství uzavřené mezi státy Visegrádské spolupráce spolu Rakouskem a Slovinskem a platformy kulturní sítě EUNIC (Evropská síť národních kulturních institutů), která je příkladem nadnárodního uskupení.

Druhá kapitola diplomové práce se věnuje výzkumu veřejné a kulturní diplomacie zaměřené na Českou republiku. Agenda pro českou zahraniční kulturní politiku zveřejněná v roce 2014 podá bližší náhled na českou zahraniční kulturní politiku. K obecné charakteristice české veřejné a kulturní diplomacie budu čerpat z literatury Filipa Tesaře „Můžeme, chceme, dokážeme“. Přehledem kulturní diplomacie České republiky se zabývá Eliška Tomalová v díle „Kulturní diplomacie“. K nástinu strategie české diplomacie využiji knižní publikace Jany Peterkové „Veřejná diplomacie“. Druhá kapitola dále obsahuje výpis aktérů veřejné a kulturní diplomacie, kteří se podílí na propagaci české země v zahraničí a pod které spadají odbory a instituce podřazené Ministerstvu zahraničních věcí ČR, Ministerstvu kultury ČR, Ministerstvu pro místní rozvoj ČR a Ministerstvu průmyslu a obchodu ČR, bez jejichž pomoci by se veřejná diplomacie neobešla.

Cílem třetí kapitoly je oblast rakouské zahraniční politiky a její veřejné a kulturní diplomacie. Kapitola bude, co se struktury týče, velice podobná kapitole předchozí, a to z toho důvodu, že na základě její tvorby bude možná komparace v závěrečné části práce. Text bude zaměřen na zahraniční kulturní politiku Rakouska, jak je tvořena a jaký je její primární cíl. Ke zpracování této části využiji zahraničně kulturní koncepce „Auslandskulturkonzept“, skrze kterou rakouské ministerstvo zahraničí svou zahraniční politiku formuluje. Dále naváži na veřejnou a kulturní diplomacii a její aktivní aktéry, kulturní instituce, jejichž posláním je Rakouskou republiku reprezentovat za hranicemi státu s účelem zvýšení povědomí a přilákání nových obdivovatelů rakouské kultury a krajiny vůbec. Mezi takové instituce se řadí rakouská velvyslanectví včetně generálních konzulátů, Österreich Institut, Österreich Werbung a v neposlední řadě Rakouská kulturní fóra, která jsou s kulturou spjata nejvíce.

V poslední části práce bude poukázáno na vzájemnou zahraniční politiku zkoumaných států a její charakteristiku za období 2012 – 2014. Na základě všech získaných podkladů budu moci v závěrečné části shrnout celkovou situaci a zodpovědět výzkumnou otázku, kterou si diplomová práce klade za cíl. Dále v kapitole zmíním společné projekty jak kulturní, tak ekonomické povahy, na kterých státy spolupracují. Zaměřím se na případnou rozdílnost a efektivnost působení aktérů, které operují za hranicemi národních států, a zároveň určím, k jakému typu veřejné diplomacie se státy spíše přiklání. Díky využití zmíněných rozhovorů, návštěv daných institutů a průběžného čtení denního tisku v sekci diplomatických a politických styků budu schopna shrnout

efektivitu, společné prvky a odlišnosti ve fungování veřejné a kulturní diplomacie prováděné oběma státy jak na domácím, tak na zahraničním poli působnosti.

1. Veřejná a kulturní diplomacie s dopadem na malé a střední státy

Malé a střední státy mají z hlediska veřejné diplomacie hlavní cíl, a to zviditelnit se a být vnímány co nejširší veřejností. Aby daného dosáhly, využívají hned několika možných nástrojů spadajících pod veřejnou diplomacii.[1] Pro malé a vyspělé státy, kdy se vyspělými státy nemyslí ekonomicky vyspělé státy, nýbrž státy sdílející mírové a humanitní hodnoty současného světa, by mělo platit: *„Pokud chtějí usilovat o hodnotné postavení a maximalizaci vlivu v systému mezinárodních vztahů, pak by se měly uchýlit k užívání kombinace nástrojů diplomatických, hospodářských a ideových a zároveň potlačit zahraničně politické nástroje vojenské. Z bezpečnostních důvodů by ale neměly tyto vojenské nástroje absolutně eliminovat a na mezinárodní scéně zamlčet.“*[2] Charakteristika malých států vyplývá jak z faktorů objektivních, mezi které patří rozloha, počet obyvatel či výše HDP, tak z faktorů relativních vyznačujících se subjektivním vnímáním velikosti státu, specifickými modely chování a preferencí v mezinárodních vztazích. V rámci zahraniční politiky by se měly státy zaměřit především na začlenění se do institucionalizovaných podob mezinárodních vztahů, klást důraz na ekonomické a diplomatické nástroje zahraniční politiky a co nejméně zdůrazňovat nástroje vojenské povahy, které zpravidla nevedou k optimální zahraniční politice, nýbrž k napjatějším vztahům mezi zainteresovanými zeměmi. Členství malých států v mezinárodních uskupeních má význam naplnění jejich plnohodnotného postavení a prosazení jak vlastních, tak i sdílených zájmů.[3]

Dalším důležitým prvkem nezbytným pro efektivní prosazení se v zahraničí je vypracování strategie, jakým směrem se bude veřejná diplomacie ubírat a na jaké cílové publikum, resp. cílovou skupinu má daný plán mířit. Veřejná diplomacie malých států je pochopitelně odlišná od diplomacie prováděné státy velkými, které disponují určitými konkurenčními výhodami, např. finančními zdroji, snazším dostáním se do povědomí veřejnosti či využití tzv. tvrdé moci, která slouží k naplnění jejich zájmů. Z toho plyne, že v případě, chce-li stát prezentovat své postoje a hájit své zájmy, musí být viděn a vnímán veřejností. *„Veřejná diplomacie malých států nevytváří vlastní specifický systém, nicméně představuje modifikaci základního systému, jenž je vlastní jak malým, tak i*

[1] PETERKOVÁ, Jana. *Mezinárodní vztahy: Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*. Praha, 2008, s. 12.
[2] DRULÁK, P. *Úvahy nad českou zahraniční politikou.* Diskuzní materiál k setkání Sdružení Lípa. Český Krumlov, 2000, s. 2 – 3.
[3] HAD, M.; KOTYKA, V. a kol. *Malé země, velcí sousedé.* Praha, 1998, s 8.

velkým státům. Tato modifikace odpovídá rozdílným potřebám a možnostem států, které veřejnou diplomacii využívají.“[4]

1.1. Zahraniční kulturní politika

Kulturní vztahy probíhají na všech úrovních, a to i na úrovni mezinárodních vztahů, kdy je ekonomika a politika neodmyslitelnou součástí. Kulturní vztahy probíhají spontánně a jsou běžnou součástí každodenního života. Kultura je v rámci mezinárodních vztahů definována jako sdílení a předávání hodnot uvnitř i vně národních hranic. Mezinárodní vztahy lze označit za mezikulturní, protože jsou založeny na spolupráci několika desítek či stovek národů, které prezentují odlišné kultury. Hlavním cílem kulturní zahraniční politiky je vnímání dané kultury kulturou jinou vedoucí k vytvoření příznivého prostředí pro zahraniční politiku státu, která následně realizuje kulturně diplomatické aktivity státu. V tomto pojetí kultura spadá do služeb diplomacie a v případě získá-li dobrou pozici v hostitelské zemi, vytváří tím prostor pro další ekonomické a zahraničně politické aktivity vykonavatele kulturní diplomacie. Působení státu je spjato nejen s jeho rozlohou a ekonomickými parametry, ale také s kulturními hodnotami, které vytvářejí charakteristickou složku národní identity, kdy se každý stát snaží využívat kulturních prostředků s cílem vymezení a posílení své role v mezinárodních vztazích.[5]

Zahraniční kulturní politika se provádí a odehrává ve dvou rovinách. Za prvé v rovině kulturní diplomacie (jako součást veřejné diplomacie) a za druhé tradiční diplomacie. Cílem kulturní diplomacie je zpřístupnění dané kultury určitého státu zahraničnímu publiku skrze pořádané výstavy, koncerty, univerzitní spolupráci, výměnu osobností, zahraniční televizní či rozhlasové vysílání. Budování dlouhodobého vztahu založeného na důvěře a vzájemném poznání patří do portfolia kulturní diplomacii a za cílovou skupinu kulturní diplomacie se bere celá společnost. *„Předpokladem šíření kultury směrem k obyvatelům daného státu je pak myšlenka, že větší poznání zaručí důvěru a porozumění a že toto vzájemné porozumění je základem pro budování dlouhodobějšího vztahu, který může napomoci bližším vztahům v oblasti politické a ekonomické.“*[6]

Druhou zmíněnou oblastí zahraniční kulturní politiky je rovina bilaterální a multilaterální zahraniční politiky, která svojí působností spadá do oblasti mezistátních a

[4] PETERKOVÁ, Jana. *Mezinárodní vztahy: Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*. Praha. 2008, s. 12.
[5] TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: francouzská zkušenost*. Praha, 2008, s. 9 - 10.
[6] TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: francouzská zkušenost*. Praha, 2008, s. 11.

mezinárodních dohod o kulturní spolupráci a do aktivit tradiční diplomacie. Daná oblast je variantou vnitřní kulturní politiky zaměřenou navenek.[7]

Nástroje zahraniční kulturní politiky lze personifikovat jako pořádání výstav, koncertů, literárních konzultací a různých prezentací národní kultury. Lze tedy konstatovat, že zahraniční kulturní politika zůstává stále významnou složkou působení kultury na mezinárodní scéně a v dnešním globalizovaném světě, kdy se stírají rozdíly mezi moderními státy, je právě kultura jediným prostředkem a nástrojem umožňujícím se státům subjektivně vyjádřit.[8]

1.2. Veřejná diplomacie

Pojem veřejná diplomacie je poměrně novým pojmem i přesto, že její myšlenka je podstatně starší. Její první využití se datuje k roku 1965, kdy byla spjata s ovlivňováním postojů veřejnosti v cílové zemi vládou za součinnosti s nevládními subjekty. Otevřená diplomacie obracející se různými způsoby a prohlášeními k veřejnosti praktikovaná již od poloviny 19. století je brána za předchůdce dnešní veřejné diplomacie.[9] Definic veřejné diplomacie je nespočet, každý autor ji podává v jiném světle - v závěru jsou si však všechny definice podobné, a to proto, že jejich smysl zůstává stále stejný a tedy takový, že všechny jednají ve společném zájmu, kdy jde o prezentaci země na území jiných států. Dovolím si použít velice výstižnou definici od Paula Scharpa, který uvádí, že veřejná diplomacie je proces, při kterém se neustále usiluje o prosazování zájmů a rozšiřování hodnot přímých vztahů s lidmi v určité zemi.[10]

Veřejná diplomacie je jedním z nejdůležitějších prvků politické komunikace dávající najevo propojení mezi veřejnými strukturami zahrnující dimenzi mezinárodních vztahů a přesahující tradiční diplomacii tvořenou národními státy. Klade za cíl informovat veřejnost o dění v daném státě, o mezinárodním obchodu a jeho vlivu na vnitřní politiky, stejně tak jako o komunikaci mezi zahraničními diplomaty a žurnalisty a o celém mezikulturním komunikačním procesu. V rámci demokratických států je veřejná diplomacie charakterizována jako výměna idejí a informací, které zahrnují vládní

[7] TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: francouzská zkušenost*. Praha, 2008, s. 11 – 12.
[8] PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie*. Plzeň, 2008, s. 21.
[9] TESAŘ, Filip. *Můžeme, chceme, dokážeme?: česká ekonomická, veřejná a kulturní diplomacie a Balkán*. Praha, 2013, s. 15.
[10] MELISSEN, Jan. *The new public diplomacy: soft power in international relations*. New York, 2005, s. 11.

podporu pro programy v oblastech kultury, vzdělávání, informační oblasti a také misích orientovaných směrem k zahraničnímu publiku. [11]

Veřejná diplomacie je chápána jako nástroj zahraniční politiky a bývá často považována za prostředek, jímž se profilují malé státy na světové scéně.[12] Veřejná diplomacie se zabývá utvářením a ovlivňováním pozitivních představ o daném státu, jeho hodnotách a činnostech, které prezentuje mezi zahraniční veřejnost. Devadesátými lety počínaje zaznamenáváme rozmach veřejné diplomacie související se stoupajícím významem veřejného mínění v mezinárodních vztazích a se začínajícím využíváním nových moderních informačních a telekomunikačních technologií, které se v rámci diplomacie stávají velmi důležitým prvkem. Veřejná diplomacie se od této doby stává jednou z prioritních složek diplomatické praxe[13], pro niž platí budování dlouhodobého vztahu důvěry mezi aktérem a příjemcem. Dle Jany Peterková je veřejná diplomacie definována následující citací: *„Veřejná diplomacie je činnost zaměřená na utváření a ovlivňování pozitivních představ o daném státu, hodnotách a činnostech, které reprezentuje mezi zahraniční veřejností.“*[14]

Cílů dosahuje veřejná diplomacie pravdivou komunikací se zahraniční veřejností, která je prováděna v součinnosti státního aparátu a soukromých subjektů. Mezi fáze veřejné diplomacie se řadí seznámení veřejnosti s danou oblastí, zvyšování obliby daného státu, vytvoření vazeb a ovlivňování cílového publika. Mezi projevy daných fází patří narůstající povědomí místních obyvatel o prezentované zemi a její kultuře, porozumění této zemi, vytváření pozitivní percepce, probuzení zájmu o dané teritorium, dále sem patří vědecká a kulturní spolupráce, studijní výměny a přátelské ovlivnění cílového publika, čímž se kulturní politika snaží přimět firmy k investicím a veřejnost k podpoře pozic či politik dané země.[15] Úspěšná komunikační strategie států udává, jak si daná země přeje být vnímána zahraniční veřejností. Strategie by neměla opomenout základní prvky jako cílové publikum, jasná strategická sdělení, seznam prioritních států, které jsou pro daný stát důležitými partnery a bez povšimnutí by neměla být ani spolupráce s ostatními mimovládními aktéry. Důležité je mimo jiné vytvoření základního profilu státu na národní úrovni, který se odvíjí od jeho identity a hodnot, jež jej spoluvytvářejí. Profil

[11] Grigorescu, A., & Fawaz, A. Z. *Public diplomacy*. *Valahian Journal of Economic Studies, 5*(1), 2014, s. 103-110.
[12] PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie*. Plzeň, 2008, s. 5.
[13] TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: francouzská zkušenost.* Praha, 2008, s. 15.
[14] PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie*. Plzeň, 2008, s. 16.
[15] PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie*. Plzeň, 2008, s. 13 – 16.

státu následně vypovídá o tom, do jaké skupiny se stát řadí, zda je vnímán jako průbojná země a zda je jeho činnost spíše regionálního či globálního rázu.[16] Základním prvkem, na kterém se veřejná diplomacie staví, je pojem konceptu měkké moci, jehož interpretace byla do velké míry závislá na vývoji americké zahraniční politiky a je výsledkem výzkumu v anglosaském světě. Její poslání je pravým opakem k pojmu hard power[17] neboli tzv. tvrdé moci, která byla a je stále postavena na vojenských a ekonomických prostředcích. Nicméně obě moci jsou vzájemně propojené – snaží se totiž docílit vlastního cíle ovlivňováním chování druhých. Základní zdroje měkké moci jsou kultura daného státu, zahraniční politika a politické hodnoty. Jejím hlavním cílem je oslovit širší veřejnost a zlepšit vnímání daného státu v zemi příjemce, což se jí v posledních letech velmi daří, a to hlavně díky rozvoji komunikačních technologií a inovativních prostředků.[18] Joseph Nye, americký politolog a teoretik mezinárodních vztahů, vidí zdroje měkké moci především v atraktivitě myšlenek, hodnot a ideálů země, dále pak ve způsobu, jakým země své ideály prosazuje nebo jak jedná. V této souvislosti používá kategorie jako nátlak a svádění, kde se jednoznačně přimlouvá za atraktivitu a tzv. „lákavé balení“.[19]

1.2.1. Nástroje a prvky veřejné diplomacie

Dříve se veřejná diplomacie uskutečňovala za pomocí masových médií a byla vládami využívána k formování veřejného mínění.[20] Díky technologickému pokroku masová komunikace, politiky a mezinárodní vztahy začaly hojně využívat nových a efektivnějších nástrojů, které jsou schopny efektivněji zacílit na potencionální publikum. Rozdíl mezi oficiální a veřejnou diplomacií spočívá v tom, že zatímco oficiální diplomacie se provádí na úrovni vzájemné komunikace mezi státy, ta veřejná je využívána ke komunikaci státu s veřejností státu jiného - z toho také vyplývá název „veřejná“.[21]

---

[16]PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie*. Plzeň, 2008, s. 23.

[17] Hard power odpovídá tradičnímu (neo)realistickému pojetí, kdy obsahuje jak vojenskou, tak ekonomickou složku. Mezi tradiční nástroje patří formování vojenských aliancí nebo koercivní diplomacie (vydírání), dále poté ekonomické sankce či protekcionistická opatření, pipeline policy atd.

[18] TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: francouzská zkušenost*. Praha, 2008, s. 13 – 14.

[19] PETERKOVÁ, Jana. *Mezinárodní vztahy: Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*. Praha, 2008, s. 14.

[20] Sadri, H., Flammia M. *The Role of Digital Media in Empowering Individuals: Public Diplomacy, the Blogosphere, and the Digital Divide, Proceeding of the Politics and Information Systems Technologies and Applications (PISTA) Conference*. Florida, 2010.

[21] Pamment, J. *New Public Diplomacy in the 21st Century: A Comparative Study of Policy and Practice, Routledge*. 2013.

V současnosti je veřejná diplomacie využívána jako nástroj, skrze který se kultura, postoje a pro daný národ specifické chování používá k tvoření vztahů a ovlivnění myšlení cílového publika. Jednoduše řečeno, v modelování dialogu mezi organizacemi a veřejností z odlišných zemí hraje kultura a masová média nezastupitelnou roli.[22]

Veřejná diplomacie je tedy založena na komplexním vztahu tří hlavní složek, mezi kterými figurují masová média, veřejné mínění a zahraniční politika.[23] Za využití výše zmíněných komunikačních modelů má strategické fungování komunikace, veřejných vztahů a veřejné diplomacie za úkol zabývat se veřejnými komunikačními otázkami a záležitostmi. Veřejná diplomacie má za úkol ovlivňovat a přesvědčit veřejnost jak vně, tak uvnitř státu a může svými aktivitami buď posílit anebo naopak utlumit výsledný efekt.[24] Všechny udržitelné snahy a dobře promyšlené komunikační strategie musí jít v souladu s dobou, ve které žijeme, a zároveň musí využívat takových nástrojů, které svým působením efektivně dosáhnou určeného cíle veřejné diplomacie, která je mimo jiné závislá i na vládní, respektive politické účasti.[25]

Role veřejné diplomacie v mezinárodních vztazích je čím dál tím více důležitou a den ode dne na své důležitosti nabývá, a to i přesto, že doposud nebyla potvrzena vazba, zda se všechny relevantní znalosti komunikace, veřejných vztahů a strategických studií dají integrovat. Eytan Gilboa ve svém publikovaném příspěvku z roku 2008[26] uvádí, že literatura zabývající se danou diplomacií se do té doby primárně upínala spíše na hlavní aktéry veřejné diplomacie, v jejichž kompetencích bylo pouze šíření informací za pomocí mezinárodních vysílacích sítí a téměř se ignorovaly nástroje nových komunikačních médií jako je internet, přítomnost neziskových organizací či veřejné mínění a mezinárodní výměna, které momentálně v rámci veřejné diplomacie „hýbe světem“.

[22] Servaes, J. *Soft power and public diplomacy: The new frontier for public relations and international communication between the US and China, Public Relations Review*. 2012, s. 643-651.
[23] Soroka S.N. *Media, public opinion, and foreign policy*. Massachusetts, 2003, s. 27-48
[24] Botan, C.H., Hazleton V. *Public Relations Theory II*. 2006.
[25] Alexander, L.G, Bennett A. *Case studies and theory development in the social sciences*, 2005.
[26] Steinberg G.M. *Soft powers play hardball: NGOs wage war against Israel, Israel Affairs*. 2014, s. 748-768.

Před několika lety tehdejší americký velvyslanec v Sýrii Christopher Ross identifikoval základní souhrn těch nejdůležitějších zásad a diplomatických praktik, které pojmenoval jako 7 principů veřejné diplomacie, jež má být dostupnou pro jakéhokoliv aktéra veřejné diplomacie na kterémkoliv místě[27]:

- udržitelnost národních zájmů díky jasnému vysvětlení státních politik,
- šíření a objasnění kulturních hodnot,
- přenos důvěryhodných sdělení/informací obsahujících pravdivá fakta,
- adaptace sdělení veřejnosti, k niž má být sdělení adresováno,
- využívání masových médií a nových technologií v rámci šíření sdělení,
- formování aliancí a partnerství s nestátními aktéry (NGO, multinárodní korporace, humanitární organizace) za účelem zvyšování důvěryhodnosti sdělení a
- zapojení dialogu, naslouchání a mezikulturní výměny.

Vyvážené začlenění všech výše zmíněných principů do veřejné diplomacie bude mít za výsledek propagaci národních hodnot a podporu státních zájmů. Mezikulturní výměna, kterou je bezpodmínečně nutné do portfolia aktivit veřejné diplomacie zařadit, vyžaduje neustálou změnu struktury a změnu aktérů, jelikož veřejnost, ke které veřejná diplomacie svoje sdělení adresuje, se neustále mění.

Jak nejlépe zacílit a oslovit publikum, resp. veřejnost, je otázka správnosti zvolení a využití vhodných nástrojů. K prvkům, jež mají také velký vliv na celou fázi procesu, řadíme jak finanční a lidské zdroje, tak i podrobnou znalost místní situace. Dopad veřejné diplomacie bude představen pomocí tzv. komunikační pyramidy, která popisuje jednotlivé fáze procesu působení veřejné diplomacie za pomocí různých a k dané činnosti vhodných nástrojů.[28]

[27] Ross, C. *Pillars of public diplomacy: grappling with international public opinion*. Massachusetts, 2003, s 22 – 27.
[28] PETERKOVÁ, Jana. *Mezinárodní vztahy: Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*. Praha, 2008, s. 14.

Komunikační pyramida

Zdroj: McCLELLAN. In: PETERKOVÁ, 2008

Povědomí, pojem nacházející se ve spodní části obrazce primárně cílí k oslovení co nejširší veřejnosti za pomoci masových komunikačních prostředků, kdy jsou nejvíce využívána televizní média, rozhlas, či internet. Na druhé příčce pyramidy je umístěn zájem, při němž se využívá nástrojů mířících na cílovou skupinu. K dosáhnutí zvoleného cíle se využívá pořádání kulturních akcí, jazykových kurzů nebo informačních programů. V případě úspěchu těchto nástrojů veřejné diplomacie se dostáváme k fázi třetí, a to znalostem ve smyslu skutečných a reálných znalostí daného teritoria, kdy je veřejnost/jedinec, jinak řečeno cílová skupina, schopna prokázat znalosti historie, kultury, společnosti a hospodářských fakt daného státu. V závěru bude tato problematika determinována na znalostním průzkumu mezi českou a rakouskou mladistvou společností komentovaného v roce 2001. Nabyté znalosti lze dosáhnout výměnnými programy a spoluprací v oblasti školství, vědy a výzkumu. V neposlední řadě je do pyramidy nutné zařadit proces zdůvodnění, kdy participanti cílové skupiny mají dostatečný přehled o zemi, která provádí veřejnou diplomacii. *„K používaným nástrojům se v tuto chvíli řadí cílené představení a vysvětlení pozic, zájmů a cílů státu a jejich uvedení do souvislostí se zájmy a pozicemi cílového státu třeba v podobě cílených diskuzí.“*[29] Posledním bodem pyramidy je akce, v jejíž fázi dochází k zaujetí určité pozice a přijetí rozhodnutí podporující zájmy státu. Nástroje mající vliv na veřejnou diplomacii mohou být také nástroji krátkodobé povahy, jako například návštěva státních představitelů nebo naopak

[29] PETERKOVÁ, Jana. *Mezinárodní vztahy: Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*. Praha, 2008, s. 14 - 15.

dlouhodobé povahy, kdy je stát, který má zájem být veřejností vnímán, zastoupen stálými pracovníky mise.[30]

Výsledky případové studie[31] zabývající se sociálními médii v rámci veřejné diplomacie ukázaly, že evropští občané využívají sociálních médií o mnohem více než ti američtí. Státy EU využívají ke své propagaci sedm různých typů sociálních médií, které se staly součástí veřejné diplomacie téměř v 80% státech EU. Mezi top státy se řadí Rakousko a Řecko s využíváním pěti různých typů sociálních médií; čtyři typy médií do svých komunikačních strategií zahrnují státy jako Bulharsko, Chorvatsko, Itálie, Litva, Lotyšsko, Rumunsko a Slovinsko. V pořadí se třemi či dvěma sociálními médii byla vyhodnocena Francie, Portugalsko, Finsko, Německo, Lucembursko a Slovensko. Následující státy dle průzkumu do svých komunikačních strategií sociální média spíše nezařazují (Belgie, Kypr, Dánsko, Estonsko, Malta a Holandsko). Česká republika do průzkumu bohužel zahrnuta nebyla, avšak jejímu případu se bude věnovat text v následující kapitole.

1.2.2. Konkurenční vs. spolupracující veřejná diplomacie

Přístupy k veřejné diplomacii, označení a rozdělení jejích aktivit, které souvisejí se základními zájmy státu a vytvářením priorit zahraniční politiky, se řídí dvěma typy veřejné diplomacie, a to tzv. konkurenční a spolupracující veřejnou diplomacií. Hlavním cílem všech států je z hlediska veřejné diplomacie podpora zájmů státu a zvyšování jeho politické a hospodářské síly vedoucí k subjektivnímu prospěchu a blahobytu. Základní rozdíl mezi těmito dvěma typy spočívá v zájmech států podílet se na určité spolupráci se svými „konkurenty“ či nikoliv.[32]

Zvolením *konkurenční veřejné diplomacie* se stát snaží dosáhnout co nejlepšího postavení, být vnímán a uznáván, vyznačit se ekonomickou soběstačností a zajištěním bezpečnosti. Státy vykonávající takový typ diplomacie fungují na bázi bilaterálního nebo multilaterálního způsobu a jejich zájmem je prezentace, obchod, investice, cestovní ruch nebo politický vliv. Do skupiny cílových států se řadí státy sousedské, státy EU, významní obchodní partneři, regionální mocnosti či země strategického významu. Naopak druhého typu veřejné diplomacie, tedy tzv. *spolupracující veřejné diplomacie*, se

[30] PETERKOVÁ, Jana. *Mezinárodní vztahy: Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*. Praha, 2008, s. 15.
[31] Grigorescu, A., & Fawaz, A. Z. *Public diplomacy. Valahian Journal of Economic Studies.* 2014, s. 103-110.
[32] PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie*. Plzeň, 2008, s. 42.

využívá v otázkách demokracie, ochrany lidských práv nebo hospodářského rozvoje na multilaterální úrovni se státy rozvojovými. Tuto formu spolupráce lze chápat jako spojení vzájemných sil jednotlivých zemí ve prospěch nějakého společného zájmu na úkor zájmů národních. Z hlediska efektivnosti je významnější druhý typ, kdy lze díky společné kooperaci a zapojení silných stránek všech podílejících se členů dosáhnout daleko příznivějšího výsledku. Příkladem spolupracující veřejné diplomacie jsou mezinárodní organizace nebo nadnárodní uskupení, jejichž smysl bude obhájen dále v textu.[33]

1.2.3. Veřejná diplomacie malých a středních států

V porovnání s minulostí se veřejná diplomacie malých a středních států stala díky komunikační a technologické revoluci a dostupnějšímu získávání informací otevřenější a přístupnější. Dopady to mělo nejen na obsahové změny, ale také na rozšíření okruhu účastníků. V porovnání s velkými světovými velmocemi jsou však výsledné cíle velmi odlišné, velké státy provádějí veřejnou diplomacii za pomocí již objasněné tvrdé moci, kdy využívají své velikosti, vojenské a ekonomické síly ve větším rozsahu než státy menší rozlohy.

V rámci veřejné diplomacie shledáváme mezi malými a velkými státy zásadní rozdíly projevující se ve zvoleném cíli, legitimitě činnosti, šíři a intenzitě prezentovaných témat, kdy si daná diplomacie určuje své priority. Uvedené faktory byly prezentovány Jozefem Bátorou[34], který se problematikou malých států velmi aktivně zabývá. Prvním z výše uvedených rozdílů je cíl činnosti, jehož se snaží veřejná diplomacie jednotlivého státu dosáhnout. Malé státy si kladou za cíl zviditelnit se na mezinárodní scéně, být vnímány širokým publikem a jako významný partner pro ostatní. Úkol, který si veřejná diplomacie malých států stanovuje je prezentace silných stránek, představení se veřejnosti v dobrém světle a díky nástrojům veřejné diplomacie dokázat, že by se o daný stát veřejnost měla chtít více zajímat. Naopak velké státy utváří svou veřejnou diplomacii pouze pomocí obhajoby a vysvětlování vlastních postojů, které svět zajímá. Druhým příkladem rozdílnosti je šíře a intenzita prezentovaných témat, kdy se malé státy zaměřují spíše na užší spektrum témat, jimiž se za hranicemi prezentují. Tímto omezením jsou menší státy indisponovány i z hlediska finančního. Pojem, který danou situaci vystihuje, se obvykle používá jako diplomacie mezery a představuje úzkou specializaci a profilaci aktivit určité země na mezinárodním poli.[35] Posledním rozdílem je již uvedená počáteční

[33] PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie*. 2008, s. 42 – 45.
[34] BÁTORA, Jozef. *Public Diplomacy Between Home and Abroad: Norway and Canada*. 2006, s. 53 – 80.
[35] PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie*. 2008, s. 34 – 36.

legitimita, která protentokrát nahrává spíše menším státům, které jsou pro nestátní aktéry upřímnějšími a ne tak záludnými partnery - jako tomu zpravidla bývá u velkých států. Pádným důvodem také je, že menší státy nebývají obvykle v té pozici, kdy by své názory vnucovaly jiným.[36]

1.3. Kulturní diplomacie

Kulturní diplomacie představuje tu část diplomatické praxe, jež má nejblíže k široké veřejnosti a zaměřuje se na širší publikum - ne pouze na diplomaty jako hlavní aktéry. Kulturní diplomacie bývá chápána jako součást veřejné diplomacie a jejím cílem je budování dlouhodobého vztahu založeného na důvěře a vzájemném porozumění. Rozdíl mezi kulturní a veřejnou diplomacií lze vysvětlit na jejich institucionálním ukotvení v rámci státních složek. Instituce zapojené do kulturní diplomacie si střeží svou nezávislost na státním diplomatickém aparátu, která ale však v praxi není zaručena a zárukou její možné nezávislosti je pouze podmínka jejího dlouhodobého zaměření.[37] To, že je v poslední době kulturní diplomacie výrazně využívána vládami, není způsobeno tím, že by se jednalo o činnost zásadně novou, jde však o spojení s rostoucí globalizací, kdy stále více vyvstává potřeba států prezentovat se co nejúčinněji navenek.[38]

Kulturní diplomacie nenásilnou formou zprostředkovává kontakt s kulturou jiného státu a napomáhá skrze kulturní dialog k vzájemnému kulturnímu porozumění. *„Kulturní diplomacie je definována jako výměna myšlenek, informací, hodnot, tradic, domněnek, přesvědčení, umění a jiných kulturních aspektů mezi národy za účelem podpory vzájemného porozumění.“*[39] Za příklad lze uvést návštěvu výstavy zahraničního umělce v rakouském kulturním středisku anebo získání stipendia na zahraniční univerzitě. Zmíněné příklady jsou důkazem toho, že se stáváme cílovou skupinou kulturně diplomatických aktivit daných států.[40]

Kulturní diplomacie, jako specifická část diplomacie zaměřující se na implementaci zahraničně politických zájmů státu, primárně na oblast kulturní politiky, je v současné době neodmyslitelnou a důležitou součástí zahraničně politických aktivit většiny států. Aktuální přehled aktivit na poli kulturní diplomacie může být rozdělen mezi

[36] PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie*. 2008, s. 34 – 36.
[37] TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: francouzská zkušenost*. Praha, 2008, s. 18 - 19.
[38] TESAŘ, Filip. *Můžeme, chceme, dokážeme?: česká ekonomická, veřejná a kulturní diplomacie a Balkán*. Praha, 2013, s. 17.
[39] CUMMINGS, Miltor C. Jr. *Cultural Diplomacy and the United States Government*: 2003.
[40] TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: francouzská zkušenost*. Praha, 2008, s. 7.

několik různých aktérů, jejichž právní status, počet a rozsah úkonů závisí na individuálním státu a jeho organizačním a institucionálním modelu kulturní diplomacie.

1.3.1. Role kulturních institutů

Kulturní diplomacie je v praxi jednotlivých států realizována prostřednictvím různých typů aktérů. Za významné lze považovat diplomatické mise v zahraničí, které disponují speciálními diplomaty tzv. kulturními atašé, kteří se kulturní činností v rámci diplomatické mise zabývají a jsou svou činností zapojeni do specializované organizační jednotky diplomatické mise, která se soustředí na vykonávání kulturně diplomatické agendy pod názvem „kulturní oddělení" v rámci velvyslanectví. V praxi však tato oddělení nemusí být nutně součástí diplomatické mise. Nicméně stěžejními aktéry jsou kulturní instituty, které mohou být jak diplomatické, tak nediplomatické povahy.[41] Na základě typů aktérů, kteří se podstatným způsobem podílejí na výkonu kulturní diplomacie daného státu jako i jejích četnosti a charakterem vzájemných vztahů mezi nimi se setkáváme s různými organizačními modely kulturní diplomacie v rámci různých států.[42]

Kromě diplomatických misí, jejich kulturních oddělení a kulturních atašé dnes danou úlohu vykonávají také kulturní instituty, které se od sebe v rámci různých států a svých programových agend významně odlišují. Jedním z hlavních rozdílů je jejich oficiální právní status, který dané instituty rozděluje na kulturní instituty s diplomatickým statutem a bez něj. Instituty s diplomatickým statutem jsou z organizačního hlediska obvykle připojeny k diplomatickým misím svých států a jsou nuceny řídit se kritérii ustanovenými dle Vídeňské úmluvy o diplomatických vztazích – jinak řečeno jsou považovány za organizační jednotky diplomatických misí. Mezi takové instituty lze zařadit kulturní instituty České republiky a Rakouska, jejichž problematice se bude věnovat text v dalších kapitolách. Instituty bez diplomatického zřízení nejsou organizační součástí diplomatických misí, ale operují jako nezávislé entity. Mezi takové případy se řadí například britský British Council, německý Goethe Institut nebo španělský Instituto Cervantes.[43]

[41] PAJTINKA, Erik. *Mezinárodné Vztahy: Cultural diplomacy and its organizational and institutional models in selected states*. Bratislava, 2015, s. 111 – 122.
[42] Tamtéž.
[43] Tamtéž.

Nejsou to jen rozdíly v rámci diplomatického statutu, co od sebe dané instituty odlišuje - za dalšími odlišnostmi stojí například velikost sítě/poboček a jejich portfolio operačních agend, počet sítí v zahraničí a počet zaměstnanců, kteří se na činnosti podílejí.

Po zhodnocení aktivit malých států a počtu jejich kulturních institutů ve světě se Rakousko vyznačuje mnohem větším zastoupením než Česká republika a ostatní státy V4. Odpověď na otázku proč tomu tak je, je velmi snadná, Rakousko je bohatší zemí a může si to jednoduše dovolit. Nicméně žebříčku priorit v rámci kultury bude věnován text ve třetí kapitole pojednávající o rakouské kulturní diplomacii. Nutno zmínit, že to nejsou jen ekonomické možnosti, které od sebe státy v rámci počtu a velikosti sítí odlišují. Na příkladu lze uvést, že i malé státy disponující potřebným objemem finančních prostředků, nemusí být v otázkách prosazování se zdaleka tolik úspěšné. Autor průzkumu, ze kterého následující text vychází, se zaměřil na porovnání ČR, Slovenska a Maďarska, kdy uvádí, že ČR a Maďarsko se ve světě prezentují počtem kulturních institutů třikrát větším nežli tomu je u Slovenska. Tabulka č. 1 informuje, jak jsou zastoupeny další vybrané státy ve světě v rámci počtu kulturních institutů.

Tabulka č. 1: Oficiální názvy a počty kulturních institutů vybraných států

Stát	**Kulturní institut (oficiální název)**	**Počet jednotek v zahraničí**	**Počet zemí, kde se stát prezentuje**
Francie	Institut Francais	200	88
UK	British Council	189	109
SRN	Goethe Institut	145	93
Španělsko	Instituto Cervantes	77	46
Rakousko	**Kulturforum**	**29**	**27**
ČR	**České centrum**	**22**	**20**
Polsko	Polish Institute	22	19
Maďarsko	Balassi Intézet	22	20
Slovensko	Slovenský Inštitút	8	8

Zdroj: PATJINKA, 2015

1.3.2. Význam a nástroje kulturní diplomacie

V současnosti je kulturní diplomacie součástí diplomatické praxe většiny států. Mezi zásadní charakteristiky kulturní diplomacie patří přesvědčení, že kulturní složka zahraniční politiky kladně ovlivňuje percepci státu a jeho politik v zahraničí. Hlavním cílem kulturní politiky je pozitivní ovlivnění zahraničního publika. Aby daného bylo dosaženo, je k tomu zapotřebí jak finančního, tak lidského kapitálu, jenž by měl být investován do podpory činnosti kulturních center dané země v zahraničí, do organizace kulturních akcí, výuky jazyka, výměny umělců či do osobností kulturního života nebo školních institucí v zahraničí, kinematografie, překladu, akademických výměn aj. Tyto investice se mohou lišit, a to tehdy, má-li země vlastní samostatné kulturní centrum anebo je daná kulturní agenda prováděna kulturním oddělením zastupitelských úřadů.[44]

To, jak se provádí kulturní diplomacie daného státu, záleží na řadě lokálních specifik jak na straně státu vysílajícího, tak na straně státu příjemce. Tato specifika budou rozhodovat o intenzitě a výši finanční a politické podpory. Zahraniční politika je stále v rukou státu, což znamená, že státní aparát je centrálním prvkem kulturní diplomacie všech zemí. Dalo by se říci, že z hlediska kulturní diplomacie jsou úspěšnými hlavně velké státy, které mají na propagaci více finančních prostředků. Avšak reálně tento fakt úspěch nezaručuje - důležitou roli hraje především politická vůle, která rozhoduje o finančních prostředcích určených kulturní diplomacii. Malé státy jsou sice méně ctižádostiví než jejich větší sousedé, ale i tak usilují o pokrytí všech kulturně diplomatických aktivit, které jsou pro ně stěžejní – to souvisí i s rozsahem geografických priorit, kdy se menší státy zaměřují na své bezprostřední okolí a na velká světová centra/metropole, tzn., že nepůsobí celosvětově, ale pouze ve vybraných oblastech jimi uznaných za vhodné.[45]

Do oblasti kulturní diplomacie spadají i další aktivity jako například výměna umělců a osobností kulturního života, kdy jde o spolufinancování pobytů umělců, které jsou spojeny s prezentací umělecké činnosti, či výstavou nebo koncertem v druhém státě. Další aktivitou je prezence školních institucí daného státu v zahraničí, což zpravidla bývá velmi nákladnou záležitostí využívanou pouze zřídka a především většími státy (např. Německo či Francie), které si jejich provoz mohou dovolit. Tato zařízení slouží především státním příslušníkům daného státu, kteří se se svými rodinami po nějaký čas nachází na území daného státu. Školy a instituce slouží a byly i primárně založeny pro

[44] TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: francouzská zkušenost*. Praha, 2008, s. 25.
[45] Tamtéž, s. 26 – 29.

krajany žijící v zahraničí – například ve Vídni již několik let působí školský spolek Komenský[46], který poskytuje výuku dětem a studentům od základního až po středoškolské vzdělání. Zahraniční vysílání je také jedno z forem kulturní diplomacie, kdy za jedno z nejznámějších se považuje britské BBC World Service. Česká republika v Rakousku operuje skrze rádio Český rozhlas. V neposlední řadě jsou pro stát velmi důležité akademické výměny studentů, pedagogů a vědců. Výměnou se míní financování krátkodobých a dlouhodobých pobytů, jejichž hlavním cílem má být investice do budoucích elit, kteří se do země původu zpět vrátí obohaceni o cenné zkušenosti. Smyslem je i to, že budou do budoucna vůči danému státu pozitivně naladěni a spolupráce s daným státem v rámci státu působení pro ně nebude překážkou.[47]

1.4. Multilaterální aspekt spolupráce malých a středních států

V rámci celosvětového průřezu lze uvést, že skupina malých a středních států tvoří většinový podíl ve světovém uspořádání mezinárodního společenství. Existence, respektive nárůst počtu těchto států bývá spojován nejen s koncem druhé světové války, ale také i s rozpadem bipolárního světa na konci 20. století. I přesto, že se mocenské váhy přiklánějí na stranu velkých států, lze zdůraznit, že se malé státy i přes svůj handicap snaží svými schopnostmi zapojit do mezinárodních ekonomických, bezpečnostních a jiných struktur, kde zastávají významnou a rozhodující pozici.[48] Jak velvyslanec Sechter v interview uvádí, Rakousko je toho příkladem, že i malá země se může stát sídlem několika světově významných organizací jako např. OSN.

Bohužel neexistuje přesná a jednotná definice malých států, lze ji ale vymezit na základě kombinace několika objektivních kritérií vycházejících z rozlohy státu, podílu na světovém HDP (např. méně než 1% světového HDP) a počtu obyvatel, kdy z daného hlediska je posuzován malý stát jako stát s počtem obyvatel menším než 15 milionů. V úvahu může být také brána zásoba nerostného bohatství aj.[49] Dle publikace „Small states in the world politics" autorky Jeanne Hey je profil malých států v mezinárodním společenství charakterizován na základě níže uvedených bodů:[50]

[46] Komensky Schulverein. Komensky [online]. 2014 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: http://www.komensky.at/
[47] TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: francouzská zkušenost*. Praha, 2008, s. 26 – 29.
[48] PRŮCHOVÁ, Kristýna. *Zahraničně-politické nástroje malých států – ekonomická a veřejná diplomacie Taiwanu: Malé státy v mezinárodních vztazích a zahraniční politika*. Praha, 2012, s. 9.
[49] HEY, Jeanne A. *Small states in world politics: explaining foreign policy behavior*, 2003, s. 4 – 5.
[50] Tamtéž.

- nízký podíl na světovém dění,
- omezení aktivit na nejbližší geografický prostor,
- podpora omezeného okruhu zájmů,
- internacionalismus, podpora nadnárodních struktur,
- ekonomická integrace,
- bandwagoning – využívaní ochrany a podpory ze strany silnějších států / partnerů,
- důraz na podporu hodnot mezinárodního práva, norem a morálních ideálů,
- příklon k diplomatickým a ekonomickým nástrojům zahraniční politiky,
- odsuzování užití síly k prosazování zájmů – zastínění vojenských nástrojů,
- zahraniční politiky,
- podpora konsensuálního jednání a
- neutralita.

Dle příspěvku Petra Druláka[51] lze výše uvedené dále specifikovat a rozvinout. Malé státy se podle něj začleňují převážně do takových mezinárodních organizací, které stojí na zásadě rovnosti států, což jim umožňuje spravedlivý přístup, zvýšení mezinárodní prestiže a možnost za podpory dalších malých států přehlasovat státy velké. Malé státy jsou nuceny k otevřenosti vlastní ekonomiky a značnému zapojení se do mezinárodních ekonomických vztahů z důvodu nedostatku vlastních zdrojů a omezených kapacit vnitřního trhu.

1.4.1. Důvody, které státy vedou ke spolupráci

Jedním z hlavních důvodů, který vede menší státy ke spolupráci, je vyšší společný zájem. V mezinárodním prostředí se totiž zájmy států obvykle střetávají. Jelikož menší státy disponují omezenými finanční prostředky, snaží se vyhledat spolupráci a zvolit si priority tam, kde jsou jejich vlastní zájmy silné. „*Zjevná slabost státu může v některých oblastech (například podpora demokracie, ochrana lidských práv) znamenat pro malé státy výhodu ve smyslu snazší spolupráce s nestátními aktéry, kteří se necítí být malými státy znevýhodňováni.*“[52] Zmíněný vyšší společný zájem malých států může vyústit ve fungující koalici, která přichází se společnými návrhy a působí dočasně jako velmoc. Členstvím v některé z koalic získává stát téměř totožné výhody, jako kdyby byl v partnerství s velmocí a byl ohrožen její hegemonií. Jednou podstatnou nevýhodou však

[51] DRULÁK, Petr. *Mezinárodní politika: Co dělat, když jste malý.* Praha, 1997.
[52] PETERKOVÁ, Jana. *Mezinárodní vztahy: Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*. Praha, 2008, s. 12.

zůstává přítomnost vysokých transakčních nákladů spojených s koordinací několika odlišných zahraničních politik. V rámci koalice se nabízí spolupráce se sousedy (např. ČR – Rakousko) nebo spolupráce s fungujícími regionálními strukturami v rámci EU.[53]

1.5. Multilaterální spolupráce v mezinárodní diplomacii

Prvky multilaterální diplomacie v Evropě se prvně objevují v 17. století s podepsáním Vestfálského míru. Druhým důležitým milníkem se stává rok 1815, kdy probíhal Vídeňský kongres. K největšímu rozmachu však došlo až ve 20. století, kdy byla multilaterální, neboli jinak nazývána konferenční diplomacie, plně využívána v souvislosti s činností Společnosti národů. Multilaterální diplomacii lze brát za jednu z nejdůležitějších vůbec, protože tvořila základ k vytvoření několika důležitých organizací jako např. OSN, EU či NATO. V porovnání s bilaterální diplomacií by se té multilaterální dala vytknout jedna nevýhoda - otázka rozhodování, kdy velký počet účastníků není schopen jednotného usnesení a právě díky danému vznikají typy rozhodování nazývané jako zásada konsenzu, tedy kvalifikované většiny, kdy je odsouhlaseno, aniž by byli všichni hlasující stejného názoru.[54]

Jak již bylo nastíněno, v minulosti se multilaterální diplomacie prosazovala jako velmi efektivní prostředek vyjednávání. Dnes její role v mezinárodním dění ještě posílila a její přínosy se pro mezinárodní společenství o to více zvýraznily. Časté využití multilaterální diplomacie má za následek změny mezinárodního uspořádání a s tím spojenou globalizaci včetně většího počtu aktérů a předmětů jednání. Nárůst využívání multilaterální diplomacie je připisován moderním technologiím, jež jsou pojítkem pro integraci chudých a slabých států do světového diplomatického systému.[55] Nadcházející podkapitola se zabývá vysvětlením rozdílů mezi mezivládní a nadnárodní multilaterální diplomacií.

[53] DRULÁK, Petr. *Úvahy nad českou zahraniční politikou*. Český Krumlov, 2000, s. 7.
[54] Ústav mezinárodních vztahů Praha: Mezinárodní politika. JUNGBAUER, Radomír. Praha, 2011.
[55] BERRIDGE, G. R. *Diplomacy. Theory and Practice*. 2010, s. 254.

1.5.1. Mezivládní spolupráce

Mezivládní diplomacie bývá označována za jednokolejovou diplomacii, tedy přímou interakci mezi vládami na oficiální úrovni. Pro takovou diplomacii jsou typická oficiální jednání v rámci tradiční bilaterální diplomacie. Strany v tzv. jednokolejové diplomacii vystupují jako reprezentanti příslušných států a jejich úkolem je vyjádřit oficiální stanoviska svých vlád, jež zastupují. Reprezentanty států označujeme za stálé diplomatické představitele, jejichž úkolem je uskutečňovat mezistátní dvoustranné vztahy.[56]

Jedním ze známých příkladů mezivládní spolupráce je *Regionální partnerství* představující uskupení šesti evropských států zahrnující státy Visegrádské čtyřky, Rakouska a Slovinska. Uskupení vzniklo v roce 2001 s myšlenkou zaměřit se především na spolupráci operující v gesci rezortů vnitra (vnitřní bezpečnost, azylové a konzulární záležitosti), kultury a dále být aktivní v infrastrukturních projektech a zahraničně politické oblasti. V zahraničně politické sekci se skupina orientuje na spolupráci a pomoc zemím západního Balkánu v otázce zapojení se do EU. V rámci zmíněné pomoci je každá země, která je zapojena do Regionálního partnerství (dále jen RP), gestorem jedné ze stanovených oblastí. Česká republika se do projektu zapojuje a jedná v rámci předávání zkušeností v otázkách aplikace zásad vnitřního trhu EU.

Velmi úspěšnou formou spolupráce skupiny RP je tzv. Platform Culture – Central Europe/Středoevropská kulturní platforma (dále jen PCCE) jejíž hlavním smyslem je společná prezentace soudobé středoevropské kultury. Zastoupení států se schází pravidelně dvakrát ročně.[57] Platforma je součástí projektu kulturních sekcí ministerstev zahraničních věcí zemí RP zaštiťované Rakouskem.[58]

PCCE propaguje společné zájmy díky kooperaci mezi kulturními institucemi, kulturními odděleními ambasád a zahraničních ministerstev. Dříve bylo smyslem zaměřit se na země EU, momentálně je však projekt cílen na prezentaci v zemích mimo EU prostor. Doposud bylo organizováno na padesát projektů zaměřujících se na různé oblasti po celém světě. Posledním projektem v rámci rakouského prezidenství v PCCE byla kulturní událost „Milestones before the storm“ konaná 21. května 2014, kdy hlavním účelem pořádání události se stalo připomenutí stoletého výročí vypuknutí 1. světové

[56] Ústav mezinárodních vztahů Praha: Mezinárodní politika. JUNGBAUER, Radomír. Praha, 2011.
[57] MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. Česká republika a regionální spolupráce: Regionální partnerství. Praha, 2007.
[58] MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. Zpráva o zahraniční politice České republiky 2010: Regionální partnerství. 2010, s. 79.

války a poukázání na důležité změny, které se tehdy odehrály. Velice pestrý program se skládal z rakouské putovní výstavy nazvané „Bewegte Ruge vor dem Sturm“, která byla k vidění na několika rakouských ambasádách a v prostorách Rakouských kulturních fór. Česká republika k projektu přispěla uvedením filmu o vlivu na Sarajevskou architekturu, Maďarsko a Polsko se věnovalo hudební tématice a ve slovenské režii byl filmový dokument o první světové válce. Předsednictví států se střídá každých šest měsíců a zpravidla se pořádají dvě akce/výstavy za rok - tudíž jedna akce na jeden předsednický stát. Česká republika své prezidenství držela naposled v roce 2014 a v rámci své funkce pořádala prezentaci skla a porcelánu pod názvem „Hot & Gold“ v Baku, Ázerbájdžánu.[59] V květnu 2015 se v Oslu, Norsku organizovala foto výstava s názvem „Jak Střední Evropa pomáhá světu“. Doposud posledním společným projektem skupiny zemí byla výstava na téma „Umění pro děti“ věnovaná dětem z imigrační makedonské vlny.[60]

1.5.2. Nadnárodní spolupráce

Jak již napovídá sám název, nadnárodní spolupráce je typ diplomacie, která se sestává z více jak dvou států, které mají společný cíl, na němž pracují a v rámci kterého se následně prezentují. V důsledku internacionalizace a demokratizace mezinárodních vztahů proniká do mezinárodních vztahů stále více nových aktérů a roste tendence zakládat nová regionální sdružení jak ekonomického, tak bezpečnostního či kulturního charakteru, což vede k postupnému vytváření víceúrovňové diplomacie. „*Postupné sdružování vytváří potřebu vyššího dohledu nad státními politikami a vytvářejí se nadnárodní aktéři, kteří jednotlivé státy v jejich činnosti ovlivňují. Vstup nových aktérů do mezinárodněpolitického prostředí a vytváření nových platforem diskuze je projevem funkcionalismu (potřeby zajistit efektivní fungování mezinárodních organizací).“*[61]

[59] MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VZTAHŮ SLOVENSKÉ REPUBLIKY. Platform Culture Central Europe [online]. 2014 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: http://www.foreign.gov.sk/en/ministry/ministry-platform_culture_central_europe

[60] Plattform Kultur Mitteleuropa: Übersicht der Plattform-Großprojekte 2001-2015. Europa Integration Äusseres Bundesministerium Republik Österreich [online]. Wien, 2015 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: https://www.bmeia.gv.at/europa-aussenpolitik/auslandskultur/schwerpunktprogramme/plattform-kultur-mitteleuropa/

[61] KUTA, Ing. Mgr. Martin. POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. Parlamentní diplomacie jako prvek víceúrovňové diplomacie: Zahraniční aktivity parlamentu jako doplněk zahraniční politiky [online]. 2013, 15 s. [cit. 11-03-2015].

Síť národních kulturních institutů EUNIC

EUNIC GLOBAL, sdružení národních kulturních institutů států Evropské unie založené v roce 2006, je jedním z příkladů nadnárodní spolupráce. Mezi jeho členy se řadí národní kulturní instituty, které pochází z členských států EU, ale zapojují se do aktivit, které svým dopadem přesahují hranice domovské země. Tyto instituce můžeme charakterizovat jako instituce s určitým stupněm nezávislosti.[62]

Celkem se v současnosti ke sdružení EUNIC hlásí 33 členů z 29 evropských zemí (ne výlučně jen zemí EU). Řádnými členy jsou kulturní instituty, jako například Česká centra anebo kulturní oddělení ambasád. Celosvětově působí instituty ve více než 150 zemí s více než 2 000 obory a spolupracují celkem s několika tisíci, pro dané území, místními partnery. Hlavními odvětvími, na kterých se členové podílejí, jsou umění, jazyky, vzdělání a věda, mezinárodní dialogy a rozvojové sektory. Sítě jsou založené na otevřené spolupráci zainteresovaných institutů.[63]

EUNIC pracuje prostřednictvím svého ředitelství v Bruselu a národních sítí v jednotlivých zemích. Jelikož Evropská unie nemá žádnou instituci zabývající se výhradně kulturou, EUNIC takovou roli neoficiálně zastává – alespoň tedy pro takový účel byl zřízen. Tzv. národní sítě jsou uskupení výše zmíněných institucí, které sídlí v různých evropských, většinou hlavních, městech. Česká centra, stejně tak Rakouská kulturní fóra jsou mimo jiné zakládajícími členy tohoto sdružení. V rámci národních sítí se členové EUNIC spojují dle jejich místa působnosti a pracují společně na různých projektech, které si sami navrhují, odsouhlasí, realizují a většinou i financují. Momentálně existuje celkem 93 klastrů zaměřujících se na společné pěstování kultury na daném území. Hlavním cílem klastrů je přiblížit dané zemi, kulturu zastupujících států, které v daném státě působí. Klastry jsou rozmístěny v Evropě, Asii, Austrálii, na Středním Východě, v severní a Subsaharské Africe a Severní a Jižní Americe.[64]

EUNIC je zásadním partnerem pro mezinárodní kulturní záležitosti, a to hlavně díky svým odborným znalostem a svému institucionálnímu semknutí po celém světě. EUNIC doplňuje iniciativy a činnosti Evropské unie v oblasti kultury. Projekty pod záštitou EUNIC přispívají k propojení kultury v takových klíčových oblastech jako je

[62]BRITISH COUNCIL. *EUNIC GLOBAL* [online]. 2012 [cit. 2014-08-14]. Dostupné z:http://www.britishcouncil.org/cz/czechrepublic-projects-eunic.htm
[63]EUNIC. *About us: Who we are* [online]. 2006 [cit. 2014-08-14]. Dostupné z: http://www.eunic-online.eu/?q=content/who-we-are
[64]Tamtéž.

rozvoj, ekologie či předcházení nebo řešení mezinárodních konfliktů. Projekty rovněž podporují inovaci a rozvoj tvůrčích a kreativních ekonomik.[65]

Do shrnutí zásadní charakteristiky o EUNIC lze zahrnout tyto body[66]:

- síť, která zavádí společné projekty prostřednictvím svých členů a uskupení,
- síť určená ke sdílení nápadů a postupů mezi členy EUNIC a dalšími zúčastněnými stranami,
- síť rozvíjející partnerství s podobně smýšlejícími organizacemi,
- síť, která účinně buduje kulturní vztahy mezi lidmi po celém světě.

Fungování EUNIC

EUNIC jako institut tvoří politiku klíčových schopností týkajících se kultury a jazyka. Zajišťuje vysoký stupeň dopadu pro společné EUNIC události jménem Evropské komise, se kterou klastry spolupracují a zároveň ji díky svým aktivitám pomáhají v jejím poslání. Prostřednictvím svých členských institucí a jejich vedením má EUNIC přímý přístup k vedoucím institutům a odborníkům evropského kulturního sektoru.[67]

EUNIC pracuje na dvou úrovních, a to na centrální úrovni a na úrovni členských států a třetích zemích, kde působí jeho klastry. Na centrální úrovni působí prezident a dva vice-prezidenti, kteří jsou voleni na jednoleté volební období. Hlavní zástupci národních kulturních institutů se setkávají dvakrát ročně na zasedání Valného shromáždění. Hlavní sídlo je v Bruselu, Belgii, kde sídlí prezident EUNIC Global a síťová a komunikační podpora, která je k dispozici všem, kteří jsou do celé sítě začleněni. V Bruselu je tedy realizována veškerá politika a rozhodnutí, která se týkají všech členů.[68]

Jak už bylo uvedeno, ve světě EUNIC pracuje ve formě klastrů sdružujících místní evropské kulturní instituty, kteří se dobrovolně účastní na společných aktivitách. Klastry organizují několikrát do roka několik desítek akcí, konferencí, festivalů, koncertů, vernisáží či diskuzí a to kolikrát i za podpory evropských delegací - jedním z příkladů takových projektů je například Evropská Noc Literatury – European Literature Night, která je založena na předčítání z literatury v národním jazyce.[69]

---

[65]EUNIC. *About us: Who we are* [online]. 2006 [cit. 2014-08-14]. Dostupné z: http://www.eunic-online.eu/?q=content/who-we-are
[66]Tamtéž.
[67]EUNIC. *About us: How EUNIC works* [online]. 2006 [cit. 2014-09-03]. Dostupné z: http://www.eunic-online.eu/?q=content/how-eunic-works
[68]Tamtéž.
[69]EUNIC. *About us: How EUNIC works* [online]. 2006 [cit. 2014-09-03]. Dostupné z: http://www.eunic-online.eu/?q=content/how-eunic-works

EUNIC v Bruselu koordinuje síť klastrů a podporuje jejich projekty v rámci poskytování finanční podpory z místního fondu. Na finanční podporu ale bohužel nedosáhnou všechny klastry, finance jsou poskytovány převážně těm klastrům, které samy nemají dostatek finančních prostředků, jimiž by mohly pokrýt nové a zajímavé projekty. EUNIC Global tedy vymezuje prioritní oblasti, kam budou finanční podpory putovat. Regionální setkání klastrů jsou organizována dvakrát ročně, jejich hlavním cílem je poskytnutí příležitosti pro regionální výměnu a sdílení zdrojů.[70]

Touha po spolupráci je hlavním důvodem pro nové členy sítě EUNIC vysvětlující jejich chuť zapojit se do projektu. Členství v této síti spočívá i ve strategické a operační přidané hodnotě. Na jedné straně členové těží ze společných akcí a rozvoje nových iniciativ, projektů a struktur a na druhé straně spolupráce, výměna znalostí a zdrojů v rámci sítě přispívá k posílení schopnosti členů dosáhnout svých cílů a záměrů. Působnost klastrů se dělí na pět světových teritorií, a to na Ameriku, Asii a Oceánii, Evropu, tzv. MENU a Subsaharskou Afriku. EUNIC klastry fungují i ve státech, kterým se diplomová práce věnuje s názvy EUNIC Austria, ve kterém spolupracuje 29 kulturních institutů nebo zastoupení daných ambasád a EUNIC Czech Republic, který v Praze shlukuje 21 členů.[71]

[70]EUNIC. *About us: How EUNIC works* [online]. 2006 [cit. 2014-09-03]. Dostupné z: http://www.eunic-online.eu/?q=content/how-eunic-works

[71]EUNIC. *Network: EUNIC Clusters* [online]. 2006, 2015 [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: http://www.eunic-online.eu/?q=eunic-clusters-europe

2. Veřejná a kulturní diplomacie České republiky

Česká kulturní diplomacie začíná být velmi populární s nástupem vzniku samostatné České republiky. Nelze říci, že v období předtím kulturní diplomacie neexistovala, byla pouze jinak formována a odpovídala ideologickým a zahraničně politickým cílům tehdejšího českého státu, který byl částečně pod vlivem Sovětského svazu, což znamenalo jakousi omezenost diplomatické demokracie a tedy celé zahraniční politiky. Tehdejší diplomacie byla zastoupena kulturními a informačními středisky zodpovědnými za běžnou náplň zahraničních kulturních center a zaměřených především na státy komunistického bloku. Po 90. letech se činnost středisek přerušila a kulturní diplomacie začala být za hranicemi státu počátkem roku 1993 zastupována Českými centry, jejichž primárním cílem bylo zapojit Českou republiku do evropských a mezinárodních struktur a pomoci tak její nové identitě demokratické země v centru Evropy.[72]

Kultura se podílí významnou měrou na vytváření pozitivního obrazu České republiky v zahraničí a využívá se jí jako nástroje zahraniční politiky přispívající k integraci ČR do rámce společně sdílených demokratických hodnot a kulturních tradic. Kulturní diplomacie se v nějakých případech využívá i jako mediátora zahraničně politických vztahů, kdy je to právě ona kultura, která napomáhá řešení sporných otázek mezi různými státy a jejich politikami.[73] Publikace[74] vědeckého projektu z oblasti mezinárodních vztahů z roku 2003 uvádí, že *„kulturní kontakty na různých úrovních jsou prostředkem pro výměnu kulturních hodnot a tak přispívají k lepšímu vzájemnému porozumění a rozvoji přátelských sousedských vztahů s ohledem na pozitivní stránky společné minulosti a členství České republiky v Evropské unii.“* Česká republika využívá v prvé řadě v rámci své prezentace bilaterální sousedské diplomacie, která je úspěšná nejvíce s Rakouskem a Polskem, méně poté s Německem a Maďarskem. Mimo to je Česká republika členem mezinárodních uskupení různých velikostních formátů. Z hlediska menších uskupení se podílí na fungování Visegrádského uskupení, jemuž v současnosti předsedá. Členství v daném partnerství čtyř zemí České republice přináší značné výhody a předvídá úspěšnost v budoucnu. Spolupráce v otázkách kultury se ale bohužel na zasedáních ministrů nediskutuje. K tomu slouží Visegrádský fond, jenž bude zmíněn dále v textu podobně jako vysvětlení pojmu Středoevropské kulturní platformy, do jejíhož členství

[72] TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: francouzská zkušenost*. Praha, 2008, s. 39.
[73] STAMATOUDI, I. *Mediation and cultural diplomacy. Museum International*. Paris, 2009, s. 116 – 117.
[74] EVA CIHELKOVÁ A KOLEKTIV. *ČR - Rakousko: možnosti a limity vzájemné spolupráce: vědecký projekt z oblasti mezinárodních vztahů pro rok 2003-2004.* Praha, 2004.

ČR i s dalšími ne-visegrádskými státy spadá. Česká republika jako rozlohou malý stát více těží z vícestranné diplomacie, která mu po aktivní spolupráci na společných projektech může přinést ještě více výhod než spolupráce postavená na bilaterálním základu. Lze tedy konstatovat, že v případě ČR jsou obě formy diplomacie velmi stěžejní.

Kulturní diplomacie v České republice je založena na dvou oblastech, a to na ekonomické a turistické. Zahrnuta by měla být také oblast politická, jelikož kultura jako taková do zahraničně politických aktivit a agend zapadá a je jí v rámci komunikace a vyjednávání s dalšími státy efektivně využíváno. Lze konstatovat, že Česká republika je stále ještě ve fázi formování zahraniční prezentace a kulturní diplomacie. Setkáváme se zde se zahraničními trendy v různých oblastech, kdy se využívá nových technologií nebo brandingu, se kterými chce ČR držet krok. Pojem branding je chápán jako klíčový prvek budoucího vývoje české prezentace v zahraničí, a to v tom smyslu, že by cílem měla být celistvá komunikace obrazu ČR v zahraničí. Nejdříve je však, dle vyjádření MZV ČR, nutné, ujasnit si představy o žádoucím obrazu státu, což se pojí s určitou konzistentní strategií zahrnující klíčové priority, cílová teritoria a systém spolupráce či volbu konkrétních nástrojů.[75] K prezentaci české kultury v zahraničí se využívá výstav, kinematografie, literárních pořadů (kdy je například předčítáno z děl dětských autorů), diskusních pořadů, přednášek anebo i koncertů českých jednotlivců či skupin.

Za neustále se vyvíjející a dopředu jdoucí prostředek komunikace s veřejností v dnešním moderním světě platí zapojování sociálních médií, které se připisuje efektivní a účinné formě zaručeného úspěchu. Za příklad lze uvést *e-diplomacy*, platformu v elektronické podobě ve formě právě zmiňovaných sociálních sítí zabývající se oblastí zahraniční politiky, jejích aktérů a souvisejících diskuzí, která je velmi vhodná právě pro malé státy, které skrze ní mohou efektivně komunikovat se zahraniční a domácí veřejností.[76] Webová stránka *czech.cz* by měla podat ucelený přehled o české zahraniční politice a veřejné a kulturní diplomacii a zároveň představit základní hodnoty a názory ČR. Bohužel svého potenciálu doposud nevyužívá. I přesto, že právě takové médium jako je přítomnost webových stránek by mělo hrát klíčovou roli v komunikaci s veřejností, je tato spíše neúspěšná iniciativa suplována v podstatě úspěšnějšími sociálními sítěmi jako je Facebook, Twitter či Instagram.[77] Příkladem velmi úspěšné prezentace České republiky za využití webových stránek je alespoň webový portál hlavního města Prahy *Prague.eu*,

[75] KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2014*: analýza ÚMV. Praha, 2015, s. 364.
[76] Tamtéž.
[77] Tamtéž., s. 373.

který s jak svými občany, tak s turisty komunikaci velmi efektivně udržuje a nabízí jim velkou škálu akcí a událostí v rámci kultury i turismu konajících se v samotném hlavním městě a okolí.

V posledních letech ČR v rámci kulturní a veřejné diplomacie nezaznamenala dynamický vývoj, respektive politické debaty a postoje jednotlivých politických stran k tomu nevedly. Byla však zaznamenána řada diskuzí, přípravných setkání a debat věnujících se zahraniční politice směřující k sestavení nové koncepce. Klíčovým prvkem kulturní dimenze ČR je další budování pověsti českého státu v zahraničí, které se z průzkumu z roku 2014 zdá úspěšné, jelikož jak v politické, tak administrativní rovině byl zaznamenán nárůst zájmu o téma prezentace ČR v zahraničí. Subjekt nejvíce se podílející na formování dané politiky je MZV, jehož funkce a nástroje budou objasněny níže.[78]

Koncepce účinnějšího působení Ministerstva kultury ČR ve vztahu k zahraničí na léta 2013 – 2018 informuje o budoucích aktivitách České republiky a její prezentace a cílí převážně na sousedské státy. Mezi základní cíle koncepce klade péči o pozitivní obraz ČR v zahraničí stejně tak jako důraz na význam mezikulturního dialogu. ČR se v rámci podpory posílení vztahů na bilaterální úrovni v roce 2013 primárně zaměřila na spolupráci s Polskem a Rakouskem. Faktem bohužel je, že se česká politická scéna právem stává terčem kritiky volajícím po větším začlenění a zvýšení pozornosti k tématu kultury a kulturní diplomacie. Výhrady k neaktivnosti stále přetrvávají, avšak pozitivní trend v prezentaci a velký počet realizovaných akcí v podobě diskusních fór, konferencí či workshopů danou strnulostí alespoň trochu hýbe.[79] V roce 2014 zde byla snaha o revizi zahraniční politiky ČR, kdy MZV uspořádalo sérii diskuzí s externími odborníky, kteří projednávali klíčová témata české zahraniční politiky. Výsledky diskuzí by měly být formulovány v nové koncepci české zahraniční politiky, která by v sobě měla zahrnovat jak aspekt politický, za nímž stojí věrohodnost a konzistence postojů a principy, na nichž stojí vláda země, tak aspekt ekonomický, který souvisí s podporou exportu a přílivem investic do země.[80]

Pořádání kulturních projektů a prezentace kultury státu komunikaci s okolím usnadňuje a dále může mít, respektive to není nic neobvyklého, pozitivní vliv při prosazování dalších cílů jak v politické, tak ekonomické oblasti. V rámci kulturní a

[78] KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2014*: analýza ÚMV. Praha, 2015, s. 362 – 363.
[79] KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2013: analýza ÚMV*. Praha, 2014, s. 367 – 368.
[80] KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2014*: analýza ÚMV. Praha, 2015, s. 363.

veřejné diplomacie se volá po vytvoření koncepce komunikace zahrnující jak strategické cíle, tak každodenní činnosti směrem k zahraniční, ale i domácí veřejnosti. Jednou z hlavních priorit kulturní a veřejné diplomacie je oblast spolupráce ve vědě, výzkumu a vzdělávání, kdy se propagují excelentní výsledky české vědy a výzkumu v zahraničí. Nejen oblasti vědy a výzkumu, ale také školství se objevují v dohodách vydaných mezi lety 2013 - 2014, které si kladou za cíl upevňovat vztahy a snažit se rozšířit kulturní spolupráci s dalšími státy. Na multilaterálním poli jsou uzavírány klíčové dohody s UNESCO či Radou Evropy.[81] V závěru lze však dodat, že i přes malou rozlohu státu ČR usiluje o možné pokrytí všech oblastí kulturní diplomacie a kulturní dimenze zahraniční politiky.

2.1. Aktéři české veřejné a kulturní diplomacie

Hlavním aktérem české kulturní diplomacie je v rámci centrální administrativy Ministerstvo zahraničních věcí ČR (dále jen MZV). Od roku 2000 byl odbor zabývající se kulturní diplomacií několikrát pozměněn a přejmenován. MZV je příspěvkovou organizací Českých center, které prezentací ČR v zahraničí pověřuje od roku 1993. Za další aktéry české kulturní diplomacie lze uvést Ministerstvo kultury ČR a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR.[82]

Česká republika v zahraničí podporuje výuku českého jazyka, vývoz české literatury, kulturní výměnu a udržuje také vztahy s krajanskými komunitami, které jsou označovány za nositele a šiřitele české kultury v zahraničí. Nejvíce se na zahraniční kulturní diplomacii podílí Česká centra, která organizují kulturní akce a přibližují českou kulturu místnímu publiku. V rámci programového složení je ředitelům Českých center ponechána vlastní iniciativa, dostávají však doporučení od pražské centrály.

Druhým rezortem zabývajícím se kulturou v zahraničí je Ministerstvo kultury ČR, které vydává koncept pod názvem *Státní kulturní politika* zahrnující aktivity na čtyřleté období. Posledním státním orgánem je MŠMT,[83] které se podílí na materiálním a personálním zabezpečení výuky českého jazyka a literatury v zahraničí a zároveň podporuje výjezdy studentů a pedagogů do zahraničí.

V zahraničí mimo jiné operuje i agentura CzechTourism zabývající se jak už z názvu vyplývá turismem, dále poté CzechTrade a CzechInvest, jejichž portfolio se skládá

[81] KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2013*: analýza ÚMV. Praha, 2014, s. 365.
[82] TOMALOVÁ, Eliška. Kulturní diplomacie: francouzská zkušenost. Praha, 2008, s. 38 - 41.
[83] Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR

z obchodních aktivit a podpory českého exportu. Za podotknutí zajisté stojí v roce 2014 Ministerstvem pro místní rozvoj vyvolaná debata volající po spojení Českých center a CzechTourism v jednu společnou instituci zahrnující společné agendy. Taková fúze by významně šetřila výdaje státního rozpočtu. I přes prosazení dané myšlenky bývalou ministryní a současnou komisařkou Věrou Jourovou si následná dohoda mezi oběma institucemi přála zachovat původní praxi.[84]

Mezi další důležité aktéry české kulturní diplomacie spadá Česká komise pro UNESCO mající funkci poradního orgánu vlády ČR ve věcech týkajících se UNESCO a vztahů ČR k němu. Česká republika je kulturně zastoupena i v oblasti audiovize, kdy je jejím hlavním činitelem Český rozhlas 7, jehož funkcí je v zahraničí v místním jazyce informovat zahraniční veřejnost o dění v ČR. Priority a provádění zahraniční kulturní diplomacie v zahraničí musí být v souladu s cíli české zahraniční politiky.[85] Pokud má v budoucnu dojít k reálným změnám a udržení většího prostoru pro oblast veřejné diplomacie, bude nutné vystoupení jednotlivých aktérů ze zavedených institucionálních schémat a důležitá bude také snaha koordinovat a vhodně doplňovat činnost, ochotně sdílet informace a předjímat budoucí možnosti spolupráce.[86]

Ministerstvo zahraničních věcí

Ministerstvo zahraničních věcí spolu s Odborem veřejné diplomacie je hlavním aktérem kulturní dimenze české zahraniční politiky a zároveň ústředním orgánem státní správy ČR pro oblast zahraniční politiky. Náplní jeho činnosti je zabezpečování vztahů mezi ČR a ostatními státy, mezinárodními organizacemi a integračními uskupeními. Ministerstvo vytváří koncepci a koordinuje zároveň aktivity vycházející jak z bilaterální, tak multilaterální spolupráce, dále pak koordinuje činnosti ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy v oblasti zahraničních vztahů a v neposlední řadě řídí činnost českých zastupitelských úřadů v zahraničí.

Již zmíněný Odbor veřejné diplomacie spadá pod útvary MZV a jeho úlohou je zajištění koncepčního, metodického a operativního řízení prezentace ČR a vyhledávání vhodných možností aktivní prezentace a podpory politických a ekonomických zájmů v zahraničí. Prezentace české kultury patří v rámci kulturní a veřejné diplomacie k hojně využívaným nástrojům, které mají v budování dobrého jména ČR nezastupitelnou roli a právě Odbor veřejné diplomacie MZV se podílí na celé řadě konkrétních kulturních

[84] KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2014*: analýza ÚMV. Praha, 2015, s. 369.
[85] TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: francouzská zkušenost*. Praha, 2008, s. 40 – 41.
[86] KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2014*: analýza ÚMV. Praha, 2015, s. 373.

projektů a akcí. Odbor každoročně pořádá několik desítek kulturních akcí, které šíří českou kulturu většinou ve formě putovních výstav určených k využití jednotlivých zastupitelských úřadů. K prezentaci slouží také záštity ministra zahraničních věcí poskytnuté po následném posouzení projektu, kdy se stanoví, zda daný projekt přispívá k budování dobrého jména ČR a do jaké míry souzní s prioritami české zahraniční politiky.[87] Portfolio tohoto pracoviště se také mimo jiné specializuje na posílení politické dimenze veřejné a kulturní diplomacie.[88]

MZV ČR disponuje nadále rezortem zvaným Diplomatická akademie, která velmi úzce souvisí s oblastí veřejné diplomacie. Jejím úkolem je školit a vzdělávat budoucí diplomaty na úspěšné působení v zahraničí a starat se tak o vysokou kvalitu diplomatického sboru.

Na podporu a posílení veřejné diplomacie vznikla Koncepce komunikace MZV ČR[89] představující rozsáhlou agendu budoucí komunikace vládní politiky zaměřující se jak na českou, tak i zahraniční veřejnost. Koncepci lze popsat jako pokus výčtovou metodou definovat celý záběr vládní agendy vůči zahraničí v komunikační rovině. Inspirace je dána vyspělejšími zeměmi a jedná se o širší záběr oblastí, kde je stanoveno, co by mělo každého občana důkladně informovat, proč a na jaké bázi česká diplomacie funguje a v čem může pomoci v rámci zahraničně politických vztahů.

Velvyslanectví a generální konzuláty ČR

Velvyslanectví a generální konzuláty jsou útvary Ministerstva zahraničních věcí zastupující stát v zahraničí v otázkách veřejné, kulturní, ekonomické diplomacie a v případě konzulátů také v konzulárních službách, které slouží českým turistům při jejich pobytu či cestách do zahraničí.

Velvyslanectví ČR ve Vídni

V rámci veřejné a kulturní diplomacie české velvyslanectví ve Vídni velmi úzce spolupracuje s Českým centrem Vídeň, s nimž spoluorganizuje kulturní aktivity a jehož činnost na území Rakouska velmi podporuje. Tyto dvě instituce spolu na rakouském území pořádají společné akce, přednášky a večerní kino pro rakouskou veřejnost. Agenda ČC Vídeň v sobě zahrnuje i promítání českým filmů s německými titulky, které jsou pro

[87] KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2014*: analýza ÚMV. Praha, 2015, s. 365.
[88] KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2013*: analýza ÚMV. Praha, 2014, s. 371.
[89] Dokument byl v nepublikované verzi vydán v březnu 2015 za spolupráce Odboru veřejné diplomacie a slouží pouze pro interní účely MZV ČR.

široké publikum pořádány v prostorách českého velvyslanectví. Filmové večery jsou primárně určeny rakouskému publiku jako forma prezentace ČR, nicméně návštěvnost je zpravidla zastoupena českými krajany žijícími v Rakousku. Jak je tomu i jinde ve světě, tak i v Rakousku české velvyslanectví pořádá pravidelné akce na oslavu českých státních svátku, většinou s kulturním doprovodem zahrnující koncert či taneční představení českých umělců. K rozvoji česko-rakouských vztahů patří i aktivní práce se sdělovacími prostředky a rychle dopředu jdoucími sociálními médii, které jsou v dnešní době zásadním prostředkem pro oslovení veřejnosti. Jak uvádí velvyslanec Jan Sechter ve své koncepci z roku 2014,[90] k oficiální prezentaci ČR v Rakousku začala fungovat nová webová stránka *www.tschechischerepublik.at*, kde se zvídavý návštěvník dozví o českých institucích a jejich aktivitách na rakouském území.

Za účelem relevantních tvrzení a názorů na vybrané téma s návazností na česko-rakouské vztahy jsem oslovila Ing. Jana Sechtera, českého velvyslance v Rakousku, který v rámci interview (viz. Příloha č. 1) zodpověděl otázky zaměřené na česko-rakouské vztahy. Česko-rakouské politické vztahy se do roku 2012 nijak dynamicky nevyvíjely, lze je označit spíše za strnulý stav. I přesto, že snahy o jejich nápravu existovaly, pokusy byly spíše neúspěšné. Jak velvyslanec uvádí, od roku 2012se věci daly do pohybu a na vzájemných zanedbaných vztazích, které zaznamenávaly i deficit v politických kontaktech, který nutno dodat rozhodně neodpovídá potenciálu vztahů obou zemí, se začalo postupně pracovat. To mimo jiné zmiňuje i ve své *Koncepci působení vedoucího zastupitelského úřadu v Rakouské republice* vydané v lednu 2014, kde současný česko-rakouský stav označuje za stabilní. *„V perspektivě uplynulého desetiletí je zřetelný postupně se zlepšující trend, přičemž ale nadále existuje mnoho nevyužitých možností, jak vztahům dát novou dynamiku a rozšířit jejich základ. Diametrálně odlišný rakouský pohled na jadernou energetiku a na poválečné řešení německé otázky v Evropě zúžily vztahy a zatížily je natolik, že ani dílčí pokusy např. formou gest nevedly k výraznějším efektům a komunikaci v politické rovině neusnadnily.“*[91] V rámci svého působení se velvyslanec Sechter zaměřuje nejen na bilaterální úroveň přátelských vztahů, ale jeho prioritou je také podpora bilaterálních obchodní vztahů a existence určité a jasné perspektivy diplomatické podpory zmíněných vztahů. Dle jeho slov by byla mj. vhodnou spoluprací i diskuse o evropské obranné a bezpečnostní politice. Jeho koncepce se dále zabývá tématikou spojenou s jadernou elektrárnou Temelín, jejíž existence se z velké

[90] SECHTER, Jan. *Koncepce působení vedoucího zastupitelského úřadu: Rakouská republika*. Vídeň, 2014.
[91] Tamtéž.

části na nevlídných vzájemných česko-rakouských vztazích také podílí. Koncepce do jisté míry vypovídá o faktu, že společná historie obou států a také i společné kulturní dědictví jsou otevřené pro řadu pozitivních dílčích témat. S růstem počtu českých občanů žijících v Rakousku bude do budoucna nutné navýšit sítě honorárních konzulátů s působností pro Burgenland/Hradsko a Dolní Rakousko. Velvyslanec Sechter také podotkl, že zastupitelský úřad bude i nadále partnerem pro krajanské spolky a jejich projekty. Za zásadní však považuje řešit financování strukturálně nedostatečné pozice české školy ve Vídni. V návaznosti na tématiku veřejné a kulturní diplomacie prováděné ze strany ČR a Rakouska se vyjádřil velmi kladně ve prospěch rakouské diplomacie, kterou za její vždy perfektní připravenost a efektivitu jak předem připravených velvyslanců, tak působnosti Rakouských kulturních fór obdivuje.

Česká centra

Česká centra mají statut kulturních institutů v zahraničí prezentujících Českou republiku, a to primárně v oblasti kultury. Nemalou roli mohou hrát i v prezentaci českých firem v zahraničí, což příklad níže objasní.[92] Význam Českých center ve světě hraje velmi důležitou roli pro českou kulturní scénu, posiluje to dobré jméno České republiky a propagují se tím místa po celé České republice, které jsou jak turisticky, tak kulturně významné. Česká centra spadají pod samostatná kulturní centra s vlastní diplomatickou legitimitou.[93]

Česká centra jako kulturní instituty působící na území jiných států disponují rozsáhlou znalostí zahraničního prostředí a mnohaletými zkušenostmi, kterých nabyly za působení v různých teritoriích. Díky nim jsou české projekty, převážně ty s kulturním významem, prosazovány v mezinárodním kontextu. Česká centra jsou velmi uznávanou institucí a dlouhodobě respektovaným partnerem, co se důvěryhodnosti a profesionality týče. Bývají většinou umístěny na velmi prestižních adresách, aby byly snadnou dosažitelné pro své návštěvníky. České centrum ve Vídni je umístěno nedaleko prezidentské kanceláře a muzejní části Hofburgu, což je přímo v centru města. Akce, které jsou díky jejich aktivitám pořádány, se konají jak na veřejných místech, například v muzeích a galeriích, tak přímo v prostorách Českých center.[94]

---

[93] ŠUMPICHOVÁ, Romana. *PŘEDSEDNICTVÍ ČESKÉHO CENTRA VÍDEŇ V KLASTRU EUNIC AUSTRIA: Česká centra*. Praha, 2014, s. 3.
[94] Tamtéž, s. 5.

České kulturní instituty se zabývají především realizací projektů spojených s propagací české kultury, nicméně občas zastávají i funkci turistické agendy v rámci dostupnosti letáků a prospektů ve svých regálech na jednotlivých pobočkách, či propagují české exportní značky především při realizaci různých akcí. Opět, uvede-li se příklad Českého centra ve Vídni, které po nějaký čas suplovalo zastoupení CzechTourism, návštěvnicí, kteří do centra zavítali, se dle statistik ČC Vídeň zajímali spíše o doporučení ohledně jimi plánovaných cest do ČR a měli zájem o prospekty a informace tohoto typu nežli o právě vystavovanou expozici v galerii Českého centra. Na jaře 2015 se v prostorách českého velvyslanectví znovuotevřela vídeňská pobočka CzechTourism. Jelikož je velvyslanectví od samotného centra vzdálené, dohodlo se ČC a CzechTourism na pokračující vzájemné výpomoci, kdy jeden pracovník CzechTourism vykonává funkci podpory českého turismu právě v daném Českém centru. Primárním cílem ČC sice není propagace exportních značek, ale čas od času se taková spolupráce zorganizuje. Prezentace značek je spojena převážně s turismem, kdy ČC Vídeň v rámci propagace lázeňství spolupracuje s Jihomoravským krajem a městem Luhačovice.

PR aktivity Českých center lze zhodnotit jako velmi úspěšné, centra každoročně získávají tisíce zahraničních mediálních ohlasů. Jejich velkým plusem je také jejich rozsáhlá databáze kontaktů na kurátory, promotéry, komerční subjekty, mezinárodní instituce a další subjekty, se kterými pravidelně spolupracují. Se zastupitelskými úřady operujícími ve stejné zemi jsou první kontaktní adresou pro zájemce o spolupráci s Českou republikou. Česká centra jsou iniciátory a partnery mezinárodních projektů, dále poté od roku 2006 aktivními členy sdružení evropských kulturních institutů EUNIC, což každému centru jako plnohodnotnému členovi této sítě umožňuje aktivně se podílet na vytváření evropské kultury v zemi jeho fungování.

Výše uvedenými aktivitami Česká centra vytvářejí příležitosti pro mezinárodní spolupráci a prosazují tak české subjekty v zahraničí.[95] V zemích, kde není zastoupení rezortních agentur CzechInvest, CzechTrade či CzechTourism, mohou Česká centra působit mimo kulturní oblast také v oblasti turismu nebo zčásti i obchodu, jak již bylo výše na příkladu demonstrováno. Nepostradatelnou je ale nadále komunikace a koordinace s ostatními dotčenými subjekty. Důležitým prvkem je možnost získání zpětné vazby, která může vést k úspěšnému rozvoji veřejné diplomacie.[96] V roce 2013 došlo

[95]ČESKÁ CENTRA. *O nás: Čím disponujeme* [online]. 2004 [cit. 2014-08-01]. Dostupné z: http://www.czechcentres.cz/o-nas/hodnota/
[96]PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie*. Plzeň, 2008, s. 70.

k výraznému posunu v oblasti komunikace a marketingu. Nejen že mediální strategie ČC prošla velkými změnami, ale v rámci posílení domácí dimenze vlastní činnosti a lepší informovanosti veřejnosti byl inovován způsob s domácí odbornou veřejností a českými novináři, kteří nemají možnost se zahraničních akcí účastnit. V daném roce se vůbec poprvé konala schůze všech ředitelů ČC s cílem prezentovat výsledky ČC o jejich aktivitách – to potvrzuje následné rozhodnutí více pracovat na komunikaci s českými novináři a odbornou veřejností.[97] Koncepci zmínil v rozhovoru (viz Příloha č. 2) Martin Krafl, ředitel ČC Vídeň. Rok 2014 pro Česká centra znamenal pokračování v činnosti definované ve *Strategii činnosti Českých center na léta 2012 – 2015* s tematickým rámcem zaměřeným na vědu a inovaci.[98]

České centrum Vídeň

České centrum ve Vídni bylo otevřeno v červnu 1994. Ve spolupráci se zastoupením CzechTrade a od minulého roku opět fungujícím zastoupením CzechTourism se České centrum snaží o rozvíjení dialogu s rakouskou veřejností a spoluvytváření zahraničního obrazu ČR jako moderní a dynamické země. Od nástupu soudobého ředitele Martina Krafla se oblastní agenda aktivit Českého centra rozšířila až do švýcarských kantonů, kde doposud samostatná pobočka ČC zřízena nebyla. Spojení aktivit Českého centra působícího v Rakousku bylo možné jak z důvodu regionální blízkosti, tak stejného oficiálního jazyka. Důvodem pro přenesení aktivit do Švýcarska byl velký zájem o českou kulturu. Od roku 2006 je ČC Vídeň plnohodnotným členem EUNIC.[99] V souvislosti s česko-rakouskou tématikou lze uvést, že rakouskému klastru EUNIC Austria od června 2014 vídeňské ČC předsedá a své funkční období si za souhlasu ostatních členů již dvakrát prodloužilo.

Jako bývalá stážistka Českého centra Vídeň jsem měla možnost nahlédnout do konceptu ČC a i přesto, že se v něm bohužel najdou jistá negativa a zlepšení interní komunikace je právě to, co by mohlo pomoci k vylepšení strategie a celkové funkčnosti Českých center ve světě, se mi strategie, kterou ČC v zahraničí používají, zdá úspěšná. V rámci spolupráce s Martinem Kraflem jsem využila možnosti osobního rozhovoru (viz Příloha č 2), kde v rámci svých odpovědí zhodnotil momentální situaci Českých center a vyjádřil se k vzájemné česko-rakouské veřejné a kulturní diplomacii.

---

[97] KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2013*: analýza ÚMV. Praha, 2014, s. 375.
[98] KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2014*: analýza ÚMV. Praha, 2015, s. 369.
[99] *Tschechisches Zentrum Wien: Über uns* [online]. Wien, 2015 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: http://wien.czechcentres.cz/ueber-uns/

V současnosti situace ČC není příliš příznivá, vedení Českých center rozhodlo o progresivním snížení rozpočtu, a to již s platností pro rok 2016. Oznámená změna bude mít tedy negativní dopad na činnost většiny center, jejichž ředitelé jsou nuceni některé z domluvených aktivit zrušit a přijít s novými alternativami, které nevyžadují finanční krytí. Najdou se i taková centra, která se potýkají se situací, kdy nově stanovené rozpočty budou schopny financovat pouze provozní náklady na rok 2016 a v těch lepších případech pokryjí část některých již dříve domluvených aktivit na první pololetí 2016 – tak alespoň zněla neformální výpověď jednoho z ředitelů ČC. Komunikace s ředitelstvím ČC v Praze bohužel nikam nespěje a relevantní komentáře a připomínky ze stran různých ředitelů ČC vedly k ještě vyhrocenější situaci, kdy místo toho, aby se generální ředitel ČC postavil vzniklému problému čelem, stížnosti postupuje na Ministerstvo kultury samotnému ministru a náměstkovi kultury, což samo o sobě napjaté vztahy mezi těmito dvěma institucemi rozhodně nelepší. Nutno konstatovat, že v rámci provádění zahraniční politiky se někteří čeští státníci bohužel ani trochu nepodobají (co se kvalitního provádění politiky týče) svým zahraničním kolegům. Nicméně na optimismu by se však nemělo ubírat a lze doufat, že se mezi nimi najdou i tací, kteří mají s efektivní a s úspěšnou prezentací našeho státu dobré úmysly, aniž by to poškozovalo a omezovalo aktivity jiných, jejichž vizí je právě úspěšná prezentace státu.

2.2. Ostatní významní aktéři

Českou veřejnou a kulturní diplomacii podporují mimo MZV i další rezorty. V prvé řadě se v tomto směru aktivně podílí **Ministerstvo kultury ČR**, které se ve své činnosti věnuje nejen mezinárodnímu přesahu české kultury a jejímu působení za hranicemi, ale i evropské dimenzi kulturní politiky a naplňování evropských trendů v činnosti českých aktérů. V loňském roce náležela velká pozornost evropskému projektu zvanému Evropské hlavní město kultury, kdy pro rok 2015 byla zvolena právě Plzeň.[100] Ministerstvo kultury vydalo dokument pod názvem *Koncepce účinnějšího působení Ministerstva kultury ČR ve vztahu k zahraničí na léta 2013 – 2018,* jehož cílem je dát zahraničnímu kulturnímu působení Ministerstva kultury České republiky určitou orientaci, která by byla vodítkem nebo alespoň nosnou informací pro koncepce dalších

[100] KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2014*: analýza ÚMV. Praha, 2015, s. 371.

subjektů činných v oblasti kultury.[101] Strategie zahrnuje i priority účinnějšího působení MK ČR ve vztahu k zahraničí, kdy je velký důraz kladen právě na sousedící země.

Další institucí podporující kulturu je **Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR**, jehož zájem se projevuje především v oblasti podpory výuky českého jazyka, a to jak mezi krajanskými komunitami, tak i zahraniční veřejností. Není to však jen čeština, co je hlavní prioritou daného ministerstva, další velmi důležitou sekcí je spolupráce v oblasti vzdělávání, podpora mobility studentů a učitelů a navazování institucionální spolupráce ve vědě a výzkumu. Evropská spolupráce a evropské programy patří v dnešní době k jedné z nejdůležitějších devíz vůbec.[102]

Ministerstvo pro místní rozvoj je metodickým a koordinačním orgánem pro všechny subjekty působící v oblasti cestovního ruchu. Nezbytným nástrojem pro činnost ministerstva v oblasti cestovního ruchu je *Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR na období 2014-2020*, která představuje střednědobý strategický dokument a vychází především z rozvojových možností cestovního ruchu v České republice. Realizuje také řadu projektů financovaných ze strukturálních fondů EU, které přispívají k rozvoji cestovního ruchu v ČR. Významným způsobem se také zapojuje do aktivit mezinárodních organizací v oblasti cestovního ruchu a prezentuje svoji činnost na odborných konferencích a veletrzích propagujících cestovní ruch.[103] Prostřednictvím České centrály cestovního ruchu, agentury zvané **CzechTourism**, jež je státní příspěvkovou organizací a jejímž zřizovatelem je právě Ministerstvo pro místní rozvoj, je Česká republika prezentována v zahraničí i na domácím trhu jako zajímavá turistická destinace. K dosažení svého cíle agentura plní několik sekcí, které vedou k jejímu úspěšnému plnění. Mezi její hlavní úkoly patří koordinace činností v oblasti cestovního ruchu, destinační marketing, mediální prezentace ČR, informační podpora cestovního ruchu a v neposlední řadě výzkumné a vzdělávací činnosti. Ve stručnosti lze tedy jeho funkci popsat jako koordinátora státní propagace cestovního ruchu s aktivitami prováděnými

[101] *Ministerstvo kultury ČR: Zahraničí - Koncepce účinnějšího působení Ministerstva kultury České republiky ve vztahu k zahraničí na léta 2013 - 2018* [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: http://www.mkcr.cz/cz/zahranicni-vztahy/koncepce-ucinnejsiho-pusobeni-ministerstva-kultury-ceske-republiky-ve-vztahu-k-zahranici-na-leta-2013---2018-191411/

[102] KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2014*: analýza ÚMV. Praha, 2015, s. 371.

[103] Ministerstvo pro místní rozvoj ČR: Cestovní ruch [online]. Praha, 2012 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Cestovni-ruch

podnikatelskými subjekty a rozvíjením střednědobé a aktuální strategie pro marketing produktů cestovního ruchu na domácím i zahraničním trhu. [104]

2.3. Czech Republic nebo Czechia?

Součástí veřejné diplomacie je mimo jiné i nedávno diskutovaný a vládou České republiky odsouhlasený zkrácený název pro Českou republiku Czechia, který má být v nejbližší době zapsán a notifikován do databáze Organizace spojených národů, kam se zpravidla uvádí jak dlouhý, tak zkrácený název, přičemž v našem případě máme kromě českého překladu v kolonkách šesti dalších jazyků uvedeno Czech Republic – to by se mělo tímto rokem změnit. Na zkráceném názvu Czechia se státníci shodli po konzultacích s lingvisty. Hledání alternativního zkráceného názvu pro českou zemi si všimla také mnohá média v zahraničí, kdy se po dvacet let dlouhé české tápání stalo zdrojem pobavení.[105]

Dle ministra Zaorálka Czechia, jako překlad slova Česko, bylo jasně stanoveno již v roce 1993 s nově vzniklým demokratickým státem. Název Česko se běžně používá už od 18. století. Slovo Czechia pochází z latiny a zahrnuje v sobě jak Čechy, tak i Moravu a Slezsko. Tím tedy vyvrací názory těch, kteří se přikláněli k překladu Bohemia, a tvrdí, že překlad Czechia v sobě zakomponovává pouze Česko. Czech, jak se v současnosti občas zkráceně Česko používá v zahraničí, je přídavným jménem, tudíž použití daného slova není korektní. Někteří v návaznosti na odsouhlasenou změnu reagují negativně, a to i v souvislosti s možnou záměnou s autonomní republikou Ruské federace Čečenskem, do angličtiny přeloženým Chechnya. Záměna těchto pojmů ve světě již v minulosti narazila na různá nedorozumění včetně případu spojeného s výbuchy během maratonu v americkém Bostonu, kdy byli atentátnici čečenského původu zaměněni za Čechy, tedy pocházející z Czechia místo Chechnya. Ještě více podobný je překlad do němčiny, kde pojmenování zní Tschechien (Česko) a Tschetschenien (Čečensko). Kvůli možné záměně s Čečenskem s novým názvem nesouhlasí ani ministryně pro místní rozvoj Karla Šlechtová, která mimo jiné uvedla, že české úřady za logo Czech Republic zaplatily jednu miliardu korun.[106]

---

[104] *CzechTourism: Základní informace* [online]. Praha, 2013 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: http://www.czechtourism.cz/o-czechtourism/zakladni-informace/

[105] *Česká televize: Těžký porod i zábava pro zbytek Evropy, píší média o hledání názvu Česka* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1755825-tezky-porod-i-zabava-pro-zbytek-evropy-pisi-media-o-hledani-nazvu-ceska

[106] *NEW EUROPE: Czech leaders, including president Milos Zeman, Prime Minister Bohuslav Sobotka and speakers of both chambers of Parliament endorsed the new name* [online]. Brussels, 2016 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: https://neurope.eu/article/czech-republic-will-soon-called-czechia/

Podle některých kritiků nové zkratkovité pojmenování vyvolá ještě větší vlnu zmatku, nicméně v angličtině bude podle iniciátorů změny název přátelštější než Czech Republic.[107] Politici si od prosazení jasného jednoslovného názvu Czechia slibují celkově lepší propagaci v zahraničí, a to jak během sportovních ale i jiných mezinárodních událostí, tak v možnosti jednoduššího průmyslového označení českých výrobků či zavedení značky Made in Czechia, jež by mohlo nahradit používané Made in (the) Czech Republic nebo Czech Made. Dle Zaorálka neexistuje žádný důvod, proč ke změně dochází právě teď, tvrdí však, že se jedná o formální věc, možná drobnost, ve které je ale dobré udělat konečně pořádek. *„Dlužíme to sobě i světu“* řekl ministr.[108]

[107] *Česká televize: Těžký porod i zábava pro zbytek Evropy, píší média o hledání názvu Česka* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1755825-tezky-porod-i-zabava-pro-zbytek-evropy-pisi-media-o-hledani-nazvu-ceska

[108] *Hlídací pes: Konečně ve světě prosadíme název Czechia, dohodli se po dvaceti letech politici* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: http://hlidacipes.org/konecne-ve-svete-prosadime-nazev-czechia-dohodli-se-po-dvaceti-letech-politici/

3. Veřejná a kulturní diplomacie Rakouské republiky

Vysoká úroveň rakouské kultury je uznávaným a neoddiskutovatelným faktem. Rakousko se o svou prestiž z hlediska kultury nezasloužilo jen díky klasické hudbě a valčíkům, které jej v minulosti proslavily, současnou oblibu si získalo také díky svým vědcům, výtvarníkům, spisovatelům a další umělcům. Cílem rakouské zahraniční kulturní politiky je přispět k pozitivnímu obrazu země v zahraničí, představit Rakousko nejen jako zemi s bohatou kulturní tradicí, ale i jako zemi s velkým tvůrčím potenciálem. Rakousko tak činí organizováním kulturních akcí, které v zahraničí zahrnují širokou škálu aktivit počínaje koncerty, výstavami, sympózii, filmovými týdny, konče předčítáním z literárních děl, publikací a prezentacemi děl rakouských autorů. Významným příspěvkem pro šíření německého jazyka (se všemi rakouskými idiomatickými výrazy) v zahraničí je organizování jazykových kurzů a působení rakouských učitelů a lektorů na školách a univerzitách v zahraničí. Rakousko skrze své aktéry mimo jiné přispívá k lepšímu pochopení rakouské kultury v zahraničí.[109]

Dle slov Sebastiana Kurze, rakouského ministra zahraničních věcí, kultura spojuje, nutí k zamyšlení a usmiřuje. *„Je to především kultura, co podává obraz Rakouska v zahraničí a jsou to právě tradice, kreativita a inovativní tvůrčí činnost, co přispívá k mezinárodnímu dialogu.“* Zahraniční kultura je tvořivou silou, která podporuje mezinárodní kulturní přítomnost Rakouska ve stále více propojeném světě. Kultura překračuje hranice, otevírá brány a spojuje lidstvo rozdílného původu, náboženství a s odlišným názorem na svět. Díky mezinárodnímu prostředí kulturních a vědeckých činností je možné oslovit a získat nové zahraniční publikum. *„Podpora kreativního Rakouska, Projekt Evropa, kulturní dialog a víra stojí ve středu naší práce“,* tvrdí ministr zahraničí. Zájem leží na zprostředkování soudobých aspektů kulturní a vědecké činnosti, přičemž se klade velký důraz na mladistvou kreativitu. Zahraniční kultura se snaží o zprostředkování moderního obrazu Rakouska ve světě. Aby se daného docílilo, věnuje ze zahraniční kulturní politika v daném časovém horizontu výše zmíněným kulturním aktivitám a oblastem, mezi které patří film, nová média nebo architektura.[110]

[109] EVA CIHELKOVÁ A KOLEKTIV. *ČR - Rakousko: možnosti a limity vzájemné spolupráce: vědecký projekt z oblasti mezinárodních vztahů pro rok 2003-2004.* Praha, 2004.
[110] KURZ, Sebastian. *Bunderministerium für Europa, Integration und Äußeres: Auslandskulturkonzept 2015 - 2018* [online]. Wien, 2015 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: https://www.bmeia.gv.at/europa-aussenpolitik/auslandskultur/auslandskulturkonzept/

3.1. Rakouská zahraniční kulturní politika

Rakouská zahraniční politika je známá jako aktivní, inovativní a přizpůsobivá politika, která své cíle a vize oznamuje vždy ve čtyřletém rámci propracovaného zahraničně kulturního konceptu, pro současné období tzv. ***Auslandskulturkonzept 2015 – 2018***. Kultura, především tradiční a reprezentativní kultura, vytváří obrázek Rakouska ve světe. Zahraniční kultura je zásadní a důležitý nástroj rakouské zahraniční politiky. S cílem poukázat na Rakousko jako ne zemi budoucnosti, si rakouská zahraniční kultura stanovila priority prostřednictvím soudobých aspektů kulturní a vědecké tvorby. Rakousko se díky svým aktivitám snaží prezentovat jako inovativní a kreativní země, která svoji politiku staví na základech umění, kultury, vědy, tradic a dnes nutno zmínit také na inovacích. Kulturní činnost v zahraničí nicméně vyžaduje jasné zásadní body, které koncept na dané čtyřleté období určuje. Zásadní roli mezi těmito body hraje z geografického hlediska sousední politika, politika západního Balkánu a jižní Evropy. V rámci obsahové stránky se Rakousko v daném mezidobí zaměří na oblasti filmu, nových médií, architektury, tance, žen v umění a vědě a Rakouska jako místa dialogu.[111]

Na základě těchto výše zmíněných priorit rakouské Spolkové ministerstvo zahraničních věcí stanovilo základní myšlenky kulturní spolupráce pomocí následného vyjádření:[112]

1) *Kultura tvoří identitu a perspektivy do budoucna*

   Pojmy umění a kultura jsou spojeny s rakouským sebevědomím a patří k rakouské identitě. Skrz světovou síť zahraniční kultury je připravována půda pro budoucí kooperaci, prozkoumávají se možnosti mezinárodní spolupráce, formulují se témata, připravují se kooperace a tvoří se nová partnerství.

2) *Kultura představuje kreativitu a nezaměnitelnost*

   Rakousko má mimo uměleckého a vědeckého dědictví také mladou, kreativní a inovativní novodobou kulturu. Hlavní myšlenka zahraniční kulturní spolupráce spočívá v prezentaci a podpoře soudobých kreativních činností v oblasti umění a vědy. Velká pozornost bude i dále do budoucna směřována k mladým, talentovaným umělcům a vědcům.

[111] Bunderministerium für Europa, Integration und Äußeres: Auslandskulturkonzept 2015 - 2018 [online]. Wien, 2015 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: https://www.bmeia.gv.at/europa-aussenpolitik/auslandskultur/auslandskulturkonzept/

[112] Tamtéž.

3) *Kultura podporuje výměnu, vyžaduje neustálý pohyb a staví mosty*

   Další rozvoj kultury, umění a vědy volá po mezinárodní výměně. Kontakt a setkání se zahraničím přináší nové kreativní nápady a impulsy. Zahraniční kultura otevírá cesty k budování porozumění, znalostí, důvěry v zahraničí a snaží se o trvalou kooperaci.

4) *Důležité je nezapomínat na historii!*

   K porozumění dimenze vztahů mezi státy patří znalosti historických událostí a jejich významu v současnosti – vzpomínky a epochy jsou také součástí kultury.

Rakousko svou zahraniční kulturní diplomacii provádí za existence 29 Rakouských kulturních fór a kooperačních poboček, 88 velvyslanectví a generálních konzulátu, 64 rakouských knihoven, 8 rakouských Institutů, dvou vědecko-technologických poboček a v neposlední řadě je rakouská kultura za hranicemi zastoupena 120 rakouskými profesory vyučujícími na různých evropských i neevropských univerzitách.

Nástroje a prostředky jak dosáhnout efektivní propagace, která stojí v národním konceptu, se dělí do čtyř skupin, přičemž ta první se zabývá jakousi péčí a dalším rozvojem efektivní sítí rakouských kulturních institutů umístěných v zahraničí. Rakousko se v zahraničí pyšní velkou sítí zastupitelských úřadů a institucí, mezi které se řadí právě Rakouská kulturní fóra. Spolupráce s partnerskými institucemi nabývá velkého významu a na bázi stanovených hlavních bodů a cílů kulturní politiky se věnuje skrze danou partnerskou síť uskutečňování a podpoře kulturních a vědeckých projektů v zahraničí. Druhým nástrojem, který má pomoci k dosáhnutí cíle, je provádění/zprostředkování a podpora kreativních a inovativních rakouských kulturních a vědeckých projektů v zahraničí, kdy objektivita a transparentnost rozhodne o výběru rakouských umělců, kteří budou rakouskou kulturu pro dané časové období za hranicemi prezentovat. Za třetí je to podpora projektů v oblasti kulturního a náboženského dialogu jak v Rakousku, tak v zahraničí stejně jako pozice Rakouska jako jakéhosi centra mezikulturního dialogu směřujícího ke globálnímu vytváření důvěry a míru. V neposlední řadě je pozornost zaměřena na zastoupení rakouských kulturních proseb v rozhodovacím procesu v rámci EU a dalších mezinárodních organizacích jako je např. UNESCO, kdy se zastoupení Rakouska v EU prostoru uskutečňuje v užším slova smyslu mezi Spolkovými ministerstvem zahraničích věcí a Úřadem spolkového kancléře. Ministerstvo zahraničí je

aktivním členem UNESCO a prostřednictvím svých kulturních fór se dále pak velmi aktivně angažuje v EUNIC aktivitách.[113]

Struktura zahraniční kulturní politiky Rakouska

Kulturně politická sekce je jednou z osmi sekcí Spolkového Ministerstva pro Evropu, Integraci a vnější vztahy (BMEIA) – neboli zjednodušeně Ministerstva zahraničí Rakouska, z něhož jsou odvozeny jeho kompetence k zahraniční kulturní politice. V kulturně politických otázkách spolupracuje úzce BMEIA s dalšími rezorty jako např. s Úřadem spolkového kancléře, Spolkovým Ministerstev pro vzdělání a ženy (BMBF) a Spolkovým Ministerstvem pro vědu, výzkum a hospodářství (BMWFW), tak jako s vládou spolkové země, Hospodářskou komorou či Österreich-Werbung (rakouskou propagační kanceláří). Mezi nástroje kulturně politické sekce BMEIA se řadí podpora kulturních akcí v Rakousku, které se pojí se zahraničně politickými cíli, dále PR agenda, vydávání publikací o Rakousku, spolupráce s jinými kulturními zařízeními, hodnocení efektivnosti a činností rakouských velvyslanectví, generálních konzulátů a Rakouských kulturních fór zároveň také jejich podpora při pořádání různých akcí, výpomoc při výběru umělců, zastoupení rakouských zájmů v oblastech vědy a výzkumu a aktivity spojené s evropskými institucemi a UNESCO.[114]

Rakousko se aktivně angažuje v multilaterální mezinárodní kulturní diplomacii zaměřující se na kulturní vztahy a záležitosti v rámci mezinárodních organizací a institucí. Od roku 2011 je Rakousko členem dozorčí rady UNESCO, kde pod jeho hlavní dozor a činnost spadá oblast vzdělání zahrnující lidská práva, zlepšení vzdělanosti po celém světě a dialog mezi kulturami. Co se týká EU, tak multilaterální mezinárodní kulturní politika vytváří klíčovou roli v respektování vztahů vně EU, kdy se pozornost upírá na arabské země a mezikulturní dialog s Čínou. Členství v evropské kulturní síti národních kulturních institutů EUNIC je pro Rakousko z hlediska multilaterální kulturní politiky také velmi zásadní.[115]

Projekt pod názvem „Dialog kultur a náboženství“, na kterém si rakouští sousedé již několik let zakládají, byl v prvé řadě vytvořen kvůli rakouské společnosti, která je charakteristická určitou kulturní diverzitou. Na druhé straně se priority platformy

[113] *AUSLANDSKULTURKONZEPT 2015: MASSNAHMEN ZUR ERREICHUNG DER ZIELE DER ÖSTERREICHISCHEN AUSLANDSKULTURPOLITIK*. Wien: Bundesministerium für Europa, Integration und Äußeres, 2015, s 7.
[114] Tamtéž., s 9 – 10.
[115] *Bundesministerium für Europa, Integration und Äußeres: Multilateral International Cultural Policy* [online]. Wien, 2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: https://www.bmeia.gv.at/en/european-foreign-policy/international-cultural-policy/multilateral-international-cultural-policy/

ztotožňují s určitým napětím mezi odlišnými kulturami, se kterými se v Rakousku lze setkat. V současném světě neustálého networkingu a globalizace se daná napětí zesilují díky „pseudo-znalostem“ jiných kultur sdělená skrze média. Výsledek této rostoucí potřeby předejít další polarizaci a upevnit pozice by ulehčil napětí a pomohl by pochopit a přijmout kulturní odlišnosti – jelikož kulturní dialog potvrzuje existenci úspěšného přístupu k řešení těchto otázek. Rakousko se stalo jakýmsi centrem mezikulturního a mezináboženského dialogu a připisuje si tak aktivní průkopnickou roli. Aby svou pozici dále posilovalo, rakouské Ministerstvo zahraničí se nezavazuje pouze k multilaterálním a bilaterálním iniciativám, ale také k národním projektům v oblasti mezikulturního dialogu. Takto trvale přispívá k utváření globální důvěry a mírové existenci.[116]

3.2. Aktéři rakouské veřejné a kulturní diplomacie

V Rakousku jsou to hlavně diplomatické mise, resp. velvyslanectví, kterých je 82 a generální konzuláty s celkovým počtem 11, kdo jsou zaměstnáni praktickou agendou hlavních úkolů v rámci kulturní diplomacie. Ve strukturách některých diplomatických misí a generálních konzulátů je realizace těchto aktivit delegována specializačním organizačním jednotkám – Rakouským kulturním fórům. Z právního hlediska jsou dané kulturní instituty součástí struktury diplomatické mise Rakouské republiky, kdy každý institut má svého ředitele, který je členem diplomatického sboru relevantní diplomatické mise nebo členem konzulárního sboru relevantního generálního konzulátu v přijímajícím státě. V současnosti disponuje Rakousko ve světě 29 kulturními fóry, z nichž 26 je zřízeno diplomatickými misemi a tři z nich generálními konzuláty.[117]

Nástroje rakouských zastupitelských úřadů v kulturní oblasti spočívají hlavně v pořádání výstav, filmových projekcí, rakouských kulturních dnů, předčítání rakouské literatury, pořádání koncertů, tanečních a divadelních představeních, přednášek, seminářů, workshopů, sympózií, diskuzí, účastech na knižních veletrzích a v pořádání jazykových kurzů.

Rakouská velvyslanectví hrají hlavní roli ve všech oblastech rakouské zahraniční scény, reprezentují Rakousko v zahraničí a poskytují služby a podporu rakouským občanům v hostujících zemích. Velvyslanectví slouží svým občanům v rámci

[116] *Bundesministerium für Europa, Integration und Äußeres: Dialogue of Cultures and Religions* [online]. Wien, 2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: https://www.bmeia.gv.at/en/european-foreign-policy/international-cultural-policy/dialogue-of-cultures/

[117] PAJTINKA, Erik. *Medzinárodné Vztahy: Cultural diplomacy and its organizational and institutional models in selected states.* [online]. Bratislava, 2015, s. 111 – 122.

konzulárních služeb během jejich návštěvy cizí země, ale i trvalého pobytu, plní mimo jiné i roli krizového managementu. Dále podporují rakouskou vládu a obchod, kdy shromažďují informace a podporují legislativní proces rakouských autorit a politických aktérů podporující rakouské společnosti, a to jak státní, tak soukromé. V neposlední řadě se zaměřují na posílení "business-friendly" prostředí pro rakouský a evropský obchod a na organizaci návštěv vysokých státníků. Ambasády v zahraničí se nicméně také zabývají rozvojem kulturní a vědecké výměny, propagace rakouského turismu a zlepšení rakouského image ve světě. I přesto, že rakouské konzuláty jsou zřízeny spíše za účelem vyřizování konzulární agendy a komunikace s rakouskými občany v zahraničí, jejich agenda obsahuje i propagaci rakouského obchodu stejně tak jako kulturní spolupráci a obraz Rakouska.

Stálá zastoupení zastupují Rakousko v několika mezinárodních organizacích v rámci tzv. multilaterálních misí. Významné Stálé zastoupení je při EU v Bruselu, dále pak při OSN v New Yorku a Ženevě, Radě Evropy ve Štrasburku anebo při UNESCO v Paříži. Díky aktivnímu začlenění v mnoha mezinárodních uskupeních, je tak Rakousko schopné ovlivnit politiky, směr a aktivity daných organizací.[118]

Rakouská kulturní fóra

Koncepčně a organizačně jsou kulturní fóra hlavní složkou mezinárodní kulturní politiky a jsou pod dohledem rakouského BMEIA. Každým rokem kulturní fóra organizují přibližně 6000 kulturních a vědeckých projektů, které jsou prezentovány v rámci mezinárodní kulturní politiky. Těžiště kulturní diplomacie spočívá v současné moderní a kreativní kulturní tvorbě pocházející z Rakouska. Jak již bylo výše zmíněno, Rakousko se v zahraničí prezentuje 29 kulturními fóry, kdy většina z nich je administrativně a prostorově spojena s velvyslanectvími či generálními konzuláty. Pouze kulturní fóra v Londýně, New Yorku, Paříži, Praze, Římě, Teheránu, Varšavě a Záhřebu mají k dispozici vlastní zázemí a prostory. Na větších zastupitelstvích či generálních konzulátech, jako je Berlín, Washington nebo Istanbul se nabízí i prostorné místnosti k pořádání kulturních akcí. Zbylá část projektů, která se nemůže konat v prostorách rakouských institucí je prováděna za spolupráce s místními partnery.

[118]*Bundesministerium für Europa, Integration und Äußeres: Welche Arten von österreichischen Vertretungen gibt es?* [online]. Wien, 2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: http://www.bmeia.gv.at/botschaften-konsulate/suche-nach-oesterreichischen-vertretungen/welche-arten-von-vertretungen-gibt-es/

Österreich-Werbung

Stejně tak jako CzechTourism zastupuje turismus České republiky za hranicemi, tak se turismus Rakouska prezentuje přítomností turistické agentury zvané Österreich-Werbung neboli Rakouské národní turistické centrály. Jediný zásadní rozdíl spočívá v tom, že Österreich-Werbung nenabízí fyzickou pobočku, vše funguje přes webové stránky, které lze přepnout do několika jazykových mutací, katalogy a prospekty je možné po předchozí komunikaci zaslat poštou. Webový portál této centrály je velmi přehledný a obsahuje všechny informace, které zájemce o dovolenou v Rakousku hledá. V rámci efektivnosti lze říci, že je daná platforma bez fyzického zastoupení nejen finančně méně náročná forma prezentace, ale zároveň velmi účinná.[119]

Rakouské knihovny

Rakouské knihovny byly zřízeny v roce 1989 a fungují na 64 různých místech ve 28 státech s působností převážně ve střední, východní a jižní Evropě, centrální Asii, Černomořském regionu a na Zakavkazsku. Knihovny vznikly na daných místech především z důvodu nepřítomnosti jiného rakouského zastupitelského úřadu. Nabízejí možnost inovativně a flexibilně formovat rakouskou zahraniční kulturní politiku. Vznikají vždy ve spolupráci s místními institucemi (knihovnami či univerzitami) v hostitelské zemi a poskytují na daném místě informace o rakouské kultuře. Náklady jsou převážně hrazeny lokálními partnery. Knihovny mají široké veřejnosti umožnit přístup jak k rakouské literatuře, tak i k informacím o historii a současnosti Rakouska. Většina rakouských knihoven kromě knihovní činnosti proto organizuje také akce s kulturním podtextem, díky čemuž představuje kontaktní místo pro zájemce o Rakousko a jeho kulturu i v těch městech, kde rakouské zastoupení chybí.[120]

Österreich Institut

Rakouský institut byl zřízen v roce 1996 Spolkovým ministerstvem BMEIA a je licenčním partnerem ÖSD (Österreichisches Sprachdiplom - Rakouský jazykový diplom). Hlavní náplň se koncentruje na propagaci německého jazyka ve formě pořádání jazykových kurzů pro všechny věkové úrovně. Mezi rámcové činnosti se řadí i organizace akcí, soutěží a projektů. Rakouské instituty vydávají své výukové materiály a

[119] *Österreich Werbung* [online]. Wien, 2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: http://www.austria.info/at
[120] *AUSLANDSKULTURKONZEPT 2015: MASSNAHMEN ZUR ERREICHUNG DER ZIELE DER ÖSTERREICHISCHEN AUSLANDSKULTURPOLITIK*. Wien: Bundesministerium für Europa, Integration und Äußeres, 2015, s 11.

spolupracují s národními a mezinárodními odborníky i vzdělávacími institucemi. Österreich Institut má své pobočky v 9 evropských městech (Bělehrad, Budapešť, Bratislava, Brno, Řím, Varšava, Krakov, Vratislav a Vídeň).[121]

Diplomatická akademie Vídeň

Vídeňská diplomatická akademie je ve srovnání s tou pražskou založena na odlišném principu, kdy rakouské ministerstvo zahraničí je pouze jejím patronem, nikoli zřizovatelem. Rakouský koncept je brán jako postgraduální jednoroční samotnými účastníky hrazené profesionální studium. Diplomatická akademie připravuje talentované absolventy vysokých škol na mezinárodní kariéru a pozice jak v evropských institucích, tak veřejné správě či mezinárodním obchodě. Hlavními oblastmi výuky jsou mezinárodní vztahy, politická studia, mezinárodní a evropské právo, ekonomie, historie a jazyky.[122]

Činnost rakouského zastoupení v České republice

Rakouské velvyslanectví v Praze je společně s Rakouským kulturním fórem, Obchodním oddělením a dalšími rakouskými institucemi v ČR kontaktním místě pro osoby z Rakouska a České republiky. Od února 2016 zastává post rakouského velvyslance pro ČR Alexander Grubmayr, který pravil, že Česká republika a Rakousko se vzájemně dělí o společnou historii a po období pokřivených vztahů a tragédií odehrávající se ve 20. století mají od pádu železné opony po samotové revoluci opět možnost se bez ohledu na hranice poznávat jakou sousedé a vážit si jeden druhého a zároveň otevřeně diskutovat o rozdílných názorech. Velvyslanec zároveň zmiňuje zlepšení vztahů v posledních letech, které se rozvíjely na všech úrovních intenzivně a velmi dynamicky. K tomu přispělo jak společné členství v EU a schengenském prostoru, tak i přeshraniční spolupráce spolkových zemí a krajů, měst a obcí, které podstatnou měrou přispívají ke každodennímu překonávání hranic jak institucionálně, tak fyzicky.

V srpnu 2015 byl přijat tzv. *„Sousedský dialog 2030“,* ke kterému podepsali prohlášení ministři zahraničních věcí Rakouska a České republiky společně se zemskými hejtmany Dolního Rakouska a Horního Rakouska a krajskými hejtmany Jihočeského a Jihomoravského kraje a Kraje Vysočina. Cílem projektu je spolupráce na tématech budoucnosti, která se těchto dvou států jako sousedů ve středu Evropy týkají. Pozornost

[121] *Österreich Institut: Über uns* [online]. Prag, 2014 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: https://www.brno.oesterreichinstitut.cz/de/ueber-uns/

[122] *Diplomatische Akademie Wien* [online]. Wien, 2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: https://www.da-vienna.ac.at/en/

je upřena na témata zabývající se infrastrukturním spojením v oblastech dopravy, energetiky a telekomunikací, na jazykovém a odborném vzdělávání, na vědě, výzkumu a rozvoji, ale také na uprchlické a migrační krizi. Velký potenciál je kladen na rozvoj a prohlubování vzájemných kulturních výměn a na společnou propagaci kulturních a přírodních krás obou zemí.[123]

Mediální a kulturní činnost rakouského diplomatického zastoupení v Praze funguje již od roku 1975. Tehdejší rakouský ministr zahraničí Dr. Alors Mock v roce 1993 otevřel na Rakouském velvyslanectví v Praze první Rakouský kulturní institut (později přejmenován na Rakouské kulturní fórum). Od roku 1996 disponuje Rakouské kulturní fórum v centru Prahy vlastními prostory v budově Františkánského kláštera při kostele Panny Marie Sněžné na Jungmannově náměstí. Kulturní fóra vycházejí vstříc specifickým potřebám místního publika a partnerů v hostitelské zemi a obsahová náplň činnosti je plně v jejich kompetenci. Pro posílení vzájemné kulturní a vědecké výměny zřídilo rakouské ministerstvo zahraničí ve spolupráci s místními partnerskými institucemi hostitelské země osm rakouských knihoven – v Brně, Liberci, Znojmě, Olomouci, Českých Budějovicích, Opavě, Plzni a v Ústí nad Labem. V rámci samostatného odstavce věnovaného těmto knihovnám lze dodat, že knihovny jsou důležitou spojnicí s Rakouskem a umožňují nové formy spolupráce.[124]

Rakouské kulturní fórum v Praze (RKF v Praze) podporuje vědeckou a kulturní výměnu mezi Českou republikou a Rakouskem. RKF v Praze organizuje a podporuje ročně na 250 akcí z oblasti výtvarného umění, designu, architektury, hudby, filmu, vědy, literatury, divadla a tance. Od roku 1996 disponuje RKF v Praze vlastními prostory v centru Prahy, a to včetně galerie současného umění, koncertního a přednáškového sálu s kapacitou až pro 80 osob a knihovny s přibližně 8000 svazky, které jsou neustále aktualizovány. Většina knih je v německém jazyce, nicméně knihovna disponuje i českými překlady rakouských autorů nebo i populárně naučnými knihami s českým překladem.

Činnost RKF v Praze se neomezuje pouze na oblast hlavního města. Díky celorepublikově rozvinuté síti partnerských institucí – univerzit, muzeí, galerií apod. – je možné rozvíjet a realizovat společné projekty, především výstavy, koncerty, festivaly,

[123] GRUBMAYR, Alexander. BMEIA. *Rakouské velvyslanectví v Praze: Předmluva rakouského velvyslance v České republice* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: http://www.bmeia.gv.at/cs/praha/o-nas/

[124] *Rakouské kulturní fórum Praha: Historie* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: http://www.rkfpraha.cz/o-nas/historie/

vědecká a umělecká sympozia a autorská čtení rakouských spisovatelů i mimo Prahu. Rakouské kulturní fórum v souladu se svým posláním v oblasti zahraniční kulturní politiky podporuje kulturní a vědecký dialog mezi umělci a vědci z Rakouska a hostitelské země. Kromě realizace vlastních projektů podporuje po stránce organizační, logistické a finanční potencionální partnery prorakousky orientovaných projektů v ČR. Je zároveň i kontaktním centrem pro rakouské kulturní pracovníky, umělce a vědce, které zve ke spolupráci na dalších projektech. Žadatelé jsou vyzváni k oslovení se svým projektem s větším časovým předstihem, aby se mohlo zajistit dlouhodobé plánování v oblasti programové skladby a financování. I RKF je členem sítě EUNIC, který provádí své aktivity na území ČR.[125]

[125] *Rakouské kulturní fórum Praha: O nás* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: http://www.rkfpraha.cz/o-nas/

4. Zaměřeno na česko-rakouské vztahy

Poslední kapitola diplomové práce se věnuje shrnutí doposud sepsaných bodů a podává náhled jak do společné zahraniční politiky, tak do vzájemných diplomatických vztahů zkoumaných států. Česká republika a Rakousko jsou si již po dlouhá léta velmi významnými partnery, a to nejen v kulturně diplomatické oblasti, ale také v té ekonomické, která je podložena faktem, že Česká republika je šestým největším obchodním partnerem Rakouska a Rakousko je naproti tomu zase druhým největším investorem v tuzemsku. Během letošní dubnové návštěvy rakouského prezidenta Heinze Fischera na konferenci v Lánech zaznělo, že se vzájemné vztahy Rakouska a Česka vyvíjejí velmi pozitivně. Situace se dokonce zlepšila i ve sporných otázkách týkajících se jaderné energetiky nebo vyhnání a odsun sudetských Němců z Československa po druhé světové válce. Společným problémem však stále zůstává infrastruktura, která je dána mrtvou hranicí minulosti, již je nutné podpořit rozvojem dopravního spojení, které by dané země mohlo co nejvíce přiblížit. Heinz Fischer se během svého proslovu zmínil i o právě probíhajícím projektu, jehož cílem je vydání učebnice interpretující postoje obou národů směřující k česko-rakouským dějinám.

Dle výpovědi Michala Kořana, zástupce ředitele Ústavu mezinárodních vztahů, který návštěvu rakouského prezidenta komentoval jako host České televize, to byla právě nová vláda premiéra Sobotky, která se zasloužila o zlepšení sousedských vztahů podpořených vznikem nových přeshraničních iniciativ, díky nimž se neutralizovala výše uvedená sporná témata. Michal Kořan dále zmínil viditelné přibližování se Rakouska k Visegrádskému uskupení. Geopoliticky má před sebou taková myšlenka ještě dlouho cestu, a to především z důvodu, že Rakousko díky své politické neutralitě zaujímá odlišnou pozici než například Polsko, které je jedním z členů V4.

Zlepšování bilaterálních vztahů lze podložit častými setkáními na ministerské úrovni. Návštěva českého ministra zahraničních věcí Lubomíra Zaorálka ve Vídni z roku 2014 měla signalizovat začátek nových vztahů, jež by se měly díky častějším kontaktům na politické úrovni prohloubit. *"Společně můžeme posílit roli střední Evropy a Evropy vůbec. Naše komunikace napomůže tomu, že budeme moci významněji mluvit do dění kolem nás. Rakousko je náš přirozený partner, ke kterému máme velice blízko"* uvedl na schůzi český ministr. Dohodnuto bylo mimo jiné i na posílení diplomatické a konzulární spolupráce mezi Českem a Rakouskem. Jednalo se i o dopravní infrastruktuře, kdy se oba ministři zahraničních věcí shodli na dostavbě dálničního spojení mezi Prahou a Vídní. Ministr

Zaorálek v reakci na učebnici o společných dějinách, na které Češi a Rakušané nahlíží odlišně, svou návštěvu ve Vídni zakončil slovy: *„Je třeba nevěřit klišé, potkávání lidí pomáhá odstraňovat balvany a předsudky v chápání jedné i druhé strany. Vzájemné pochopení vylepší atmosféru."*[126]

Rok poté přijal ministr Zaorálek pozvání do Lince, kde se svým rakouským kolegou zhodnotili dosavadní česko-rakouskou spolupráci a vyjádřili spokojenost s intenzitou politických vztahů na všech úrovních. *"Velmi si považuji, že se nám podařilo obnovit vzájemné vztahy, a cením si atmosféry, kterou jsme v nich dokázali vytvořit,"* uvedl Zaorálek. Společná jednání se věnovala migraci, oblasti západního Balkánu, zapojení Rakouska do V4 a tématům přeshraniční spolupráce, která jsou aktuálně předmětem zájmu jak centrálních, tak regionálních ministerstev. Během setkání se mimo jiné diskutovalo i o spolupráci v oblasti vědy a výzkumu, o programu výměny mládeže či o spolupráci univerzit. Česká strana vyjádřila zájem zejména o výměnu zkušeností a užší spolupráci v oblasti dvojjazyčného vzdělávání. Ministři dále uvítali ustanovení neformální skupiny ve formátu 2+6, tedy velvyslanců obou zemí spolu s řediteli krajských úřadů příhraničních regionů a města Vídeň. Setkávání této pracovní skupiny si klade za cíl zvýšit vzájemnou výměnu informací a prohloubit spolupráci. Ministry a hejtmany podepsané prohlášení pod názvem *Sousedský dialog 2030* bylo završením společného setkání, ve kterém jsou oceňovány dosavadní pokroky v bilaterální spolupráci a potvrzují se odhodlání pracovat na společném sousedství tak, aby se efektivně čelilo aktuálním politickým výzvám.[127]

České periodikum Respekt své čtenáře nedávno informovalo o anketě nejlepší město pro život, kterou již po sedmé v řadě vyhrála Vídeň. Tento výsledek je ovlivněn z velké části úspěšnou kulturní politikou, což také potvrzuje fakt, že více jak polovina globálních zpráv o městě tvoří právě zmínky o jeho kultuře. *„Pokud jde o umění a kulturu, Vídeň není jen velkoměsto, ale světová metropole. Jednou jsem řekl, že mi umění ukazuje, jak může být život rozmanitý. A život je krásný – obzvlášť tady ve Vídni,"* říká Michael Häupl, který je již přes dvacet let vídeňským starostou. Radnice do kultury ročně investuje 6,2

[126] *Ministerstvo zahraničních věcí ČR: Ministr Zaorálek ve Vídni: Začínáme novou etapu našich vztahů* [online]. Praha, 2014 [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tiskove_zpravy/x2014_04_03_ministr_zaoralek_navstivi_rakousko.html

[127] *Ministerstvo zahraničních věcí ČR: Ministr Zaorálek v Linci: Důkladná ochrana vnějších hranic EU je nutná* [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tiskove_zpravy/x2015_08_21_ministr_zaoralek_jednal_s_rakouskym.html

miliardy korun a spolu se státní dotací na instituce Burgtheater (Vídeňské divadlo) a Albertina[128] (galerie umění) se investovaná částka vyšplhá až na celých 19 miliard korun za rok, což je skoro dvakrát více, než má české Ministerstvo kultury na celou Českou republiku. Vídeň ví, co od ní obyvatelé a návštěvníci očekávají a snaží se jim v tom tedy vycházet vstříc. Město každoročně pořádá několik desítek veřejně dostupných událostí, včetně filmového festivalu, který probíhá celé léto na prostranství před vídeňskou radnicí a jehož tématika se s každým rokem obměňuje. Program zájemcům nenabízí běžnou filmovou produkci, nýbrž operní, baletní a muzikálová představení nebo činohru.

S ohledem na českou politickou scénu je relevantní uvést, že za dobu propracované a jak je vidno fungující strategie vídeňského starosty, se v Praze vystřídalo 7 primátorů, z nichž většina kulturu vnímala podobně jako legendární propagační klip vyrobený někdejším radním pro kulturu Milanem Richterem. *„Že si tu totiž za zvuků Mozartovy Malé noční hudby můžete dát s Taťánou Kuchařovou dvojku bílého před panorámatem Hradčan. A když přišla řeč na kulturní granty, magistrát se na jejich žadatele díval jako na otravný hmyz, který ho vyrušuje v oné idylce s Miss World.“* Takové časy se naštěstí změnily. Iniciativy se ujali sami občané či spolky a družstva, kteří si kulturní dění v Praze vytváří sami. Navíc byl nedávno Institutem plánování a rozvoje hlavního města Prahy vydán aktualizovaný strategický plán, kdy konečně i pražský magistrát přišel na to, co bylo již řadu let veřejně známo, a to že město nedostatečně využívá svůj kulturní a kreativní potenciál. Magistrát začal tedy spolupracovat s Prahou 7 na vytvoření podobného kulturního komplexu, který ve Vídni již několik let funguje pod názvem MuseumsQuartier a přestavuje muzejní čtvrť situovanou přímo v centru vídeňské metropole, která nabízí jak svým občanům, tak turistům velmi pestrý program skládající se z divadelních a tanečních představení, výstav různého umění nebo koncertů. Návštěvníci mohou současně využít jedné z místních kaváren či restaurací nebo si jen odpočinout na architektonicky propracovaných lavičkách nacházejících se uvnitř daného komplexu.[129]

[128] Albertina je galerie umění založená v roce 1768 vévodou Albertem Sasko-Těšínským a jeho ženou Marií Kristinou, je známá jako jedna z největších světových sbírek grafiky.
[129] *RESPEKT: My žijeme v Praze*. Praha, 2016, s. 13 – 14.

Exkurz do minulosti

V roce 2001 se na zámku Štiřín konala konference na téma *Česká republika a Rakousko v sjednocující se Evropě.* Panelisté, kteří se diskuze zúčastnili, se zabývali jak soudobými česko-rakouskými vztahy, tak historickými milníky a doposud vlečenými body, které česko-rakouskou společnost stále rozdělují. Jako sumarizace celé konference vyšla publikace, kterou k čerpání pro diplomovou práci doporučila doktorka Jana Stárek. I přesto, že publikace byla vydána před 15 – ti lety, s mnohými z výroků, které zachycuje, se stále setkáváme. Nicméně text je brán spíše jako exkurz do minulosti, jaké názory se tehdy česko-rakouskou společností nesly.

Publikace shrnuje proslovy všech vystoupivších řečníků, ze kterých bude následující text čerpat. Kapitola s názvem Identifikace stereotypů ve vzájemném vnímání Čechů a Rakušanů podložená spíše historickými milníky nežli diplomacií upozorňuje na přetrvávající rozdíly a neshody mezi těmito dvěma národnostmi. Několik desítek let omílané Benešovy dekrety a kauza jaderná elektrárny Temelín hraje stále velkou roli v názorech Rakouska na ČR. Proč se vlastně Rakušané tolik rozhořčují, dojde-li na téma Temelín? K tomu je v rámci vysvětlení třeba dodat, že rakouské ekologické hnutí je velmi silné a ochrana životního prostředí velmi důležitá - to však nebyl hlavní důvod celé vlny odporu – za vším stála, jako tomu většinou bývá, politika, kdy na daném velmi ožehavém tématu postavila tehdejší rakouská politická „Svobodná strana“ jednu ze svých kampaní. Vídeňská novinářka Coudenhove-Kalergi ve svém bloku uvádí, že pokud byste se Rakušanů v roce konání konference zeptali, co je napadne v souvislosti s Čechy, uvedli by pravděpodobně na prvním místě Temelín nebo Benešovy dekrety. Stereotypy jsou, jak je vidno, historicky podmíněné a nedorozumění již začínají u slov o společné historii. V tomto případě platí, že na danou společnou historii oba národy nahlížejí poněkud rozdílně. Takové odpovědi dle ředitele institutu Fessel + GfK[130] Bretschneidera potvrzovaly, kolik o sobě dané národy skutečně vědí. Průzkum z té doby vyhodnotil, že pouze čtyři procenta Rakušanů jsou o Češích dobře informování a naopak šest procent Čechů toho hodně ví o Rakušanech. Dané výsledky vypovídají o dlouhodobé vzájemné izolovanosti, která je součástí společných dějin.[131]

[130] FESSEL-GFK INSTITUT FÜR MARKTFORSCHUNG GES.M.B.H., Wien (Vídeňský Institut pro výzkum trhu)
[131] *Česká republika a Rakousko v sjednocující se Evropě II: Österreich und die Tschechische Republik im sich vereinenden Europa II: konference 8. - 9. listopadu 2001*, Praha, s. 74 – 77.

Historička Filozofické fakulty Ostravské univerzity Blažena Gracová se ve svém příspěvku zabývala průzkumem znalostí mezi studující českou a rakouskou mládeží. Průzkum měl zjistit úroveň vzájemné informovanosti a povědomí o druhém národu. Gracová uvádí, že *„poznání je předpokladem porozumění, pochopení historických kořenů určitých odlišností a překonávání s xenofobií.“* Česká studující mládež se tehdy na konci devadesátých let prokázala ve vztahu k Rakousku dobrými znalostmi v oblasti vážné hudby, slabší vědomosti byly spojeny s výtvarným uměním. Studenti se však vyslovili o rozšíření rakouské historie a kultury do českých školních osnov. Rakouská mládež, která o Češích získávala tehdy informace převážně z televizního vysílání, přiznala v rámci budování si určitého povědomí o českém prostředí vliv rodinného prostředí. Pro rakouské studenty tehdy za nejznámější českou osobnost platil Václav Havel. V jejich povědomí pak dále zůstávají spíše významní čeští sportovci nežli vědci či umělci.[132]

Tehdejší rakouský ministerský rada pro vzdělání, vědu a umění Walter Heginger do publikace přispěl objasněním otázky, čím Rakušané přispívají, aby své sousedy, Čechy, lépe poznali. Mimo učební osnovy se tehdy snažili výuku obohatit dalšími publikacemi, které by rakouským studentům znalosti o České republice rozšířily – např. pomůcky s názvem *Poklady a světové klenoty lidstva* zaměřené na Český Krumlov či publikace *Menšiny v Rakousku*. Tehdejší český velvyslanec Jiří Gruša se k celému projektu stavil velmi kladně a byl jeho podporovatelem. Kromě publikací a pomůcek do škol se Spolkové ministerstvo pro vzdělání, vědu a umění již tehdy zabývalo vytvářením kontaktů mezi českými a rakouskými školami, které v Dolním Rakousku vyučovaly češtinu. Závěrem někdejší ministr pravil: *„Dokážu si představit, že díky těmto novým možnostem se zintenzivní také kontakty mezi rakouskými a českými školami, a je velká naděje, že to přinese značné plody. Právě tato generace je totiž v pozitivním smyslu naivní a bez předsudků, a proto se dá říci, že v ní spočívá budoucnost Evropy. Nové technologie na tom zřejmě také budou mít mimořádnou zásluhu.“*[133] Proces sbližování obou národů trvá dodnes a v rámci nových publikací, které se stále snaží o objasnění historických otázek, se v současnosti pracuje na již ministrem Zaorálkem nebo rakouským prezidentem Fischerem zmíněné školní pomůcce, publikaci, která si klade za cíl nahlédnout na určité nevyjasněné otázky z pohledu obou stran. Více informací k projektu poskytl v rozhovoru velvyslanec Jan Sechter (viz Příloha č. 1).

---

[132] *Česká republika a Rakousko v sjednocující se Evropě II: Österreich und die Tschechische Republik im sich vereinenden Europa II: konference 8. - 9. listopadu 2001*, Praha, s. 84 – 87.
[133] Tamtéž., s. 88 – 91.

4.1. Vzájemná česko-rakouská zahraniční politika v letech 2012 – 2014

Ústav mezinárodních vztahů Praha vydává každoročně publikaci věnovanou české zahraniční politice podloženou příspěvky expertů z jednotlivých oblastí, mimo jiné i oblasti česko-rakouských vztahů, ze kterých bude kapitola věnující se společné zahraniční politice čerpat.

Jak je veřejně známo, Česká republika a Rakousko spolu mají již po dlouhá léta nevyřešené otázky v rámci Benešových dekretů a jaderné elektrárny Temelín. Dané dva problémy jsou hlavním úskalím, které brzdí vzájemnou spolupráci. Koncem roku 2011 dokonce zazněl argument, že „*ČR a Rakousko jednoduše nepociťují potřebu bližší kooperace v téměř žádné z možných zahraničněpolitických agend a…neexistují silná (pozitivní) bilaterální témata…takže nezbývá než se těšit z relativně klidné politické roviny, kdy se oběma vládám více méně daří držet sporné otázky mimo veřejnou a politickou bilaterální diskuzi.*“ V roce 2012 však následovalo zlepšení, objevily se první pokusy o reálnou diskuzi, jak vyhrocenou situaci změnit a zanedbané vztahy zlepšit. Začínají být zcela od základu budovány nové vazby a jedinou cestou k úspěchu se stalo postupné získávání vzájemné důvěry a hledání témat ke spolupráci na pracovní úrovni. Změny ve stejném období nastaly i v rámci diplomatických vztahů, kdy bylo vyjednáváno o výměně diplomatů v ústředích MZV mezi oběma zeměmi. Byl znovuotevřen honorární konzulát v Innsbrucku a rakouským velvyslanectvím v Praze byla dokonce iniciována odborná debata na téma budoucnost česko-rakouských vztahů.[134]

Rok 2013 se nesl ve smyslu pozitivního vývoje v rámci pokračujících snah o zlepšení bilaterální spolupráce. S nástupem prezidenta Miloše Zemana, který navazuje na předešlého prezidenta Václava Klause a aktivně pokračuje v prohlubování vztahů s Rakouskem, lze uvést, že jedním z důvodů jeho proaktivního zapojení, které nahrává pozitivní komunikaci, je právě stranická blízkost k současnému rakouskému prezidentovi Heinzi Fischerovi. Prezident Zeman také aktivněji vstoupil do veřejného prostoru s ideou rozšířit uskupení V4 o Rakousko a Slovinsko. Podobnou myšlenku mimo jiné propagoval již za dob postu premiéra na konci devadesátých let. To bylo však ostatními partnery zdvořile odmítáno a ani v českém politickém prostředí se v roce 2013 názor neprosadil.[135] V roce 2013 se v Praze konalo zasedání MZV ČR s rakouským velvyslanectvím, na kterém se projednávaly mechanismy, jak definovat společná témata ke spolupráci.

[134] KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2012*: Středoevropský rozměr české zahraniční politiky. Praha, 2013, s. 125 – 126.
[135] KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2013: analýza ÚMV*. Praha, 2014, s. 116.

Tradičním tématem česko-rakouských vztahů zůstává infrastruktura. Usilovně se však komunikuje i o výraznější spolupráci se skupinou V4, zřízení diskuzní platformy, rozšíření parlamentních kontaktů a spolupráce mezi ministerstvy nebo o využití potenciálu v oblasti vědy a výzkumu či rozvoji partnerství měst a obcí a společné podpoře malých a středních podniků. Aby se spolupráce nejen v těchto tématech stala reálnou, je nutné splnění dvou podmínek - zajistit dostatečnou podporu na nejvyšší politické úrovni a pracovat na posílení důvěry mezi aktéry jak v politické, tak v pracovní oblasti.[136]

Následující rok 2014 je z hlediska zlepšení vztahů také úspěšným, a to proto, že dochází k neutralizaci sporu v oblasti energetických vztahů. Za přispívající faktor bylo považováno rozhodnutí o zrušení tendru na výstavbu dvou nových bloků jaderné elektrárny Temelín. Lépe řešit sporné otázky, zlepšit vzájemnou interakci a posílit spolupráci – na tom se shodl český ministr zahraničních věcí Lubomír Zaorálek se svým rakouským protějškem Sebastianem Kurzem během dubnové schůzky v roce 2014 ve Vídni, která si slibovala začít novou etapu ve vzájemných vztazích.[137]

4.2. Česko-rakouské kulturní vztahy

Kultura je jednou z nejvíce důležitých oblastí, která spojuje Českou republiku a Rakousko. Česko-rakouské kulturní vztahy se na počátku tisíciletí realizovaly v rámci platných dohod na různých úrovních a mezi institucemi různého stupně. Spolupráce tehdy probíhala jak v rámci bilaterálních kontaktů, tak i těch vícestranných za účasti dalších zemí. Bohatý program a četnost kvalitních kulturních akcí realizovaných oběma stranami dokládá vysokou intenzitu vzájemných vztahů. Důležitou součástí kulturních vztahů je společná historie, na kterou se v rámci kulturní diplomacie navazuje a díky níž si široká veřejnost připomíná místa dávného soužití a seznamuje se s osudy významných osobností společných dějin. Danému věnuje pozornost hlavně Rakousko, které většinu aktivit samo iniciuje a zajišťuje finanční podporu.[138] Jako další součást vzájemných kulturních vztahů nelze opomenout regionální a příhraniční spolupráci, která státy propojuje jak bilaterálně, tak na unijní úrovni. Společným projektům a platformám bude věnován text následující podkapitoly.

---

[136] KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2013: analýza ÚMV*. Praha, 2014, s. 129 - 130.
[137] KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2014: analýza ÚMV*. Praha, 2015, s. 311 – 312.
[138] EVA CIHELKOVÁ A KOLEKTIV. *ČR - Rakousko: možnosti a limity vzájemné spolupráce: vědecký projekt z oblasti mezinárodních vztahů pro rok 2003-2004.* Praha, 2004.

Byla to právě kultura, která se v době napjatých politických vztahů projevila jako účinný nástroj sbližování obyvatel na obou stranách hranice a kulturní akce byly pojítkem pro významná politická jednání a setkání vysoce postavených osobností obou států. Příhraniční spolupráce je mnohem širší a pestřejší než se obvykle čtenář dočte v médiích, která zpravidla zkreslují jinak dobré sousedské vztahy.[139]

Spolupráce zkoumaných států v rámci kultury probíhá buď na bázi bilaterálních, nebo vícestranných vztahů, kdy se kulturní projekty realizují skrze spolupráci Středoevropské kulturní platformy, která je součástí Regionálního partnerství. V posledním případě zde existuje i prostor pro další úspěšný rozvoj spolupráce v rámci členství v Evropské unii. Limitujícím faktorem bránícím většímu zapojení se do kulturních projektů a spolupráce ze strany ČR je nedostatek finančních prostředků. Aby se se i za těchto okolností mohla česká kultura prezentovat je zapotřebí výpomoci sponzorů jak z ČR, tak ze zahraničí.[140]

4.3. Společné kulturní projekty a platformy

Kapitola se bude zabývat několika projekty, na nichž se Česká republika a Rakousko společně podílí. Prezentace kultury je důležitá pro všechny státy, není tomu tedy jinak ani u ČR a Rakouska. Z roku 2008 aktualizovaná bilaterální forma *Mezivládní dohody o spolupráci v oblasti kultury, školství, vědy, mládeže a sportu* byla v rámci druhého zasedání Smíšené komise přijata v červnu 2015. Komise na společném zasedání vyhodnotila dosavadní spolupráci a vypracovala nový prováděcí program na období 2015 – 2019. Současně byl také projednán a zároveň zpracován pracovní program *Akce Česká republika – Rakouská republika – spolupráce ve vědě a vzdělávání*.[141] Dále pak Ministerstvo kultury ČR vydalo *Koncepci zabývající se prioritami účinnějšího působení ve vztahu k zahraničí,* která se vyjadřuje ke spolupráci s Rakouskem. Ministerstvo kultury ČR se zavázalo i nadále podporovat přímé kontakty mezi kulturními institucemi v oblastech stanovených oborovými strategiemi, pod které spadá například koncepce účinnější péče o movité kulturní dědictví či účinnější péče o tradiční lidovou kulturu.[142]

---

[139] EVA CIHELKOVÁ A KOLEKTIV. *ČR - Rakousko: možnosti a limity vzájemné spolupráce: vědecký projekt z oblasti mezinárodních vztahů pro rok 2003-2004.* Praha, 2004.
[140] Tamtéž.
[141] *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky: Zasedání Česko-rakouské smíšené komise* [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/zasedani_cesko_rakouske_smisene_komise.html
[142] Ministerstvo kultury ČR. In: *1 Koncepce účinnějšího působení Ministerstva kultury České republiky ve vztahu k zahraničí na léta 2013 - 2018: Priority účinnějšího působení Ministerstva kultury České republiky*

Významným společných projektem, který nabízí studentům, doktorandům nebo profesorům účastnit se zahraničního výzkumného pobytu je *Program AKTION Česká republika – Rakousko.* Společný program ministerstev školství obou zemí fungující od roku 1992 podporuje bilaterální spolupráci v terciárním sektoru ve vzdělání a vědě a slouží k podpoře vzájemného porozumění mezi ČR a Rakouskem. Podporovány jsou především projekty menšího rozsahu, které slouží k navázání nové spolupráce i k rozvoji té stávající. V čele programu stojí desetičlenné paritně složené řídící grémium skládající se ze zástupců ministerstev školství a vysokých škol obou zemí[143]. Návrhy projektů jsou daným uskupením posuzovány třikrát ročně. Program AKTION jsem měla možnost absolvovat osobně, tématem navrženého projektu byla právě iniciativa tvorby diplomové práce na téma zabývající se Rakouskem a Českou republikou.

V rámci mezikulturního dialogu bylo v roce 2002 zřízeno *Fórum pro Česko-rakouský dialog,* které vzniklo jako společná petice občanů Česka a Rakouska adresovaná oběma vládám. V té době se stanovily tři hlavní dlouhodobé cíle. Prvním bylo vydání publikace o společných dějinách, která by porovnala fakta, rozdílné interpretace, předsudky a mýty. Za druhé se iniciativa soustřeďovala na pořádání každoročního česko-rakouského setkání za účasti politiků, novinářů, občanů obou států a osobností zastupujících hospodářství a kulturu. Třetím stanoveným cílem se stalo společné financování projektů občanské společnosti sledující zlepšení vztahů obou zemí. V současnosti se chystá diskuze, která se bude věnovat nově zpracovávané česko-rakouské knize o dějinách. Příspěvky ze schůze budou v publikaci zohledněny. Projekt je podpořen ministerstvy zahraničních věcí a ministerstvy školství obou států, dále pak Jihočeským, Jihomoravským krajem, krajem Vysočina, městem Vídeň, Horními a Dolními Rakousy a Rakouským fondem budoucnosti.[144]

Jedním z příkladů příhraniční spolupráce je program *Interreg*[145] schválený Evropskou komisí v červnu 2015 čerpající z dotací Evropského fondu pro regionální rozvoj a podporující regionální spolupráci uzavřenou mezi spolkovými zeměmi Horní a Dolní

ve vztahu k zahraničí [online]. Praha, 2013, s. 53 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: http://www.mkcr.cz/assets/zahranicni-vztahy/Zahranicni-kulturni-politika.pdf

[143] *Dům zahraniční spolupráce: AKTION Česká republika - Rakousko* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: http://www.dzs.cz/cz/aktion-ceska-republika-rakousko/

[144] *Fórum pro Česko rakouský dialog: Úvodní stránka* [online]. 2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: http://www.a-cz-dialog.net/

[145] *Interreg V-A Rakousko-Česká republika: O programu* [online]. 2015 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: http://www.at-cz.eu/cz/o-programu/o-programu

Rakousy a Jihomoravským, Jihočeským krajem a krajem Vysočina. Programová strategie je založena na posílení kooperačních a komunikačních struktur, na kvalifikaci ekonomického a sociálního systému, na zajištění regionálně a přeshraničně dostupných pracovních míst, míst k bydlení, veřejných a soukromých služeb, inovace a know-how, přírodních a kulturních statků, dále pak na posílení konkurenceschopnosti regionálních ekonomik s ohledem na změnu klimatu a na zlepšení kvality přírodních a kulturních zdrojů.

Spolupráce v otázkách multilaterální diplomacie je zastoupena účastí ve *Středoevropské kulturní platformě*.[146] Platforma vznikla 6. června 2001 jako fórum pro kulturní dialog s cílem podpory kulturních projektů společných zájmů v a mimo EU. Zájem Rakouska o rozvoj přátelských sousedských vztahů ve Střední Evropě potvrdila i iniciativa tehdejší ministryně zahraničních věcí. Tento projekt prohloubeného partnerství vzhledem k úzké kulturní provázanosti původně zahrnoval spolupráci ve dvou fázích. V první fázi, tedy před vstupem ČR do EU, se měl vybudovat vztah důvěry mezi danými zeměmi a druhá fáze, po vstupu do EU, kladla důraz na vytyčení zájmů, které by pro spolupracující země tvořily jakýsi základ společného postupu. Pro Rakousko se platforma stala během krátké doby hlavním těžištěm rakouské zahraniční kulturní politiky pro rozšířenou Evropskou unii.[147] Příklady projektů, na kterých se státy v rámci Středoevropské kulturní platformy podíleli a podílí, jsou uvedeny v první kapitole.

Společné projekty jsou prováděny také na půdě EU, kdy lze zmínit dokument vydaný Evropskou komisí v červenci 2014 pod názvem *Na cestě k integrovanému přístupu ke kulturnímu dědictví pro Evropu*, který je zaměřen na kulturní dědictví a dotýká se jak vzdělávacích programů jako např. Horizont 2020,[148] tak i dalších významných projektů typu *Evropské hlavní město kultury,* kdy rok 2015 patřil Plzni. Rakouské město Linec se tímto titulem pyšnilo v roce 2009.[149] Pozadí projektu není myšleno jen ve smyslu prezentace města na zvolené období, hlavním cílem je přilákat návštěvníky a seznámit je se všemi krásami, které dané město nabízí a o nichž doposud nevěděli. Cílem této

[146] Platform Cultural – Central Europe, PCCE
[147] *Bundesministerium für Europa, Integration und Äußeres: Plattform Kultur Mitteleuropa* [online]. Wien, 2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: https://www.bmeia.gv.at/europa-aussenpolitik/auslandskultur/schwerpunktprogramme/plattform-kultur-mitteleuropa/
[148] Horizont 2020 je největší výzkumný a inovační program EU v historii, cílí zároveň na zajištění vynikající vědy v Evropě a na sedmileté období do roku 2020 disponuje rozpočtem ve výši 80 mld. EUR.
[149] KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2014*: analýza ÚMV. Praha, 2015, s. 364.

strategie je na turisty pozitivně zapůsobit, aby se v budoucnosti rádi vrátili. Je to tedy koncept postavený jak na kultuře, tak turismu zároveň.

Dříve objasněná síť národních kulturních institutů *EUNIC* v oblasti kultury představuje multilaterální aspekt. Státy se v EUNIC prezentují skrze své kulturní instituty, tedy Česká centra a Rakouská kulturní fóra. Na společných aktivitách se instituty velmi aktivně podílí a jejich zástupci se snaží společné projekty vést co nejvíce kupředu.[150]

Za zmínku dále stojí světová výstava průmyslu a kultury *EXPO* konající se jednou za 5 let po dobu šesti měsíců. Jak česká, tak rakouská přítomnost na těchto výstavách hraje velmi důležitou roli ve vnímání národní kultury jinými státy. V případě ČR předminulá výstava konající se v Šanghaji v roce 2010 oživila vzpomínky na dřívější československé úspěchy a ochotu i vůli českých úřadů představit znovu ČR na poli tak významného mezinárodního fóra.[151] Dalším významným mezinárodním festivalem, na němž se prezentují oba státy, je každoročně v listopadu pořádaný vídeňský knižní veletrh *Buch Messe Wien*. Návštěvníci veletrhu mají možnost zakoupit si nově publikované knihy vydané v národním jazyce a navštívit workshopy či předčítání z knih samotnými autory, které jsou posléze následovány zajímavými diskuzemi.

Na území Rakouska je v zastoupení ČR společnými kulturními projekty pověřeno České centrum Vídeň, které spolupracuje jak s kulturní sekcí rakouského ministerstva zahraničí v rámci EUNIC, tak mimo něj. Dalšími partnery jsou rakouská muzea, divadla nebo galerie. Projekty se převážně zaměřují na společnou historii a na novodobé umění. Příklady probíhajících projektů, na kterých se ČC Vídeň podílí, jsou uvedeny v interview s ředitelem ČC Vídeň (viz. Příloha č. 2).

[150]EUNIC: Members [online]. Brussels, 2016 [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: http://www.eunic-online.eu/?q=eunic-members
[151] KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2014*: analýza ÚMV. Praha, 2015, s. 366.

4.4. Konkurenční nebo spolupracující veřejná diplomacie?

Po zhodnocení předchozích kapitol je očividné, že se v případě zkoumaných států využívá obou typů diplomacie. Multilaterální diplomacie je založena na spolupráci v mezinárodních organizacích nebo uskupeních jako V4 a Regionální partnerství. Státy se v rámci spolupracující multilaterální diplomacie snaží o realizaci společného cíle prospěšného pro všechny zúčastněné strany. Úspěch je zaručen, pokud jsou státy otevřeny novým myšlenkám a návrhům, které zpravidla vyústí v kompromis. Nutným předpokladem je také schopnost ustoupit ze svých podmínek a vyhovět protistranám. V podmínkách bilaterální spolupracující diplomacie mohou být výsledky také velmi pozitivní. Výhodu bilaterální spolupráce lze spatřit v příhraniční spolupráci, kdy se dva dané státy zaměřují na společné kulturní, vzdělávací či ekonomicky prospěšné projekty.

Rakousko i Česká republika zároveň využívají i druhého typu diplomacie, a to té konkurenční, kdy se za přítomnosti svých kulturních institutů v zahraničí a jimi pořádaných akcí snaží dosáhnout co nejlepších výsledků ve svůj prospěch. Hlavním záměrem těchto aktivit je navyšování povědomí o vlastní zemi. Závěrem tedy je, že dané státy využívají obou výše popsaných typů diplomacie, které jim umožňují dosáhnout cílů stanovených v rámci svých zahraničních kulturních politik.

Závěr

Závěr diplomové práce je shrnutím všech dílčích výsledků, ke kterým jsem během tvorby diplomové práce dospěla. Porovnání veřejné a kulturní diplomacie prováděné Českou republikou a Rakouskem je založeno na zjištěních podložených kvalitní literaturou, výpověďmi osobností z diplomatického prostředí, osobní pracovní zkušeností a návštěvami kulturních institutů a jiných kulturně zainteresovaných organizací. Hlavním cílem práce bylo zaměřit se na sousedské země, které pojí nejen společná hranice, ale také společná historie a kulturní dědictví. V textu se odráží tématika společné zahraniční politiky a vzájemné spolupráce, tolerance a cíleného zlepšování vzájemných vztahů, na kterých se zástupci států společně dohodli.

Smyslem práce je poukázat na změny veřejné a kulturní diplomacie zkoumaných států, na jejich nástroje a komunikační prostředky, které významnou měrou přispívají ke zvyšování povědomí o národních kulturách a hodnotách, na něž se státy snaží skrze své aktivity upozorňovat. Práce se díky poskytnutým rozhovorům s českými zástupci diplomatického prostředí podrobněji zabývá problematikou České republiky, kdy jejich výpovědi a jimi poskytnuté interní materiály podávají bližší náhled do dané problematiky.

Veřejnou diplomacii lze také chápat jako národní nebo mezinárodní instituci, jejíž posláním je zastupovat národní zájmy a adresovat je občanům jiných států. Zájem o veřejnou diplomacii se zintenzivňuje, a to díky faktu, že světová ekonomika prohloubila vztahy mezi zeměmi. Veřejná diplomacie si klade za cíl podporovat státní image a ochranu zájmu, a to ať ekonomického, jazykového či kulturního. Koncepce komunikace MZV ČR z roku 2013 zabývající se veřejnou diplomacií České republiky má podpořit a posílit českou veřejnou diplomacii. Měla by zároveň českým občanům objasnit svou roli v zahraniční politice, vysvětlit na jakém principu funguje a proč je její fungování v rámci zahraničních vztahů tak důležité. Jak v rozhovoru uvedl velvyslanec Sechter, koncept s podobným cílem a jednoduchou formulací srozumitelnou pro každého se připravuje i na rakouském ministerstvu zahraničí.

Informační a komunikační technologie mají v mezinárodních vztazích a veřejné diplomacii stále větší význam. Sociální média se stávají aktivním místem, které umožňuje sdílet společné hodnoty. Sociální networking se tedy stává nezbytným prvkem veřejné diplomacie nabízející možnost přímé komunikace s veřejností. Využíváním sociálních médií lze dospět k efektivnímu dialogu se společností, jejich přítomností může být dále upevněn rozměr diplomacie a veřejné služby a jejich zapojením lze zajistit kvalitní

komunikaci a podporu diplomatických sítí v digitální komunikaci. Jedním z evropských programů, který se snaží o co nejhodnotnější komunikaci a dobrý dialog s občany EU, je tzv. Evropský akční plán vydaný na čtyřleté období Evropskou komisí. Průzkum vyhodnocující zakomponování sociálních médií do zahraničních politik v různých státech uvedl, že nejoblíbenějšími médii využívanými národními reprezentanty v zahraničí jsou Facebook, Twitter a Instagram. Takové komunikační prostředky využívá i velvyslanec Sechter o nichž tvrdí, že jsou v dnešní době nutností, kterou by si měli osvojit všichni aktéři veřejné diplomacie, kteří chtějí oslovit mladistvé publikum a komunikovat s ním. Naopak ředitel Českého centra Vídeň uvedl, že k propagaci aktivit centra využívá jen facebookové platformy a přiznává, že využití pouze daného média je v rámci komunikace s mladým publikem nedostačující.

Metoda pozorování prokázala více méně dostačující prezentaci obou států skrze své webové portály. Rakousko k prezentaci svého státu využívá webu *austria.info,* který se zaměřuje převážně na turismus a doporučuje svým návštěvníkům zajímavá místa. Jeho výhodou v porovnání s českým webem je překlad obsahu stránek do 21 jazykových mutací. Již před několika lety do provozu uvedená oficiální česká webová stránka *czech.cz* účel efektivní komunikace s veřejností doposud nenaplňuje. Její funkci významně supluje pražská informační služba skrze *prague.eu,* která ačkoliv se věnuje spíše hlavnímu městu a okolí, informuje zběžně i o dění a významných událostech na celém území ČR. Jedinou nedokonalostí však zůstává, že Praha vsadila na prezentaci pouze v jednom cizím jazyce, angličtině. Zaměřím – li se na informovanost národního publika za využití vládních webových stránek, je očividné, že Česká republika své návštěvníky sice informuje o zahraničním dění, ale velmi selhává v oblasti kulturní sekce, jejíž aktualizace se na stránkách téměř neobjevuje. To, že se Česká republika podílí na aktivitách EUNIC se na webových stránkách MZV ČR nedočtete, jaké možné projekty lze podporovat z Visegrádského fondu také ne a výpis doposud organizovaných akcí v rámci Středoevropské kulturní platformy bohužel také není dostatečně představen. Rakouské ministerstvo zahraničí vykazuje lepší výsledky, stránky obsahují všechna výše zmíněná témata, která na českém webu chybí, rakouské webové stránky pracují s několika sekcemi, které se jednotlivě věnují daným kulturním platformám a projektům organizovaných jak na národní úrovni, tak na té nadnárodní a multinacionální. Úkolem webu každého ministerstva zahraničních věcí by mělo být poskytnutí dostatečných informací zahrnující všechny oblasti, v nichž stát skrze své aktéry veřejné a kulturní diplomacie působí. Jelikož taková informovanost pro českou stranu neplatí, nelze se divit,

že česká veřejnost o různých platformách či projektech nic neví. Vyvstává tedy otázka, na kterou diplomová práce bohužel není schopna odpovědět…Co stojí za schopností Rakouska efektivně a účinně provádět veřejnou a kulturní diplomacii a proč podobnou koncepci nelze aplikovat v českém prostředí? Pokud bych do budoucna uvažovala o disertační práci, troufám si říci, že by bylo zajímavé a jistě přínosné objasnit, zda to jsou finanční prostředky, neefektivní komunikace mezi českými institucemi nebo dokonce neochota a nezájem vnější komunikace vládních rezortů a institucí, které danou neinformovanost způsobují.

V době světové hospodářské krize kultura rozhodně nepatřila k primárním aktivitám států, to se nestalo výjimkou ani pro Českou republiku a Rakousko. Nicméně nutno říci, že takový trend se v ČR udržoval i před krizí a bohužel tomu není jinak ani v současnosti, kdy krize pominula. Tento fakt od sebe porovnávané země velmi odlišuje, rakouská vláda na kulturu a své historické dědictví nedá dopustit a s kulturou spojeným aktivitám se neustále intenzivně věnuje. Jak ve svých výpovědích uvedl velvyslanec Sechter, rakouští diplomaté se sami velmi důkladně vzdělávají a připravují na zastupování svého státu v zahraničí, a to v rámci přípravy široké agendy věnující se právě kultuře. Česká republika by na své kulturní bohatství měla být pyšná a měla by se více zaměřit na její prosazení se u zahraničního publika. Nicméně ale v letech 2013 a 2014 byla kulturní dimenze české zahraniční kulturní politiky podpořena řadou úspěchů, což vypovídá o snaze českého státu následovat světové trendy a adekvátně na ně reagovat. Plánující rozmach činnosti české veřejné a kulturní diplomacie by tedy do budoucna mohl, pokud tomu i politická vůle napomůže, nést ovoce. S odkazem na dubnové odsouhlasení nového názvu Czechia, kterým by se měla Česká republika ve zkrácené verzi již brzy oficiálně prezentovat, lze uvézt, že takový krok současné české veřejné diplomacie, o něž se zajímala světová média, českou zemi ve světě zajisté pomohl zviditelnit, avšak bez komentáře na to, ať už v pozitivním nebo negativním smyslu slova.

Na síť EUNIC prezentující nadnárodní spolupráci v otázkách kultury je třeba nahlížet jako na významnou možnost zvýšení potencionálu jak české, tak rakouské veřejné diplomacie, která může díky svým aktivitám, jež provádí po celém světě, dosáhnout globálního dosahu. Spolupodílení se kulturních institutů na EUNIC aktivitách umožňuje setkávání se s tvůrci evropské kulturní politiky a s ostatními evropskými partnery činnými v oblasti vnější a vnitřní kulturní politiky. EUNIC velmi efektivně prezentuje nejen tedy národní, ale hlavně evropskou kulturu, a z hlediska kulturní diplomacie lze dané uskupení označit za velmi úspěšné. Podobných úspěchů bohužel

nedosahuje v otázkách diplomacie veřejné, což lze podložit faktem, že jen velmi nízké procento světové populace se s pojmem EUNIC setkala a dokáže jeho činnost vysvětlit, i přesto, že byl založen na myšlence stát se neoficiální kulturní institucí v rámci Evropské unie, kde se kulturní činností oficiálně zabývá jen Evropská komise a její DG pro vzdělání a kulturu. Komunikační strategie klastrů působících v různých státech je většinou také nedostačující, jako nezisková organizace nemá dostatečné finanční prostředky, které by takovou činnost podpořily. EUNIC Global se sídlem v Bruselu, který zaštiťuje světové klastry, sice disponuje určitými finančními prostředky – ty ale bohužel poskytuje projektům v zemích mimo EU. Z osobní zkušenosti mohu potvrdit, že ani Brusel, město zřízení celé platformy není dostatečně informováno o EUNIC aktivitách a jeho klastrech. Skutečnost se mi potvrdila během několika měsíčního pobytu v hlavním evropském městě, kdy jsem o EUNIC a jeho aktivitách ani jednou nezaslechla. Výše zmíněné tedy bohužel svědčí o velmi špatné komunikační strategii celé platformy. Letošním rokem EUNIC Global zřídil strategickou pracovní skupinu zaměřenou na problematiku evropských klastrů s cílem podpořit jejich fungování v Evropě a nalézt řešení, jak jejich aktivity finančně podpořit. Nadnárodní diplomacie, v rámci níž je EUNIC aktivní, je v současné situaci, kdy do Evropy přichází tisíce migrantů, velmi důležitá a zásadní v propagaci evropských hodnot, které se díky měnící se struktuře populace nesmí dostat do pozadí nebo úplně zaniknout.

Jak jsem uvedla v poslední kapitole, zkoumané státy vykazují velký počet projektů různé tématiky, které se staví na příhraniční podpoře různých partnerů a sponzorů. Podílení se na společných projektech dané státy spojuje a otevírá nové možnosti pro budoucí spolupráci, se kterou bude zajisté souviset i zlepšení česko-rakouských vztahů, které si současní ministři zahraničních věcí Lubomír Zaorálek a Sebastian Kurz podepsáním dohody v roce 2014 stanovili. Ve smyslu zhodnocení na jaký typ diplomacie oba ministři ve svém programu cílí, je odpověď po zpracování diplomové práce více než jasná – oba státy využívají jak spolupracující, tak konkurenční diplomacie, kdy jim právě kombinace obojího umožňuje dosáhnout jak národních, tak nadnárodních společných cílů.

Závěrem lze oba státy v rámci kulturní diplomacie zhodnotit za úspěšné, i přesto, že se Rakousko propagaci svých kulturních hodnot věnuje přeci jen o poznání více a komunikace s veřejností dosahuje také lepších výsledků. Rakousko se dále v zahraničí prezentuje vyšším počtem kulturních institutů a do oblasti kultury investuje více finančních prostředků, než je tomu v případě České republiky. Publikovaný článek, který

byl letos v březnu vydán v periodiku Respekt, uvedl informaci o městě Vídeň, které již po několikáté získalo titul nejlepšího města pro život. Ne nadarmo se místní obyvatelé cítí spokojeni s kvalitou ne jen v ekonomicko-sociálních oblastech, ale především v oblastech spojených s kulturou, kdy vídeňská radnice svým občanům většinou bezplatně nabízí pestrý kulturní program po celý rok, na jehož realizaci vynakládá ročně 19 miliard korun, což představuje dvakrát vyšší částku, než kterou disponuje Ministerstvo kultury na aktivity v rámci celé České republiky. Díky svému několikaměsíčnímu pracovnímu pobytu v diplomatické a kulturní sféře ve Vídni mohu publikovanými informacemi podloženou situaci objektivně posoudit a konstatovat, že Vídeň, hlavní město Rakouska, si udělené prvenství s přihlédnutím na kulturní dění rozhodně zaslouží.

Prameny

Literatura

BÁTORA, Jozef. *Public Diplomacy Between Home and Abroad: Norway and Canada. The Hague Journal of Diplomacy, Vol. 1 (March 2006), No. 1.* The Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 2006.

BERRIDGE, Geoff. *Diplomacy: theory and practice. 4th ed. New York: Palgrave Macmillan*, 2010, xv, 282 p. ISBN 978-023-0229-594.

Česká republika a Rakousko v sjednocující se Evropě II: Österreich und die Tschechische Republik im sich vereinenden Europa II: konference 8. - 9. listopadu 2001, konferenční centrum Štiřín. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2003, 276 s. ISBN 80-86506-31-2.

CIHELKOVÁ, Eva a kol. *ČR - Rakousko: možnosti a limity vzájemné spolupráce: vědecký projekt z oblasti mezinárodních vztahů pro rok 2003-2004 : RB 6/4/03 : Ministerstvo zahraničních věcí ČR*. Praha: Oeconomica, 2004. ISBN 978-802-4508-276.

HEY, Jeanne A. *Small states in world politics: explaining foreign policy behavior*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2003, x, 230 p. ISBN 15-558-7943-8.

KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2012: Středoevropský rozměr české zahraniční politiky*. Praha, 2013. ISBN 978-80-87558-12-6.

KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2013: analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2014. ISBN 978-80-87558-19-5.

KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2014: analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2015. ISBN 978-80-87558-22-5.

KOTYK, Václav a Miloslav HAD. *Malé země, velcí sousedé*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1998. Problémy zahraniční politiky. ISBN 80-858-6457-6.

MELISSEN, Jan. *The new public diplomacy: soft power in international relations*. New York: Palgrave Macmillan, 2005, xxiv, 221 p. ISBN 978-140-3945-167.

PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 202 s. ISBN 978-807-3801-250.

TESAŘ, Filip. *Můžeme, chceme, dokážeme?: česká ekonomická, veřejná a kulturní diplomacie a Balkán*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2013, 218 s. ISBN 978-80-8755-809-6.

TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: francouzská zkušenost*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008, 128 s. ISBN 978-808-6506-739.

Periodikum

RESPEKT: My žijeme v Praze. Praha: Economia, a.s., 2016, **XXVII**(10/2016). ISSN 0862-6545.

Akademické práce

DRULÁK, Petr. *Mezinárodní politika: Co dělat, když jste malý*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1997.

PETERKOVÁ, Jana. Mezinárodní vztahy*: Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, v. v. i. (ÚMV), 2008, č. 2. ISSN 0323-1844. Dostupné z: http://mv.iir.cz/article/view/296

STAMATOUDI, I. *Mediation and cultural diplomacy*. Museum International. 61, 1/2, 116-120, May 2009. ISSN: 13500775.

ŠUMPICHOVÁ, Romana. *PŘEDSEDNICTVÍ ČESKÉHO CENTRA VÍDEŇ V KLASTRU EUNIC AUSTRIA: Česká centra*. Praha, 2014. Projekt studentské stáže. Vysoká škola ekonomická v Praze. Vedoucí práce Ing. Jana Peterková, Ph. D.

Internetové zdroje

BRITISH COUNCIL. EUNIC GLOBAL [online]. 2012 [cit. 2014-08-14]. Dostupné z:http://www.britishcouncil.org/cz/czechrepublic-projects-eunic.htm

Bunderministerium für Europa, Integration und Äußeres: Auslandskulturkonzept 2015 - 2018 [online]. Wien, 2015 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: https://www.bmeia.gv.at/europa-aussenpolitik/auslandskultur/auslandskulturkonzept/

Bundesministerium für Europa, Integration und Äußeres: Dialogue of Cultures and Religions [online]. Wien, 2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z:

https://www.bmeia.gv.at/en/european-foreign-policy/international-cultural-policy/dialogue-of-cultures/

Bundesministerium für Europa, Integration und Äußeres: Multilateral International Cultural Policy [online]. Wien, 2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: https://www.bmeia.gv.at/en/european-foreign-policy/international-cultural-policy/multilateral-international-cultural-policy/

Bundesministerium für Europa, Integration und Äußeres: Plattform Kultur Mitteleuropa [online]. Wien, 2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: https://www.bmeia.gv.at/europa-aussenpolitik/auslandskultur/schwerpunktprogramme/plattform-kultur-mitteleuropa/

Bundesministerium für Europa, Integration und Äußeres: Welche Arten von österreichischen Vertretungen gibt es? [online]. Wien, 2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: http://www.bmeia.gv.at/botschaften-konsulate/suche-nach-oesterreichischen-vertretungen/welche-arten-von-vertretungen-gibt-es/

CzechTourism: Základní informace [online]. Praha, 2013 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: http://www.czechtourism.cz/o-czechtourism/zakladni-informace/

ČESKÁ CENTRA. O nás: Čím disponujeme [online]. 2004 [cit. 2014-08-01]. Dostupné z: http://www.czechcentres.cz/o-nas/hodnota/

Česká televize: Těžký porod i zábava pro zbytek Evropy, píší média o hledání názvu Česka [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1755825-tezky-porod-i-zabava-pro-zbytek-evropy-pisi-media-o-hledani-nazvu-ceska

Diplomatische Akademie Wien [online]. Wien, 2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: https://www.da-vienna.ac.at/en/

Dům zahraniční spolupráce: AKTION Česká republika - Rakousko [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: http://www.dzs.cz/cz/aktion-ceska-republika-rakousko/

EUNIC. About us: How EUNIC works [online]. 2006 [cit. 2014-09-03]. Dostupné z: http://www.eunic-online.eu/?q=content/how-eunic-works

EUNIC. Network: Become a member [online]. 2006 [cit. 2014-09-03]. Dostupné z: http://www.eunic-online.eu/?q=content/become-member

EUNIC. Network: EUNIC Clusters [online]. 2006, 2015 [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: http://www.eunic-online.eu/?q=eunic-clusters-europe

EUNIC: Members [online]. Brussels, 2016 [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: http://www.eunic-online.eu/?q=eunic-members

Fórum pro Česko rakouský dialog: Úvodní stránka [online]. 2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: http://www.a-cz-dialog.net/

GRUBMAYR, Alexander. BMEIA. Rakouské velvyslanectví v Praze: Předmluva rakouského velvyslance v České republice [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: http://www.bmeia.gv.at/cs/praha/o-nas/

Hlídací pes: Konečně ve světě prosadíme název Czechia, dohodli se po dvaceti letech politici [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: http://hlidacipes.org/konecne-ve-svete-prosadime-nazev-czechia-dohodli-se-po-dvaceti-letech-politici/

Interreg V-A Rakousko-Česká republika: O programu [online]. 2015 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: http://www.at-cz.eu/cz/o-programu/o-programu

Komensky Schulverein. Komensky [online]. 2014 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: http://www.komensky.at/

KURZ, Sebastian. Bundesministerium für Europa, Integration und Äußeres: Auslandskulturkonzept 2015 - 2018 [online]. Wien, 2015 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: https://www.bmeia.gv.at/europa-aussenpolitik/auslandskultur/auslandskulturkonzept/

Ministerstvo kultury ČR: Zahraničí - Koncepce účinnějšího působení Ministerstva kultury České republiky ve vztahu k zahraničí na léta 2013 - 2018 [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: http://www.mkcr.cz/cz/zahranicni-vztahy/koncepce-ucinnejsiho-pusobeni-ministerstva-kultury-ceske-republiky-ve-vztahu-k-zahranici-na-leta-2013---2018-191411/

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR: Cestovní ruch [online]. Praha, 2012 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Cestovni-ruch

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky: Zasedání Česko-rakouské smíšené komise [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/zasedani_cesko_rakouske_smisene_komise.html

Ministerstvo zahraničních věcí ČR: Ministr Zaorálek v Linci: Důkladná ochrana vnějších hranic EU je nutná [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tiskove_zpravy/x2015_08_21_ministr_zaoralek_jednal_s_rakouskym.html

Ministerstvo zahraničních věcí ČR: Ministr Zaorálek ve Vídni: Začínáme novou etapu našich vztahů [online]. Praha, 2014 [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tiskove_zpravy/x2014_04_03_ministr_zaoralek_navstivi_rakousko.html

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VZTAHŮ SLOVENSKÉ REPUBLIKY. Platform Culture Central Europe [online]. 2014 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: http://www.foreign.gov.sk/en/ministry/ministry-platform_culture_central_europe

NEW EUROPE: Czech leaders, including president Milos Zeman, Prime Minister Bohuslav Sobotka and speakers of both chambers of Parliament endorsed the new name [online]. Brussels, 2016 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: https://neurope.eu/article/czech-republic-will-soon-called-czechia/

Österreich Institut: Über uns [online]. Prag, 2014 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: https://www.brno.oesterreichinstitut.cz/de/ueber-uns/

Österreich Werbung [online]. Wien, 2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: http://www.austria.info/at

Plattform Kultur Mitteleuropa: Übersicht der Plattform-Großprojekte 2001-2015. Europa Integration Äusseres Bundesministerium Republik Österreich [online]. Wien, 2015 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: https://www.bmeia.gv.at/europa-aussenpolitik/auslandskultur/schwerpunktprogramme/plattform-kultur-mitteleuropa/

Rakouské kulturní fórum Praha: Historie [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: http://www.rkfpraha.cz/o-nas/historie/

Rakouské kulturní fórum Praha: O nás [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: http://www.rkfpraha.cz/o-nas/

Tschechisches Zentrum Wien: Über uns [online]. Wien, 2015 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: http://wien.czechcentres.cz/ueber-uns/

Ústav mezinárodních vztahů Praha: Mezinárodní politika. JUNGBAUER, Radomír. Ústav mezinárodních vztahů Praha [online]. 2011 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: http://www.iir.cz/article/druhy-soudobe-diplomacie

Jiné zdroje

Alexander, L.G, Bennett A. (2005), Case studies and theory development in the social sciences, 4 edition, MIT Press

AUSLANDSKULTURKONZEPT 2015: MASSNAHMEN ZUR ERREICHUNG DER ZIELE DER ÖSTERREICHISCHEN AUSLANDSKULTURPOLITIK. Wien: Bundesministerium für Europa, Integration und Äußeres, 2015.

Botan, C.H., Hazleton V. (2006) Public Relations Theory II, Routledge

Cummings, Milton C. Jr. *Cultural Diplomacy and the United States Government:* A Survey, Washington, D.C: Center for Arts and Culture, 2003

DRULÁK, P. Úvahy nad českou zahraniční politikou. (Diskusní materiál k setkání Sdružení Lípa, 10. – 12. 11. 2000 v Českém Krumlově). Dostupné z: www.lipa.cz/case_lipa_IX_drulak.doc

Grigorescu, A., & Fawaz, A. Z. (2014). Public diplomacy. Valahian Journal of Economic Studies, 5(1), 103-110. Retrieved from http://search.proquest.com/docview/1672598477?accountid=17203

KUTA, Ing. Mgr. Martin. POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. Parlamentní diplomacie jako prvek víceúrovňové diplomacie: Zahraniční aktivity parlamentu jako doplněk zahraniční politiky [online]. 2013, 15 s. [cit. 11-03-2015].

Ministerstvo kultury ČR. In: 1 Koncepce účinnějšího působení Ministerstva kultury České republiky ve vztahu k zahraničí na léta 2013 - 2018: Priority účinnějšího působení Ministerstva kultury České republiky ve vztahu k zahraničí [online]. Praha, 2013, s. 53 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: http://www.mkcr.cz/assets/zahranicni-vztahy/Zahranicni-kulturni-politika.pdf

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. Zpráva o zahraniční politice České republiky 2010: Regionální partnerství [online]. 2010 [cit. 2015-03-12]. ISBN 978-80-7441-002-4.

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. Česká republika a regionální spolupráce: Regionální partnerství. Praha, 2009. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/72918/CRaRegionalniSpoluprace.pdf

PAJTINKA, Erik. Medzinárodné Vztahy: CULTURAL DIPLOMACY AND ITS ORGANIZATIONAL AND INSTITUTIONAL MODELS IN SELECTED STATES [online]. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave Fakulta medzinárodných vzt'ahov, 2015 [cit. 2016-03-06]. ISSN 13361562. Dostupné z: http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/1691220627?accountid=17203, s. 111 – 122.

Pamment, J. (2013), New Public Diplomacy in the 21st Century: A Comparative Study of Policy and Practice, Routledge

Ross, C. (2003), Pillars of public diplomacy: grappling with international public opinion, Harvard International Review, vol. 25, no. 2, p. 22-27, https://www.questia.com/library/journal/1G1-105643330/pillars-of-publicdiplomacy-grappling-with-international, Accesed on September, 6, 2014

Sadri, H., Flammia M. (2010), The Role of Digital Media in Empowering Individuals: Public Diplomacy, the Blogosphere, and the Digital Divide, Proceeding of the Politics and Information Systems Technologies and Applications (PISTA) Conference, Orlando, Florida, 29 June - 3 July 2010, http://www.iiis.org/CDs2010/CD2010SCI/PISTA_2010/PapersPdf/PA601UL.pdf, Accesed on August, 28, 2014

Servaes, J. (2012), Soft power and public diplomacy: The new frontier for public relations and international communication between the US and China, Public Relations Review, vol. 38, no. 5, p. 643-651

Soroka S.N. (2003), Media, public opinion, and foreign policy, Harvard International Journal of Press/Politics, vol. 8, no. 1, p. 27-48

Steinberg G.M. (2006), Soft powers play hardball: NGOs wage war against Israel, Israel Affairs, vol. 12, no. 4, p. 748-768, http://ngomonitor.org/data/images/File/Steinberg_Soft_Powers_Play_Hardball_1006.pdf, Accesed on September, 02, 2014

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Oficiální názvy a počty kulturních institutů vybraných států

Seznam příloh

Příloha č. 1: Interview s Janem Sechterem, českým velvyslancem v Rakousku

Příloha č. 2: Interview s Martinem Kraflem, ředitelem Českého centra Vídeň

Příloha č. 1: Interview s Janem Sechterem, českým velvyslancem v Rakousku

- Jak dlouho působíte ve funkci diplomata?
  Ve funkci diplomata působím od roku 1993. Začátkem devadesátých let jsem nastoupil na Ministerstvo zahraničních věcí ČR, kde jsem strávil dva roky na juniorské pozici na Odboru kulturních a krajanských vztahů MZV ČR v Berlíně. Následně poté, v letech 1995 – 2000, jsem v Berlíně působil jako tajemník pro tisk, kulturu a politiku pobočky Velvyslanectví ČR a od roku 2002 do roku 2007 jsem vykonával funkci rady-vyslance/zástupce velvyslance ČR v Německu. Mezi lety 2007 – 2008 jsem se jako výkonný tajemník Mezinárodního výboru pro připomínku, výzkum a vzdělávání o holocaustu věnoval agendě s tím spojené a od roku 2008 jsem započal svou úspěšnou diplomatickou dráhu v Polsku, na kterou velmi rád vzpomínám. Od roku 2013 působím jako velvyslanec v Rakousku.

- Co vás k diplomacii přimělo?
  Přiměla mne doba, která danou možnost nabízela, kdy se ze zahraniční služby skrze lustrační zákon, ale i další předpisy, které vyjadřovaly nespokojenost s příliš vysokým počtem agentů nasazených do diplomatické služby, začalo vysoké procento diplomatického sboru v letech 1991 – 1992 propouštět a tím pádem se tvořila nová pracovní místa. Hlavním záměrem tehdejšího ministerstva zahraničních věcí byla téměř kompletní obměna diplomatického sboru. V tu dobu se již demokratická Česká republika rozhodla dát šanci mladým absolventům vysokých škol ovládající dva světové jazyky a já se rozhodl do daného několikakolového výběrového řízení přihlásit. Tehdy jsem byl stále ještě studentem ekonomické fakulty Vysoké školy zemědělské v Praze.

- Jaká zkušenost pro Vás byla v rámci působení v diplomatických kruzích doposud nejzajímavější?
  Každé působení mne obohatilo, nepůsobil jsem jen v rámci bilaterální diplomacie, ale také i v rámci té multilaterální, což jsem na začátku rozhovoru uvedl na příkladu mezinárodní organizace v rámci Holocaustu. Nejzajímavější na tom je, že to celé je systém logické stavebnice, člověk sbírá zkušenosti, které na sebe navazují a dávají smysl. Nejen že vycházíte ze zkušeností, ale zároveň se neustále učíte.

- Bylo Vaším zájmem diplomaticky proniknout do struktur EU?
  Evropskou unii jsem si prožil v reálu členských zemí, které jsou pro Českou republiku velmi důležitými partnery ať už v rámci koaliční či opoziční strany. Unie za dobu mé působnosti na zahraničním zastoupení ČR prostupovala všechny agendy, na kterých jsme tehdy pracovali. Během svého pracovního pobytu v Německu jsem byl součástí období, kdy se neúspěšně protlačená Ústavní smlouva EU překlápí na již všemi členskými státy odsouhlasenou Lisabonskou smlouvu a v Polsku se tehdy za dob mého mandátu ve Varšavě diskutovalo o Visegrádu. O spolupráci vně evropských institucí jsem spíše neuvažoval, a to především z toho hlediska, že instituce jsou již vzdálené od konkrétních věcí, na kterých mohu ve svém postavení pracovat nyní a jedná se spíše o zprostředkovanou věc, tedy tzv. procedurální diplomacii.

- Kteří aktéři veřejné a kulturní diplomacie se dle Vašeho názoru nejvíce osvědčují a mají nejlepší výsledky za hranicemi našeho národního státu? – když porovnáme velvyslanectví, Česká centra, CzechTourism.
  Nejefektivnější je, když všechny instituce působící v zahraničí dokážou prezentovat zemi tak, aby byla jasná, pochopitelná a sympatická pro dané území, kde se prezentuje. Například v Německu, kde jsem působil, instituce nespolupracovaly tak, jak by se od efektivní spolupráce očekávalo. Navíc v Německu, jako v jedné z mála zemí, působí více než jen jedno České centrum – poté je tedy koordinace aktivit o to náročnější. Naopak ale ve Varšavě a ve Vídni byla a je forma spolupráce velmi významnou a efektivní. Specializace je nenahraditelná, instituce by měly být v zahraničí co nejvíce synergické, i přesto že se na domácím území příliš nedaří. Určitá svébytnost jednotlivých institucí je důležitá a s určitou specializací těchto institucí lze docílit mnohem více, než kdyby instituce pracovaly pod jedním útvarem, kterému by právě to portfolio specializací na určité oblasti chybělo. Porovnám-li Polsko a Rakousko, tak lze konstatovat, že v Rakousku je prezentace české kultury snazší, jelikož rozloha území je menší než v Polsku, tudíž komunikace na celém území je mnohem reálnější. V rámci zhodnocení zájmu o naši zemi s přihlédnutím k těmto dvěma státům, zájem rakouských lokálních obyvatel je o poznání vyšší.

- O Vídni a celkově o rakouské diplomacii se tvrdí, že patří, co se diplomacie týče, mezi prioritní země. Jaký názor na to máte Vy? Byla i pro Vás Vídeň prioritní zemí, kde jste chtěl pracovně působit?

  Ano, máte pravdu, Rakousko spadá pod země se zvláštní politickou důležitostí. Když se blížil konec mého mandátu ve Varšavě, kde mi byl za zásluhy dokonce udělen nejvyšší stupeň ocenění v rámci diplomatické hodnosti, byla mi nabídnuta stejná pozice v Bělehradu. Již jsem se učil místní jazyk, abych byl co nejlépe připraven, když do toho přišla druhá nabídka, zda bych nakonec nešel řídit úřad do Vídně, který byl mimo jiné kvůli politickým neshodám celý rok bez zastoupení, což samozřejmě nebylo dobrou reklamou pro český stát. Na nabídku jsem samozřejmě kývnul.

- Jaký náhled máte na společnou diplomacii ve vztahu ČR - Rakousko? Je vzájemná zahraniční politika stále ovlivněna problematikou Benešových dekretů? Usiluje se o posílení a zlepšení bilaterálních vztahů?

  I přesto, že se jedná v rámci Benešových dekretů o historii, zahraniční politika tím stále samozřejmě ovlivněna je. Právě tato dvě témata blokovala jednání a agendy ministerstev nebyly propojené. Rokem 2012 se však situaci začala zlepšovat, znovu se do oběhu dostaly zablokované dohody, začaly fungovat pracovní skupiny na různé agendy a zanedbaný česko-rakouský vztah se konečně začal napravovat a já jsem velmi rád, že u dané nápravy mohu od svého nástupu, resp. od roku 2013, být. Oné komentuji i v rámci Koncepce působení vedoucího zastupitelského úřadu v Rakousku, kterou Vám dávám k pročtení a využití pro Vaši diplomovou práci.

  Rakousko, jako příklad malé země, je velmi zdatnou zemí, která se prosadila v mezinárodních organizacích ne pouze ve smyslu vysokého počtu obsazení různých pracovních pozic, ale také přilákáním hlavních sídel těchto organizací na své území. V dobrém slova smyslu zmezinárodnily svou zahraniční politiku, měnící se koncept neutrality (která není absolutní) je přetransformován do svobody nebýt ve vojenském paktu. Jelikož Rakousko neprošlo v minulosti takovými změnami jako Česká republika, je tedy pochopitelné, že se v rámci diplomacie nachází na vyšší pozici. Rakousko velmi obdivuji za to, že neutralitu vzali jako výhodu a šanci udělat něco pro sebe samé a svět zároveň.

  Naopak Česká republika byla satelitní zemí v bloku bez samostatně myslící diplomacie, kdy se muselo vše projednávat s Moskvou. I přes české úspěchy, kdy ČR

stála u zrodu OSN nebo byla součástí mírových smluv po 2. světové válce, následoval obrovský úpadek a česká diplomacie hledala svou pozici až do roku 1989.
I přesto, že se jedná o konfliktní minulost, operativa v mezinárodních vztazích nesmí být tímto jevem v žádném případě blokována – pokud by se tak stalo – řešila by se minulost skrze přítomnost, což by se stávat nemělo. Pouze v případě neuzavřených situací táhnoucích se z minulosti, by otázka zabývání se daného problému byla relevantní. V rámci Benešových dekretů se bohužel i v současnosti setkáváme s názory, které na nedořešení stále upozorňují a přesvědčeně volají po otevření této problematiky – ačkoliv ze strany ČR neexistuje žádná povinnost odškodňovat sudetské Němce, kteří již v minulosti dostali výplaty z Německa. Vezmeme-li v úvahu vyřešení této finanční situace, lze poté mluvit pouze o morálním požadavku, který vyzývá k tomu otázkami se opět zabývat.

- Byl nebo je nějaký koncept takové nápravy daného projektu?
  V rámci nápravy se snažíme daný problém dnes a denně prezentovat skrze prezentace knih, diskuze, aj. Jiří Gruša, někdejší český velvyslanec v Rakousku, který zde působil v těch nejtěžších časech, se snažil v této rovině působit, kdy problém nazval problémem komunikačním.
  Momentálně se pracuje na vydání dvojjazyčné publikace s názvem Učebnice dějepisu, která by se měla stát pomůckou do škol, díky níž se děti budou učit reformy a další milníky z názorů obou států. Na publikaci, která by měla za rok vyjít, pracuje 10 - ti členný tým.

- Jak se podle Vás změnila veřejná a kulturní diplomacie ČR a Rakouska za posledních 10 let?
  Rakouská kulturní diplomacie prováděná Rakouským kulturním fórem je jak v Berlíně, tak v Polsku velmi silným centrem postaveným na jednoduchých zásadách, kdy Rakousko jako kulturní země má co nabídnout svým potencionálním návštěvníkům. Cílem tedy není vývoz rakouské kultury do zahraničí, ale získat zájem o zemi jako takovou, kterou budou chtít návštěvníci navštívit osobně, a to nejen z důvodu zimních radovánek, ale i v rámci kulturního dědictví.
  Touto politikou ještě česká kulturní diplomacie bohužel nedisponuje, a aby daného docílila, musí podobné sympatie nejprve vzbudit. V podstatě všechny akce pořádané Českým centrem ve Vídni mají tento komponent, jedná se však o dlouhodobý vývoj. I

přesto, že české instituce propagující kulturu nedisponují vyššími finančními prostředky, změna veřejné a kulturní diplomacie se pomalu ale jistě stává více úspěšnou. Co bych české veřejné a kulturní diplomacii vytknul je, že se v Praze snaží neustále vymyslet nějaký „super" model. Instituce, které by spolu měly kooperovat, se dohadují a paradoxně Ministerstvo kultury ČR si stále nedokázalo najít cestu k Českým centrům, které v zahraničí působí hlavně z důvodu propagace kultury, což spadá pod agendu daného ministerstva.

- Co obdivujete na rakouské diplomacii ve srovnání s tou českou a proč?
  Chvályhodné aktivum je, že rakouští velvyslanci nikdy nejsou ignoranty své kultury, a na kulturní prezentaci své země v zahraničí staví velkou část své práce. Aby tento koncept fungoval i v jiných státech, nutným předpokladem pro úspěch je trénink těchto zástupců, kteří by měli mít co nejširší záběr v daných agendách a uměli jej efektivně prezentovat. Výhodou Rakušanů je, že zavedený systém spadá pod tradice a tak je pro ně součástí jejich práce připravovat si kulturní program ještě před příjezdem do hostitelské země.
  Dobrým příkladem ze strany Rakouska je reklama rakouských železnic ÖBB, které oslovili Karla Gotta, aby s nimi natočil reklamu, kdy se Rakušané v rámci servisu vlakových linek ÖBB zajedou podívat do Prahy.

- Jaký stát ze střední Evropy dle Vás provádí nejvíce podobnou veřejnou diplomacii v porovnání s tou českou?
  Česká veřejná diplomacie se inspirovala německým kulturním a jazykovým institutem zvaným Goethe-Institut. Česká centra jsou samostatným prvkem, která není nijak ovlivňována velvyslanectvími, která operují ve stejné zemi jako daná centra. Je to tedy model kultury, který je nezávislý na vládě. V rámci volby ředitelů Českých center má velvyslanec, který s ním bude v budoucnu po dobu své působnosti komunikovat, jen malé hlasovací právo na výběr. Rozdíl mezi německou strukturou vedení kulturních institutů ve srovnání s tou českou či rakouskou spočívá v tom, že ředitelům německých institutů nejsou udělovány diplomatické hodnosti.

- Jaký je Váš názor na veřejnou diplomacii malých států v porovnání s těmi velkými?
  Nežli velikost státu je spíše stěžejní postavení kultury v historii. V tomto pojetí hraje Rakousko velkou roli ve veřejné a kulturní diplomacii. Co se týče financování kultury - i přesto, že vláda neposkytuje potřebnou finanční základnu, je zde stále možnost využití soukromé podpory.

- Jak nahlížíte na multilaterální diplomacii v mezinárodním (evropském) pojetí v rámci Visegrádského uskupení a Regionálního partnerství?
  Visegrádské uskupení je přirozené uskupení, kde se mezi politiky najdou společné zájmy, na kterých se poté dále staví. Avšak snaha uplatnit kulturu skrze Visegrád není bohužel na pořadu dne a jediná možnost jak za pomocí uskupení V4 kulturu podpořit je čerpání dotací z tzv. Visegrádského fondu, který podporuje export kulturních témat do zahraničí. Fond se zabývá tím, čemu se tedy politici na ministerské úrovni nevěnují. Visegrádský fond vznikl jako nástroj zkusit si potvrdit hypotézu, zda k sobě dané čtyři země mají historicky a kulturně blízko, či nikoliv – pokud tomu tak je, nevládní organizace mají šanci koordinovat společné projekty za finanční podpory fondu. Nejužší spolupráce ČR je se Slovenském, poté Polskem – Maďarsko jako poslední hráč V4 je spíše neaktivním přispívatelem, což vnímám jako škodu a velkou nevýhodu, protože právě členství v takto malé organizaci je pro něj jedinou možností, kde se lze projevit a prosadit své zájmy. V rámci Regionálního partnerství je nejaktivnějším hráčem Rakousko, které důležitost dané platformy klade na vysokou příčku.

- Jak nahlížíte na multilaterální diplomacii v nadnárodním pojetí? Na mysli mám působnost klastru EUNIC Austria, kterému na území Rakouska momentálně předsedá ČC Vídeň.
  Každá mezinárodní organizace by měla být podrobena nějaké evaluaci, k čemu je výhodná a jaké výsledky přináší. Otázka, zda je efektivní spolupráce daných institutů na daném území? Dle mého názoru je nakonec jen pár zemí, které opravdu participují. Nicméně takovou formu kooperace shledávám užitečnou, a to z důvodu pravidelného scházení se a tím spjaté informovanosti všech evropských institutů, které na daném území zastupují své země. Nutno dodat, že větší smysl by taková platforma mohla mít na území, jejichž země ještě do EU nevstoupily, pro ty by vzájemná komunikace mohla nabývat většího významu. Z principu je však EUNIC dobrou myšlenkou i v zemi EU,

která je v kultuře velmi silnou, jako to platí právě pro Rakousko. Na multilaterální diplomacii nahlížím tak, že je určitou funkcí národní diplomacie - pokud má zvýšit vliv na mezinárodní scéně.

- Jak hodnotíte zájem rakouských občanů o českou kulturu?
  Dle statistik v České republice ročně přenocuje více jak 200 tisíc rakouských turistů, každým rokem se počet navyšuje v průměru o 10 tisíc. Zájem se projevuje i ze stran mladých studentů, kteří do ČR jezdí za studiem. Na 7 tisíc dětí se v Rakousku dobrovolně učí český jazyk. Díky viditelnému zájmu je na tomto území, v porovnání s Německem, mnohem snazší provádět veřejnou a kulturní diplomacii.

- V závěrečné otázce bych se Vás zeptala na Váš názor na rakouského ministra zahraničních věcí, který se zdá být i přes svůj nízký věk velmi úspěšným a rakouskou zahraniční politiku vede zajisté tím správným směrem.
  Rakouský ministr zahraničních věcí Sebastian Kurz je nesmírně vnímavý člověk, kterého velmi respektuji, a je pro mne zároveň velmi inspirativní osobností. Má smysl pro zeptání se, zajímá se o lidi a věci kolem sebe, ne jen o koncepce. Momentálně se na rakouském MZV připravuje nový koncept toho, aby každý rakouský občan věděl, k čemu rakouská diplomacie slouží, a ne jen kam se má obrátit, když ztratí pas.

Příloha č. 2: Interview s Martinem Kraflem, ředitelem Českého centra Vídeň

- Po několikaletém působení po boku tehdejšího prezidenta Václava Havla jste se rozhodl pro oblast kultury a diplomacie. Co Vás k danému rozhodnutí vedlo, když jste dříve působil v mediální sféře?

  Česká centra jsem znal již z dřívějška, když jsme s Václavem Havlem jezdili na státní a pracovní návštěvy po celém světě a už tenkrát mne ta práce přitahovala, protože je to kombinace loajální PR agentury pro Českou republiku, prestižních a výjimečných kulturních hodnot v zahraničí a propojování kulturních, společenských a vědeckých institucí. Zároveň je to také dobrý networking pro mladé lidi. Daná kombinace mi přišla jako dobrý koncept, který dává smysl a zároveň doplňuje politickou diplomacii. Impuls spolupráce s ČC přišel v době, kdy jsem pracoval v médiích už přes 10 let a kdy jsem dostal titul mluvčí roku. Tehdy se všichni tvářili, že jsem již na vrcholu své kariéry, ale jelikož jsem se chtěl stále učit novým věcem, myšlenka udělat ve svém životě změnu směřovala právě ke spolupráci s ČC. Pan prezident a někteří kolegové na ministerstvu si mysleli, že se stanu spíše kariérním diplomatem, to mne ale nikdy nelákalo.

- Česká centra jste měl možnost zastupovat v německy mluvících zemích a zároveň zemích, které s Českou republikou sousedí. Jak byste zhodnotil přístup Českých center vůči sousedním státům, které by pro Českou republiku měly být zeměmi prioritními, a to hlavně z důvodu vyšší pravděpodobnosti návštěvnosti naší země německými a rakouskými turisty?

  Z mého pohledu jsou dané země prioritními a určitě důležitými partnery. Když se podíváme na realitu, tak v případě Německa tomu tak bylo vždycky, za to v případě Rakouska se tomu tak stalo teprve před pár lety. V době mého příchodu do Vídně na pozici ředitele Českého centra byla situace nejistá a uvažovalo se dokonce o jeho zavření. S mým nástupem jsem představil koncept činnosti, který se při výběrovém řízení ukázal jako zajímavý a již po prvních dvou letech přinesl své výsledky – ne, že by to bylo rozhodující, ale přispěli jsme k tomu, že jsme bráni jako strategická země a jako strategické České centrum. To, že se EUNIC Austria stal pod mým vedením jedním z nejaktivnějších klastrů vůbec nebo také to, že mi byla nabídnuta spolupráce s EUNIC Global částečně svědčí o tom, že práce ve Vídni má nějaký smysl a zároveň to dává dobrý feedback pro Česká centra.

Propagaci ČR považuji v Německu za velmi důležitou, jelikož Německo je jedna z nejsilnějších zemí Evropy a my jsme perla v moři, je z naší strany nutné neustále se připomínat. Naopak tomu je u Rakouska, kdy mi propagace nepřijde nutná, nýbrž přirozená, protože společná historie, kultura a podobná mentalita obou národů tomu nahrává. Zároveň nutno podotknout, že Rakušané o nás Češích a naší kultuře vědí bezpochyby mnohem více než Němci.

- Co si myslíte o propagaci české kultury v zahraničí? Snažíte se jako ředitel Českého centra spíše seznamovat zájemce o českou kulturu v dané zemi působení daného centra anebo apelujete na zvýšení zájmu o ČR jako celek a nabádáte skrz akce pořádané centrem českou zemi navštívit osobně?
  Naší činností bychom rádi dosáhli obojího, přičemž o to druhé se snažíme spíše v regionech, to znamená ve spolkových zemích v Rakousku a ve švýcarských kantonech. Povědomí o České republice je většinou v hlavních městech dobré, ale čím více se od nich vzdalujeme – v rámci Rakouska čím jižněji - povědomí o ČR klesá, na to musíme brát ohledy.
  Činnost ČC by se měla propojovat a být v synergii se zastupitelstvím, CzechTrade a CzechTourism – tedy institucemi, které v Rakousku ČR zastupují.

- Česká centra jsou inspirována německým stylem, Goethe-Institutem v tom smyslu, že jsou samostatným prvkem nezávislým na vládě. Vy, jako ředitel ČC to určitě vnímáte pozitivně, když máte možnost plánovat agendu událostí dle svého vlastního uvážení. Jsou ale i tak témata, kterých se musíte držet nebo která musíte do svého seznamu akcí zařadit, i přesto že je nepovažujete za důležitá/zajímavá pro místní cílové publikum?
  Jelikož jsme příspěvkovou organizací MZV, jsme součástí zahraniční politiky a na vládě tedy závislí jsme, a to v rámci rozpočtu, který je vládou na zahraniční politiku určen. Nezávislost je pouze v rozhodovací rovině, kdy je v rámci agendy každý ředitel zodpovědný za dramaturgii svého centra. I přesto, že konkrétní rozhodnutí je přenecháno ředitelům samotným, dostávají určitá doporučení, ústředím ČC jsou stanovena daná roční témata a existují také projekty vázané spoluprací Visegrádu atd.

- Většina ředitelů evropských kulturních institutů má diplomatickou hodnost, vidíte v tom v rámci své pracovní pozice výhody? Myslíte si, že titul má vliv na komunikaci s výše postavenými politickými osobnostmi, kteří mohou být nápomocni v otázkách propagace české kultury v zahraničí?
  Diplomatická hodnost má v rámci naší pozice velké výhody, usnadňuje to jednání s partnery a umožňuje komunikaci s významnými osobnostmi, řediteli galerií, muzeí, ke kterým bychom se za jiných okolností nemuseli dostat. Zároveň to přináší i finanční výhody, protože jako diplomaté můžeme pro Česká centra dostat zpět daň z přidané hodnoty.

- Propagace kultury je samozřejmě spojena i s financemi, kdyby byla možnost financovat Česká centra více, co by bylo podle Vás vhodné a efektivní do činnosti řízení center zakomponovat?
  V rámci navýšení rozpočtu Českých center bychom mohli pracovat kvalitněji v rámci zlepšení PR a marketingu – právě dané by bylo vhodným nástrojem, jak oslovit a získat zájem širšího publika.

- V roce 2013 vyšla Mediální strategie Českých center. Osvědčila se její funkčnost a daří se dosáhnout stanoveného cíle?
  Strategie se osvědčila jen z části, protože hlavní tvůrce strategie, kolegyně, která ze zdravotních důvodu svou pozici opustila, a její místo zůstalo dlouho neobsazené, byla hlavním koordinátorem, který se na projektu aktivně podílel. Po jejím odchodu chyběl její dohled, což se na konečném výsledku projektu projevilo.
  ČC si ve strategii kladla za cíl být dobře fungující PR agenturou ČR, což se nám dle mne doposud daří. Ve strategii se kladl velký důraz na networking, kreativní průmysl, inovace ve vědě a technice. Daného se snažíme docílit, ale v posledním bodu narážíme na nedostatek projektů, kterými bychom se měli prezentovat, což v nás vyvolává otázku, zda si takové projekty máme iniciovat sami - na to nám ale bohužel chybí finanční prostředky. Nicméně projekt se dále vyvíjí a má dle mého názoru určitě smysl.

- Jak byste zhodnotil komunikaci a spolupráci s ostatními českými institucemi, které propagují naši zemi v Rakousku?

  CzechTourism ve Vídni rok a půl chyběl, centrála se tehdy rozhodla pobočku uzavřít a České centrum Vídeň za ně jejich práci spojenou s turistickou agendou po dobu jejich nepřítomnosti na rakouském území vykonávalo, což bez navýšení finančních prostředků a personálu nebyl jednoduchý úkol. Momentálně je CzechTourism zpět a sídlí v prostorách velvyslanectví na ne příliš pro návštěvníky a zájemce lukrativní adrese. ČC tedy stále zůstává navštěvovaným institutem i v rámci turismu, což pro nás není dobré, jelikož jejich agenda nespadá do našich programových aktivit. Shrneme-li to tedy, vykonáváme stále jejich práci, i přesto, že je pobočka CzechTourism fyzicky zpět ve Vídni. Vídeňská pobočka CzechTourism je stejně jako naše centrum zodpovědná za aktivity ve Švýcarsku.

  Spolupráce s velvyslanectvím v Rakousku je výborná. Naopak kooperace ve Švýcarsku byla nulová, to se změnilo až s příchodem nového velvyslance Borůvky, jehož zájem a záštita z jeho strany je očividná, chybí ale bohužel finanční prostředky a administrativní výpomoc při koordinaci tamních projektů.

- Jaká zkušenost s Českými centry a pobytem v zahraničí pro Vás byla doposud nejzajímavější?

  Pozitivních zkušeností je spousta, již jsem mluvil o tom, že po dva roky vedu EUNIC Austria, který je jedním z vůdčích klastrů v Evropě. Od letošního roku se aktivně angažuji v pracovní skupině zřízené EUNIC Global, zároveň mám obrovskou podporu z rakouského ministerstva zahraničí, čehož si nesmírně vážím a co beru jako velký úspěch i pro Česká centra. Samozřejmě si cením i dílčích úspěchů, které máme v rámci jednotlivých projektů – nedávno jsme organizovali výstavu české keramické umělkyně a nejprestižnější květinářství Matern umístěné v centru Vídně, které letos oslaví 100. leté výročí a kde květiny nakupuje i rakouský prezident, nás oslovilo se zájmem o spolupráci s danou českou umělkyní v rámci aranžování květin.

- O Vídni je známo, že z hlediska kulturní diplomacie patří mezi velmi konzervativní, nicméně pro diplomaty velmi lukrativní země. Jaký názor na to máte Vy? Byla i pro Vás Vídeň prioritní zemí, kde jste chtěl v rámci své funkce působit?
  Některé věci jsou dány osobně, ve Vídni jsem studoval a město si už tehdy zamiloval, cítím se v něm úžasně a nejraději bych v něm do budoucna zůstal jak z osobního, tak profesního hlediska. Vídeň jedna ze snových metropolí v Evropě, kde se dá dělat kultura - neříkám, že snadno, ale je zde pro ni velké pochopení – najdete partnery, kteří jsou ke spolupráci otevření, navíc česká kultura je velmi vítaná, je zajímavá, je tam povědomí o české kultuře a českých umělcích. Spousta institucí má jasnou strategii, vědí, co konkrétně chtějí, navazují s námi kontakty, oslovují nás samy - právě i z tohoto hlediska je pro mne radost v Rakousku pracovat.

- Jak se podle Vás změnila veřejná a kulturní diplomacie ČR/Rakouska za dobu Vaší působnosti?
  Řekl bych, že se značně zlepšila a zjednodušila příhraniční spolupráce.
  V rámci kulturní diplomacie eviduji vyšší zájem, a to především u střední a starší generace, mezi nimiž je stále nejvíce oblíbená Praha, české lázeňství a příhraniční cykloturistika. Bohužel ale u mladých lidí nenaplňujeme ten potenciál, který tam je, což je dle mého názoru ovlivněno využíváním spíše klasických komunikačních prostředků, které mladé publikum nezasahuje. Do budoucna v tom však vidím určitý potenciál a to i například díky českému hudebnímu festivalu „Colours of Ostrava", který má již dnes v Rakousku určité jméno a mohl by do budoucna přilákat širší mladistvé publikum, které by zároveň seznámil s krásami celého kraje. Tématem zvýšení evropského povědomí a kultury u mladistvých se mimo jiné chceme zabývat i v rámci EUNIC strategické skupiny pro Evropu.

- Jak byste zhodnotil rozdílnost či podobnost české a rakouské veřejné kulturní diplomacie?
  Činnost Českých center je velmi podobná činnosti Rakouských kulturních fór – jejich cílem je také přilákat turisty do své země, tak jako prezentovat rakouskou kulturu za hranicemi. Myslím si ale, že jejich strategie je propracovanější, jejich program je založen na ročních tématech, kterým se věnují daleko důsledněji než my. Zároveň je nutno říci, že Rakouské kulturní fórum disponuje 10 krát vyšším rozpočtem než naše

České centrum, takže už tento fakt by mohl signalizovat, co by mohlo stát za úspěšnější rakouskou kulturní diplomacií.

- Co podle Vás spočívá v efektivní veřejné a kulturní diplomacii? Jak nejlépe se může stát v zahraničí prezentovat a jakými prostředky?
  Nemyslím si, že bychom se měli zaměřit a najít nejefektivnější nástroje a prostředky. Spíše je důležité najít synergii kulturní a veřejné diplomacie a hledat možnosti, jak oslovit co nejširší publikum. Aby se daného docílilo, považuji za ideální spolupráci jak Visegrádské čtyřky, tak platformy EUNIC, protože když se více zemí zabývá jedním tématem, přináší to více pohledů, je to zajímavější konfrontace, která je zajímavější pro publikum a přiláká to větší pozornost jak médií, tak potencionálních partnerů a sponzorů. Cestu efektivní veřejné a kulturní diplomacie spatřuji v tzv. přepnutí do nadnárodní roviny, kdy by se nemělo zůstávat pouze v té rovině národnostní a měla by se zintenzivnit spolupráci s většími, v našem případě, rakouskými institucemi.

- Vzpomenete si na úspěšný kulturní projekt, na kterém se podíleli obě země?
  Úspěšným společným projektem byl projekt „Stories“, který se věnuje příhraničí (Dolní Rakousko, Horní Rakousko a Morava), kdy 20 fotografů fotografovalo denní život na obou stranách hranic a z pořízených fotografií poté vznikla výstava a kniha. Dalším projekt je námi připravovaný workshop v Innsbrucku, který má propojit české a rakouské mozaikáře. Mozaika je velmi zajímavý obor umění, který byl v tehdejším Československu zprofanován mozaikami na sídlištích v komunistickém duchu a jelikož právě jedna z předních restaurátorek mozaiky Magdalena Kracík-Štorkánová je českého původu, rozhodli jsme se s ní zorganizovat workshop, abychom propojili současné mozaikáře a poukázali tím na společnou historii, která dokazuje, že naprostá většina mozaiky použité na pražských domech, např. v Obecním domě či v Živnostenské bance, jsou ze speciálního mozaikového skla vyrobeného právě v Innsbrucku. Na tuto tradici bychom díky projektu chtěli upozornit a zároveň navázat.

- České centrum Vídeň se každoročně prezentuje na vídeňském knižním veletrhu, zhodnotil byste účast za úspěšnou?
  Co se literatury týče, je to jedna z nejúspěšnějších akcí a já mám radost, protože když jsem do Vídně přišel, Ministerstvo kultury ČR tento veletrh podporovat nechtělo – dnes se však řadíme na seznam prioritních veletrhů v Evropě, což je velký úspěch.

- Jelikož ve Vídni působíte již čtvrtým rokem, pozorujete ze strany rakouského publika zvýšení nebo pokles zájmu o českou kulturu a českou zemi vůbec?
  I přesto, že zaznamenáváme čas od času mírné výkyvy, zájem je spíše trvalý. Z hlediska turismu se určitě musí projevit, alespoň v to doufám, že se CzechTourism vrátil zpět do Vídně.

- Jaký stát ze střední Evropy podle Vás v porovnání s Českou republikou provádí nejvíce podobnou veřejnou a kulturní diplomacii?
  Určitě Slovensko, Rumunsko a Polsko - ovšem s několikanásobně vyššími rozpočty, než kterým disponuje Česká republika. Možnosti financování jsou nesrovnatelné.
  Českým centrům chybí teritoriální strategie a je na čase se tím zabývat a přehodnotit, kde ČC náš stát zastupují. Já osobně bych volil cestu silných teritoriálních center - např. pro německy mluvící země bych zřídil jedno silné centrum v Mnichově, kde by byl generální ředitel pro všechny tři německy hovořící země a měl by pod sebou tři teritoriální ředitele pro Německo, Rakousko a Švýcarsko, sekretariát by byl společný a poté by se společné projekty připravovaly na externí bázi a už by se jen posouvaly. Taková uskupení by se dala vytvořit například i pro země Beneluxu nebo Skandinávie či jižní Evropy. Nějaká velká centra by samozřejmě musela zůstat samotná, jako např. centrum v Londýně nebo New Yorku. A jelikož angličtina spojuje, ani odlišné jazykové bariéry v různých státech by nemusely stát v cestě úspěšné spolupráci. Nicméně by určitě nebyl problém vytvořit pro dané teritorium další potřebné jazykové verze.

- Jaký je Váš názor na veřejnou a kulturní diplomacii malých států v porovnání s těmi velkými?
  Rozdíl spatřuji pouze ve finančních možnostech.

- Jak nahlížíte na multilaterální diplomacii v mezinárodním (evropském) pojetí?
  - Středoevropská kulturní platforma

    Ta je dle mého názoru aktivní a činná, závisí však na tématu, které je pojítkem států v rámci spolupráce na daných projektech.

  - Visegrádské uskupení a známý Visegrádský fond, díky kterému je možné dotovat společné kulturní projekty – myslíte, že se fondu efektivně využívá?

    Spolupráce V4 funguje velmi dobře, teď momentálně se ještě více prohloubila díky otázce příchodu migrantů. V této fázi hraje velmi důležitou roli, kdy pomáhá organizovat akce na vysvětlení postoje a zachování dobré image zemí V4. Činnost Visegrádského fondu je založena na podobném principu jako česko-německý fond budoucnosti, který podporuje činnosti směřující do budoucna a nevrací se například k sudetoněmeckým otázkám.

- V návaznosti na předchozí otázky bych se Vás ráda zeptala na Váš názor vztahující se k Benešovým dekretům- Byly/jsou projekty, které se danou tématikou zabývají?

  Projektů zabývajících se danou tématikou je celá řada. ČC momentálně jeden takový projekt podpořilo v Národopisném muzeu ve Vídni, kdy se jednalo o debatu v rámci doprovodného projektu dvou pamětníků s názvem „Bringing Together Divided Memory“, kde figuruje 15 příběhů/videonahrávek odsunutých a přeživších občanů. V příbězích je zachycena konfrontace s jejich současnou rodinou a pohled, kdy někteří z nich jsou stále zatrpklí a jiní naopak po revoluci znovu našli cestu zpět. Generace, která to zažila, stárne a emoce již ustupují, protože těch, kteří to prožili, je čím dál tím méně.

  Každopádně bych osobně uvítal podobnou deklaraci, která problém sudetsko-německé otázky uzavřela mezi česko-německou stranou a jejich společný fond budoucnosti dává možnost kofinancovat projekty, které jsou zaměřeny na budoucnost a zároveň oznamují „nechme minulost minulostí a pojďme vpřed společné budoucnosti. Česko-německý fond kofinancuje až 50 procent celkových nákladů projektů, na kterých obě země spolupracují. Podobný fond by byl vhodný i pro česko-rakouskou spolupráci.

- Spolupracujete ve Vídni pravidelně i s jinými evropskými kulturními instituty, s nimiž organizujete akce na společné téma? Pokud ano, zajímá se o takové akce širší rakouské publikum?

  Ano spolupracujeme, u hudebních akcí je to s více instituty, ale u tematicky zaměřených akcí je spolupráce postavena spíše na bilaterálním charakteru. Často se dostáváme do spolupráce se Slovenským Institutem v rámci témat spojených s ČSL – protože kdokoliv se chce podílet na tématu, které se týká tehdejšího ČSL, musí zákonitě oslovit jak českou, tak slovenskou stranu. Stále jsou umělci, kteří se prezentují jako československí, protože jejich hlavní éra působnosti byla právě v době tehdejšího Československa.

- Jak nahlížíte na multilaterální diplomacii v nadnárodním pojetí? Na mysli mám působnost klastru EUNIC Austria, kterému momentálně ČC Vídeň předsedá.

  Spousta lidí si myslí, že má EUNIC větší smysl spíše v regionech a zemích, které ještě nejsou v EU. Já si osobně myslím, že to tak není, proto jsem i součástí nedávno zřízené pracovní skupiny EUNIC Global, která si klade za cíl tuto domněnku vyvrátit. Právě dnes, kdy Evropa prožívá neuvěřitelnou změnu vyvolanou několika milióny přicházejících migrantů s jinou kulturní výchovou, je důležité si uvědomit, co jsou vlastně naše hodnoty, jaká je evropská kultura a identita. Nutné je také zamyslet se nad tím, jak nové imigranty do evropské kultury začlenit a jak jim vysvětlit podstatu našich kulturních hodnot. Právě z tohoto důvodu může hrát EUNIC do budoucna velkou roli a národní prezentace kultur by se měly projevit v nějakém evropském uskupení. Bohužel je jeho platforma stále nedoceněna – na to se právě snaží navázat nově založená pracovní skupina, která by měla současnou situaci pozměnit. V rámci EUNIC Global existují také další pracovní skupiny pro zbylé další části světa, které jsou neméně důležité, protože se musí rozlišovat, kde a jakým způsobem se chceme prezentovat.

  Finanční podpora pro evropské klastry se v současnosti zásadně mění - evropská strategická skupina si klade za cíl vymyslet způsob jak je finančně podpořit – doposud byla finanční podpora totiž umožňována spíše klastrům mimo Evropu. Líbí se mi, na čem momentálně pracujeme, a doufám, že se to do konce roku dostane do fáze realizace a že klastry v Evropě pochopí hodnotu EUNIC a začnou být v rámci své činnosti aktivnějšími.

- Jak jste již zmínil, stal jsem se od ledna členem strategické skupiny EUNIC Global řešící problematiku evropských klastrů – jaké výhody to může přinést Českým centrům a české kulturní diplomacii?

  Strategie, jíž se v rámci naší práce zabýváme, se snaží nalézt cestu, jak prosadit evropské klastry. Členové skupiny tedy neprosazují své národní zájmy, ale vyměňují si zkušenosti a snaží se společně prosazovat zájmy evropské. Pracovní skupina je založena na spolupráci osmi členů z různých klastrů, mezi kterými nejsou nutně jen prezidenti evropských klastrů, ale ke spolupráci byli osloveni i ředitelé kulturních institutů, kteří se na činnosti spojené s EUNIC aktivně podílí. Pro ČC je to velká výzva, protože mým prostřednictvím jsou mnohem blíže aktivnímu dění a mohli by s tím pracovat. Otázkou však zůstává, zda dané chtějí a dokážou ocenit…